

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Bakalářská práce

Markéta Bicková

**Vliv mluveného jazyka na psaný projev u žáků 3.-4. třídy
základní školy**

Influence of speech on written production in pupils from 3rd and 4th
grades of primary school

Praha 2023

Vedoucí práce: doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala mé vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Lucii Saicové Římalové, Ph.D. za cenné rady, odborné vedení a především za její trpělivost a pečlivost. Také děkuji všem žákům, kteří se zúčastnili výzkumu v rámci této bakalářské práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 27. července 2023

Markéta Bicková

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem mluveného jazyka na psaný projev žáků 3. třídy. Teoretická část představuje základní pojmy rozvrstvení českého jazyka, po níž následuje charakteristika dítěte mladšího školního věku. Praktická část obsahuje analýzu přepsaných audionahrávek a psaných projevů žáků pořízených v prostorech školy. Cílem bylo zjistit, do jaké míry se v písemném projevu objevují nespisovné a nářeční prvky, a zda žáci jihočeské základní školy dokážou vnímat rozdíl mezi spisovnou a nespisovnou češtinou. Práce je zakončena srovnáním analýz v závislosti na výzkumných otázkách. V závěru jsou zmíněny výhody a nevýhody tohoto výzkumu, následuje návrh na pokračování v této analýze.

Klíčová slova

Psaný jazyk, základní škola, osvojování jazyka, čeština, mluvený jazyk

Abstract

This bachelor's thesis deals with the influence of the spoken language on the written speech of 3rd grade students. The theoretical part presents the basic concepts of the stratification of the Czech language, followed by the characteristics of a child of younger school age. The practical part contains the analysis of transcribed audio recordings and written speeches of pupils taken in the school premises. The aim was to find out to what extent of common czech and dialectal elements appear in written speech, and whether pupils of a South Bohemian primary school can perceive the difference between standard and common Czech. The work is concluded with a comparison of analyzes depending on the research questions. In the conclusion, the advantages and disadvantages of this research are mentioned, followed by a proposal to continue this analysis.

Keywords

Spoken Language, Written Language, Primary School, Language acquisition, Czech.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 JAZYK A JEHO NÁRODNÍ PODOBA	10
2 ÚTVARY ČESKÉHO JAZYKA	12
2.1 SPISOVNÁ ČEŠTINA	13
2.2 NESPISOVNÁ ČEŠTINA	14
2.2.1 <i>Obecná čeština</i>	15
2.2.2 <i>Nářečí češtiny</i>	18
2.2.2.1 <i>Jihozápadočeské nářečí</i>	19
3 MLUVENÝ A PSANÝ PROJEV	21
3.1 ČEŠTINA VE ŠKOLNÍ VÝUCE	23
4 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA ŠKOLNÍHO VĚKU	26
4.1 JAZYKOVÝ VÝVOJ DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	27
4.1.1 <i>Vývoj sémantické složky</i>	28
4.1.2 <i>Vývoj syntaktické složky</i>	29
4.1.3 <i>Vývoj čtení</i>	29
4.1.4 <i>Vývoj psaní</i>	31
PRAKTICKÁ ČÁST	33
4.2 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
4.3 POPIS SBĚRU DAT	34
4.3.1 <i>Charakteristika respondentů</i>	34
4.3.2 <i>Zásady přepisu</i>	35
4.4 ANALÝZA	37
4.5 PRÁCE S TEXTEM:	38
4.5.1 <i>Rovina fonologická:</i>	40
4.5.2 <i>Rovina morfológická</i>	41
4.5.3 <i>Rovina lexikální</i>	41
4.6 HRANÍ PEXESA	42
4.6.1 <i>Rovina fonologická</i>	43

4.6.2	<i>Rovina morfologická</i>	44
4.6.3	<i>Rovina lexikální</i>	44
4.7	POPIS OBRÁZKU	45
4.7.1	<i>Rovina fonologická</i>	47
4.7.2	<i>Rovina morfologická</i>	48
4.7.3	<i>Rovina lexikální</i>	48
4.8	DOPLŇOVÁNÍ SLOVESNÝCH TVARŮ	49
4.9	ROZHOVOR:	51
4.9.1	<i>Rovina fonologická</i>	53
4.9.2	<i>Rovina morfologická</i>	53
4.9.3	<i>Rovina lexikální</i>	54
5	SROVNÁNÍ ANALÝZ	55
5.1	1. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: JAKÁ CHYBNĚ ZAZNAMENANÁ SLOVA ODHALÍ V TEXTU ŽÁK 3. TŘÍDY?	55
5.2	2. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: DOPLNÍ ŽÁCI DO VĚT SPISOVNÉ TVARY SLOVES? 55	
5.3	3. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: UŽÍVAJÍ ŽÁCI V ROZHOVORU VÍCE NESPISOVNÝCH PRVKŮ NEŽ V ČÁSTI POPISU OBRÁZKU?	56
5.3.1	<i>Lexikální rovina</i>	56
5.4	4. VÝZKUMNÁ OTÁZKA: UŽÍVAJÍ DÍVKY MÉNĚ NESPISOVNÝCH PRVKŮ NEŽ CHLAPCI? 57	
5.5	SHRNUTÍ	58
6	ZÁVĚR	59
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
8	SEZNAM OBRÁZKŮ:	64
9	SEZNAM TABULEK:	65
	PŘÍLOHA 1 – PÍSEMNÝ SOUHLAS PRO RODIČE	67
	PŘÍLOHA 3 – PŘEPIS: BLANKA	69
	PŘÍLOHA 4 – PŘEPIS: RADEK	78
	PŘÍLOHA 5 – PŘEPIS: HANA	87
	PŘÍLOHA 6 – PŘEPIS: ELENA	95
	PŘÍLOHA 7 – PŘEPIS: TOBIÁŠ	103

PŘÍLOHA 8 – PŘEPIS: JAN	111
PŘÍLOHA 9 – PŘEPIS: DAVID.....	119
PŘÍLOHA 10 – PŘEPIS: VIKTORIE	127
PŘÍLOHA 11 – PŘEPIS: SIMONA	136
PŘÍLOHA 12 – PŘEPIS: ONDŘEJ	143

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá otázkou, do jaké míry ovlivňuje mluvená podoba jazyka psaný projev žáků 1. stupně základní školy. Podkladem pro výzkum bylo 10 případových studií žáků 3. třídy, kteří navštěvují totožnou základní školu v Jindřichově Hradci. Výzkumu se zúčastnilo 5 dívek a 5 chlapců. Cílem této práce je zjistit, jestli se nespisovné, nářeční či prvky typické pro nepřipravený projev promítají i do psaného projevu žáků 3. třídy.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části, teoretickou a praktickou. V teoretické části je věnována pozornost pojetí národního jazyka, útvarům českého jazyka zaměřeným především na obecnou češtinu a prvky jihozápadočeského nářečí, které byly relevantní pro výzkumnou část. Dále jsou zde shrnuty rozdíly mezi mluveným a psaným projevem v závislosti na uplatnění ve výuce, po kterém následuje zmínění několika obdobných výzkumů na toto téma. Další kapitola se zabývá charakteristikou období mladšího školního věku s ohledem na vývoj jazykových kompetencí.

Praktické část obsahuje vymezení cíle, výzkumných otázek a popis průběhu výzkumu, po kterém následuje analýza získaného materiálu a vyvození výsledků.

Teoretická část

V této části bude kladen důraz na charakteristiku pojmů, jejichž znalost je nezbytná pro analyzování dat výzkumu zaměřujícího se na vliv mluveného jazyka na psaný projev u žáků 3. třídy. Pozornost je mířena na spisovný jazyk, obecnou češtinu a jihozápadočeské nářečí. Tyto pojmy se vážou k mluvené a psané podobě jazyka, která je rozebrána v další podkapitole. V posledním oddílu je přiblížena charakteristika dítěte mladšího věku, která odpovídá věku respondentů, a dopomáhá k snazšímu porozumění řečového jednání žáků.

1 Jazyk a jeho národní podoba

Pro vymezení pojmu jazyk existuje mnoho definic a každá z nich zdůrazňuje jiné aspekty. Například Čermák definuje jazyk jako abstraktní strukturu umožňující přenos informací mezi účastníky komunikace. Tyto informace jsou ve formě sdělení předávány z komunikátora či produktora směrem k příjemcům či recipientům komunikace komunikačním kanálem, a umožňují tak základní lidské dorozumívání, které je díky své komplexnosti jedním z odlišovacích prvků homo sapiens.¹

Podobnou definici nabízí také Čechová, která jazyk popisuje jako abstrakci svého druhu, jenž je součástí lidského vědomí. Řeč je pak formou konkretizace jazyka, jejímž prostřednictvím mluvčí prokazuje jeho znalost.² Produktem komunikace je tzv. komunikát či jazykový projev, promluva nebo diskurs. Čechová dále rozlišuje mezi jazykem a řečí. Zatímco jazyk je systém dorozumívacích prostředků znakové povahy a pravidel, řeč je individuálním způsobem realizace jazyka.³ Na rozdíl od běžného jazykového úzu, který definuje řeč jako jazyk mluvený a písmo jako jazyk psaný, je dle Čechové a dalších jazykovědců řeč jakákoli jazyková dorozumívací činnost a výsledky této činnosti. Hlavním rozlišovacím prvkem mezi oběma pojmy je tedy míra obecnosti či konkrétnosti.

Prvopočátky jazyka jako dorozumívacího systému jsou detekovány již u raných hominidů, kteří svůj primitivní systém začali zdokonalovat, což bylo velmi pravděpodobně podporováno nejen rozvojem jejich potřeb, ale také narůstající kapacitou lidského mozku, v rámci které začala vznikat specializovaná mozková centra dedikovaná jazyku (např.

¹ ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum, 2011, s. 11–15.

² ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011, s. 16.

³ ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*, Praha: SPN, 2011, s. 17.

Brockova a Wernickeho oblast).⁴ Fylogenetický vývoj je svým způsobem zrcadlen v ontogenetickém, když se děti v raném dětství učí jazyk od svého okolí a jsou schopny kolem třetího roku hovořit zcela plyně. Hlavní funkcí jazyka je funkce komunikační. Kromě ní však jazyk může plnit celou řadu dalších funkcí, jako je např. funkce referenční, apelová, emoční, expresivní nebo metajazyková. Všechny přirozené jazyky je možné užívat v jejich mluvené nebo písemné podobě, a to vzhledem k jejich modální nezávislosti, která umožňuje autonomní způsob předání daného sdělení.

Při globálním pohledu na jazyk je možné definovat národní jazyk jako jazykovou varietu či dialekt, který reprezentuje národní identitu konkrétního národa či země. Čeština je národním jazykem pro více než deset miliónů obyvatel České republiky a pro další zhruba dva miliony osob žijících v zahraničí.⁵ Je jazykem flektivním, pro který je typické ohýbání pomocí koncovek připojovaných ke kořenu nebo kmenu slova. To zahrnuje skloňování jmen, časování sloves a stupňování přídavných jmen či příslovčí. V rámci indoevropské skupiny jazyků se čeština řadí mezi slovanské jazyky.⁶

Čeština má fonologický pravopis, je psána latinkou a má bohatou slovní zásobu. Dokladem toho je např. nejrozsáhlejší český výkladový slovník, Příruční slovník jazyka českého, obsahuje více než 250 tisíc slov. Nová slova jsou tvořena zpravidla odvozováním pomocí předpon nebo přípon, zdvojnělin nebo přechylováním. Novým jevem je pak přejímání slov ve 20. století, které souvisí s rapidním vývojem technologií. V tomto případě se mezinárodní slova (především z angličtiny) přejímají buď v původním znění nebo v hybridní formě, která kombinuje domácí a cizí lexém.⁷

⁴ OWENS, R. E. *Language development*. Harlow: Pearson, 2019, s. 156.

⁵ HOFFMANNOVÁ, J. a kol. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016, s. 12.

⁶ KOVAŘÍKOVÁ, D. Vývoj češtiny. In: CVRČEK, V. a kol. *Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2015, s. 35.

⁷ Tamtéž.

2 Útvary českého jazyka

Čeština, jako každý živý přirozený jazyk, má odlišné podoby (útvary či obecněji variety), jejichž výběr pro správné užití závisí na vztahu k příjemci či místě projevu. Cvrček rozděluje podoby českého jazyka na jednotlivé variety podle těchto tří kritérií:⁸

- a) podle převažujícího média komunikace se rozeznává mluvená a psaná komunikace jazyka (viz 2.2).
- b) podle regionu, v němž se daná podoba užívá, můžeme češtinu klasifikovat na regionálně omezené útvary (dialekty, interdialekty) a celonárodně srozumitelné a používané prostředky (viz 2. 1. 1. 1, 2. 1. 1. 3).
- c) podle situace, v níž se daná podoba užívá, můžeme jazyk rozčlenit na několik různých variet (sociolektů). Může se jednat o různé žánry nebo situace podle stupně formálnosti, veřejnosti či naopak soukromí.

Český jazyk se tedy rozděluje na několik základních podob, a to dle jednotlivých útvarů a poloútvárů, které se v mluvě používají.⁹ Chloupek mezi její podoby řadí spisovný jazyk, nespisovné útvary, kam zařazuje obecnou češtinu, interdialekt a teritoriální dialekt, a poloútvary užívané v mluvě (profesní mluva, slang, argot).¹⁰

V porovnání s okolními národy není území diferenciacie současné češtiny nijak výrazné, respektive projevuje se především ve vzdálenějších území od Prahy, přičemž silnější diferenciaci lze najít především směrem na východ.¹¹ Čechová uvádí následující příklady nářečí na totožné větě:

- a) „To je hodný stryk.“: lašské nebo slezské nářečí na severovýchodě Moravy a ve Slezsku
- b) „To sú hodní stríček.“: moravskoslezské nářečí na jihovýchodě Moravy
- c) „To so hodné stréček.“: hanácké neboli středomoravské nářečí

⁸ CVRČEK, V. a kol. Obecné poučení o češtině. In: *Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2015, s. 26.

⁹ ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*, Praha: SPN, 2011, s. 23.

¹⁰ CHLOUPEK, J. Diferenciacie a stratifikace národního jazyka. In.: ČECHOVÁ, M. a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 45–58.

¹¹ ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*, Praha: SPN, 2011, s. 24.

Ve všech těchto případech se jedná o tzv. interdialekt, protože dané nářečí funguje jako nadnářečí, které sdružuje jednotlivé regionální varianty. V oblasti Čech se nářeční mluva vyskytuje řidčeji, převládá zde obecná čeština, pro kterou se stalo nářečí podkladem jejího vzniku. Ale lze vyčlenit nářečí středočeské, které má k obecné češtině nejbliže („To je hodnej strejček.“), jihozápadočeské („Je na dovoleněj s maminčino sestrou.“) a severočeské („V Derškovje perší na smerkoví perkínko.“).¹²

Spisovný jazyk má tzv. kodifikovanou normu, která se dělí na lexikální, gramatickou, pravopisnou a výslovnostní, přičemž všechny tyto normy jsou kodifikovány, tj. popsány ve speciálních publikacích (slovnících, mluvnících, pravidlech pravopisu a výslovnosti).¹³ Nářečí mají taktéž normu, avšak nikoli kodifikovanou. Jedná se tedy o závazné užívání daných prostředků jazykovými uživateli v rámci specifického územního celku, tedy nikoli o pouhý zvyk tyto prostředky používat, jak je tomu v případě úzu.¹⁴

Kodifikace by přitom měla mít tzv. perspektivní hloubku, tedy schopnost zachycovat normu pravdivě a s ohledem k jazykovému vývoji. Pokud by se totiž soustředila např. na striktní záznam výrazů, které uživatelé již nepoužívají, protože jsou archaické, a na druhé straně odmítala zaznamenávat nové výrazy, které se do jazyka přirozeně dostávají, pak by již v okamžiku svého vzniku byla retrospektivní.¹⁵

2.1 Spisovná čeština

Spisovná čeština je určena pro oficiální komunikaci. Je kodifikována v oficiálních mluvnících spisovné češtiny či slovnících. Spisovná čeština se dále dělí na češtinu čistě spisovnou a hovorovou. Dle Čechové jsou jednotlivé jazykové prostředky spisovné češtiny diferenciovány dle užití na hovorové, knižní a neutrální.¹⁶ Spisovná čeština je používána mluvčími, kteří plní reprezentativní funkci nebo např. funkci edukativní. Sem je možné zařadit učitele, úředníky, vědce, kulturní pracovníky nebo např. pracovníky státních médií. Mluvená forma spisovné češtiny má řadu prvků společných s češtinou hovorovou. Obsahuje minimum knižních a archaických výrazů, většina výrazů by se dala kvalifikovat jako výrazy

¹² Tamtéž.

¹³ KARLÍK, P., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, 2012, s. 56.

¹⁴ HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Česká mluvnice*. 5. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, Učebnice pro vysoké školy, 1986, s. 54.

¹⁵ ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*, Praha: SPN, 2011, s. 25.

¹⁶ Tamtéž, s. 24.

a sociálního hlediska. Na základě regionálního rozdělení rozlišujeme nářečí a nadnářečí, prostřednictvím sociálního hlediska pak vyčleňujeme slang, profesní mluvu a argot (v tomto kontextu hovoříme o sociolektech).¹⁹

Kolem pojmu obecná čeština existují značné terminologické nejasnosti. Cvrček a kol. uvádí, že se jedná „z hlediska formy užívaných jazykových prostředků víceméně homogenní mluvený jazykový útvar“.²⁰ Müllerová a Hoffmannová konstatují, že nejde o homogenní útvar, ale spíše o soubor určitých alternativních hláskových a tvarových paradigmat. Ačkoli lexikální a frazeologická rovina je na českém území většinově shodná, existují v rámci obecné češtiny významné rozdíly v rovině mluvené syntaxe větné a textové.²¹ Krčmová dodává, že obecná čeština je „nepsisovným útvarem buď interdialektické povahy, tedy stojícím na roveň málo stabilizovaným interdialektům středomoravskému, východomoravskému apod., nebo nepsisovným útvarem s širší platností, který stojí v blízkosti spisovného jazyka, na jehož normu má prokazatelný vliv“.²²

2.2.1 Obecná čeština

Z diferenciacie dle Chloupek vyplývá, že obecná čeština je útvarem nepsisovným. Vyskytuje se ve všech českých krajích (v užším smyslu) s přesahem na západní Moravu. Výjimkou je pouze Ostravsko, kde se objevuje protiklad, tedy striktní dodržování spisovného jazyka (tradiční teritoriální dialekt).²³

Obecná čeština je v definována jako mluvený jazykový útvar nivelizovaný, tj. z hlediska formy užívaných jazykových prostředků víceméně homogenní, převládající s některými variantními prvky na území Čech a západní Moravy, který vznikl přirozeným vývojem bez přímých zásahů lingvistů (na rozdíl od češtiny spisovné).²⁴

¹⁹ ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*, Praha: SPN, 2011, s. 24–25.

²⁰ Tamtéž, s. 30.

²¹ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. Čeština spisovná, hovorová, obecná...a hlavně mluvená (v současné komunikaci a v současném výzkumu). In: *Slovo a slovesnost*, roč. 58, 1997, s. 45–46.

²² KRČMOVÁ, M. Stratifikace současné češtiny [online]. *Linguistica online*, 2005, s. 2. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-012.pdf>

²³ CHLOUPEK, J., KREISELOVÁ, J. *Stylistika pro učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997, s. 33.

²⁴ CVRČEK, V. a kol. Obecné poučení o češtině. In: *Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2015, s. 30.

V literatuře má obecná čeština roli reprezentativní, zachycuje mluvenou řeč každodenního života a přispívá tím k utváření komunikátu jako „živě mluveného“ a neveřejného. Její přítomnost zde nasvědčuje tomu, že se postupně stává celonárodním nespisovným útvarem a tím se odtrhává od své původní interdialektické podstaty.²⁵

Rysy typické pro obecnou češtinu na úrovni syntaxe jsou dány mluveností, spontánností a často i expresivností komunikátů. Jedná se prvky, které jsou z hlediska kodifikace založené na psaném spisovném projevu, např. anakolut, různá opakování, nemotivované osamostatňování větných členů aj. Častým rysem vycházejícího z nářečí je vypouštění pomocného slovesa být v minulém čase při zájmeném podmětu 1. osoby (já přišel).²⁶

Slovní zásoba

Daneš konstatuje, že klasifikovat jednotlivá slova dle toho, zda jsou spisovná či nespisovná, je velmi problematické a složité. Sgall a Hronek uvádí, že obecně českou slovní zásobu lze rozčlenit na několik složek:²⁷

- slova typická pro každodenní hovor, která jsou zčásti charakterizovaná svým obecně českým hláskovým složením nebo koncovkami;
- slova slangová, mnohdy přejímaná z cizích jazyků;
- slova emocionálně příznaková (expresivní, pejorativní, obhroublá a obscénní).

Obecná čeština se ve svém lexiku ve velké míře shoduje se spisovnou češtinou (přičemž rozlišovacím aspektem jsou specifické hláskové změny, kterým bude pozornost věnována níže v textu) a s její hovorovou vrstvou.²⁸ Výkladové slovníky používají označení obecná čeština pro výrazy, které sice nejsou plně spisovné, jsou však regionálně a sociálně neomezené a využívané zejména v běžné mluvě. Ačkoli obecná čeština zahrnuje řadu

²⁵ CHLOUPEK, J., KREISELOVÁ, J. *Stylistika pro učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997, s. 33.

²⁶KRČMOVÁ, M. OBECNÁ ČEŠTINA. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). *Czechency – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/OBECNÁ_ČEŠTINA

²⁷ SGALL, P., HRONEK, J. *Čeština bez příkras*. Jinočany: H & H, 1992, s. 79.

²⁸ DANEŠ, F. Nespisovné prvky v dílech J. Haška, F. Langra a E. Vachka. In: MINÁŘOVÁ, E., ONDRÁŠKOVÁ, K. (eds.). *Spisovnost a nespisovnost: zdroje, proměny a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 31.

něspisovných výrazů, ne všechny nespisovné výrazy jsou zároveň součástí útvaru spisovná čeština – některé z nich se vyskytují pouze v jiných nadnářečích.²⁹

Původně obecná čeština čerpala svou slovní zásobu zejména z nářečí Čech, aktuálně však integruje i jiné výrazy z různých slangů, přičemž tato vrstva jejího lexika proniká na celé území. Dochází zde ke vzniku mnoha neologismů a k přijímání cizích slov,³⁰ a to zejména z angličtiny (gamer, dislajk, heštegovat, čekovat), němčiny (špitál, šponovat, špajz), latiny (špeluňka) a francouzštiny (šofér). Mnohdy jde o výrazy, které byly vytvořeny univerbizací, tedy procesem, kdy se ze sousloví vytváří jednotlivé slovo (například mobilní telefon → mobil).³¹

Tvarosloví

V morfologické rovině lze nalézt mnoho prvků, které jsou pro obecnou češtinu signifikantní. Je však třeba dodat, že obecná čeština není konstantním útvarem, ale vyvíjí se, proto jsou některé tvary, které byly dříve řazeny do útvaru obecná čeština, dnes již přiřazovány k hovorovému jazyku. U substantiv dochází ke změně v sedmém pádu plurálu, kdy do tvarů u všech vzorů proniká duálová koncovka -ma (např. pod mostama, s klukama apod.).³²

U adjektiv lze u prvního a čtvrtého pádu plurálu identifikovat unifikační tendenci ke vzoru „mladý“ (např. mladý holky, nový šaty apod.). Dále u přídavných jmen proniká do tvarů všech typů adjektiv duálová koncovka -ma (např. zelenýma květinama), u maskulin v jednotném čísle se vyskytuje koncovka -ej namísto -ý (např. vysokej strom).³³ U zájmen dochází v obecné češtině k podobným změnám, jako je tomu u adjektiv (např. s těma holkama, u který ženy apod.). Obdobně je tomu i v případě číslovek (např. v čtvrtý kapitole).³⁴

U sloves dochází ve třetí osobě množného čísla přítomného času ke změně koncovky -í v -ej (např. stojej namísto stojí, vozej namísto vozí apod.). Dále lze v rámci obecné češtiny

²⁹ KRČMOVÁ, M. OBECNÁ ČEŠTINA. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). *Czechency – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017.

Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/OBECNÁ_ČEŠTINA

³⁰ HRONEK, J. *Obecná čeština*. Praha: Univerzita Karlova, 1972, s. 89.

³¹ SGALL, P., HRONEK, J. *Čeština bez příkras*. Jinočany: H & H, 1992, s. 73.

³² ČECHOVÁ, M. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 140–143.

³³ Tamtéž, s. 145–147.

³⁴ Tamtéž, s. 148.

identifikovat užívání tvarů bez -l u sloves první třídy vzoru „nese“ a „peče“ a druhé třídy vzoru „tiskne“ (např. on to vytisk). U minulého času první osoby jednotného i množného čísla dochází k vynechávání pomocného slovesa být (např. My tam nešli). Odlišnosti od spisovné češtiny nacházíme i u kondicionálu, kdy je v první osobě singuláru používán tvar „bysem“ a u první osoby plurálu tvar „bysme“.³⁵

2.2.2 Nářečí češtiny

Nářečí češtiny se dělí podle změn v hláskosloví, které probíhaly od 15. století v jednotlivých regionech historických českých zemí. Výsledkem těchto změn byla především diferenciací češtiny od nejbližšího slovanského jazyka, slovenštiny. V některých oblastech Moravy a Slezska k těmto změnám nedošlo, jazyk se zde tedy vyvíjel izolovaně. Výsledkem je současný stav, kdy dialekty na celém území České republiky jsou právě až na výjimky v oblastech Moravy poměrně homogenní. Od poloviny 20. století se především vlivem sdělovacích prostředků a rozvoje technologií rozdíl mezi jednotlivými nářečími ztrácí a dochází k tvorbě tzv. interdialektu, který na území České republiky představuje útvar obecné češtiny.³⁶

Pojem dialekt je definován jako *územně vymezený útvar národního jazyka, který je určen vztahem k jiným teritoriálním útvarům k jazyku národnímu*.³⁷ Rozlišujeme čtyři základní nářeční skupiny:³⁸

- I. Česká nářečí v užším smyslu, kam patří téměř celé území Čech a okrajové území Moravy. Charakteristické jsou střídnice ej a ou (mlejn, starej, zpravidla též sejtko, mouka). Dělí se na čtyři hlavní podskupiny:
 - a. Severovýchodočeská nářečí
 - b. Středočeská nářečí
 - c. Jihozápadočeská nářečí

³⁵ Tamtéž, s. 152–153.

³⁶ KLOFEROVÁ, S. NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). *Czechency – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/NÁŘEČNÍ_SKUPINA

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

- d. Českomoravská nářečí
- II. Středomoravská nářečí (dříve hanácká), která se uplatňují v západním a středním severojižním pruhu Moravy. Vyznačují se následnou změnou $ej > é$, $ou > ó$ (sétko, móka) a rozdílem v soustavách krátkých samohlásek.
 - III. Východomoravská nářečí (dříve moravskoslovenská nářečí), která se objevují na východní Moravě. Znakem nářečí je uchování původního y (v již. části skupiny splynulým ve výslovnosti s i) a $ú$ (młyn, starý / mlín, starí).
 - IV. Slezská nářečí se vyskytují na severovýchodním okraji Moravy a na území českého Slezska. Typickým znakem je uchování y a $ú$, avšak zkrácenými v y a u (młyn, stary, muka).

Další podkapitola se bude zabývat Jihozápadočeským nářečím, které je se vyskytovalo v jedné z částí výzkumu pojmenované *Doplňování slovesných tvarů*.

2.2.2.1 Jihozápadočeské nářečí

Jihozápadočeské nebo zkráceně jihočeské nářečí pokrývá území jižních Čech a částečně také území západočeské. Hranice prochází územím severně od Plzně (Kralovice) směrem k Rokycanům a Písku a následně přímo k hranicím s Moravou směrem k Telči, Třešti a Dačicím. Hlavní znaky, jak je definuje např. Bělič³⁹, je možné rozdělit do pěti základních rysů:

1. Hlásková změna $t' > j$ následující po samohlásce (např. zaplat'te > zaplajte).
2. U přivlastňovacích přídavných jmen jsou tvary středního rodu jednotného čísla používány i pro všechny ostatní rody a také pro množné číslo (např. bratrovo syn).
3. V 6. pádu jednotného čísla rodu mužského a středního je skloňování identické pro měkké i tvrdé tvary (např. vo ňom, vo našom).
4. U 3. osoby množného čísla jsou ve slovesných tvarech používány koncovky -ou, -í, -ají (např. kupujou, tvoří, říkají).

³⁹ BĚLIČ, J. *Nástin české dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 58.

5. Ve 3. pádě jsou koncovky -ům a -ím zaměňovány za koncovku -om (např. jdu k sousedom, ke dveřom nebo ke slepicom).

Jihozápadočeský dialekt je možné dělit na západočeský a jihočeský úsek. Oba úseky je pak možné dále dělit na menší celky, tzv. okrajové typy, které si kromě znaků typických pro širší dialektickou oblast zachovaly také celou řadu dalších archaických rysů. Mezi okrajové typy západočeského nářečí patří domažlické neboli chodské nářečí, které je typické širokou výslovností vokálu á, nadměrnou délkou samohlásky především u dvojslabičných substantiv, protetickým h nebo podobou přičestí byl (např. bul sem), od něhož je odvozena přezdívka pro Chody Buláci. Manětínský typ se vyznačuje typickou výslovností m + ě (např. mjesto), což je typický rys i pro stříbrský a strážovský typ.⁴⁰

Jihočeský úsek se vyznačuje disimilací ve skupinách sykavek, polosykavek a částečně i zubnic (např. bejzubej), výslovností m + ě, imperativem sloves 4. třídy s měkkou souhláskovou skupinou (např. votpušť) a změnou skupiny ovi na ou (např. Horažďouce). Mezi okrajové typy jihočeského nářečí patří doudlebský a prachatický typ. Doudlebské nářečí se vyznačuje např. neexistencí protetického v, rozloženou výslovností měkkých retnic (např. babjička), progresivní znělostí asimilace ve skupinách kv, tv nebo dloužením v přičastí minulém (např. minoul).⁴¹ Prachatická nářeční oblast je tradičně označována jako tiťácké nářečí, a to především podle hlavního znaku, kdy při zakončení infinitivu je používána archaická forma končící na -ti (např. dáti).⁴²

Jsem si vědoma toho, že se jedná o starší zdroj. Rozhodla jsem se čerpat Běličovy publikace, protože poskytuje souhrnný náhled na jihozápadočeské nářečí.

⁴⁰ VORÁČ, J. *Česká nářečí jihozápadní* 1, Praha: Nakl. Československé akademie věd, 1976, s. 165.

⁴¹ VORÁČ, J. *Česká nářečí jihozápadní* 1, Praha: Nakl. Československé akademie věd, 1976, s. 166.

⁴² BACHMANNOVÁ, J.. ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017.

Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA)

3 Mluvený a psaný projev

Přirozené jazyky existují zpravidla ve dvou formách, mluvené a písemné, přičemž s ohledem na účel komunikace fungují obě tyto formy rovnocenně. S použitím francouzského názvosloví Ferdinanda de Saussura je možné tvrdit, že jazykový systém (*langue*) je realizován dvěma typy mluvy (*parole*). Základním rozdílem mezi oběma typy je již v samotném způsobu jejich tvoření, tedy v tzv. *substanci*. Aby mohly být jednotlivé informace předány recipientovi, je nutné vytvořit mluvidly zvukové vlny, které odpovídají zvyklostem daného společenství, a tyto pak předat recipientovi. Ten zvukové vlny přijímá sluchem a následně specializovanými mozgovými centry dešifruje sdělovaný význam komunikátu. V případě psaného projevu jsou vytvářeny optické znaky, které jsou přijímány zrakem (případně hmatem v případě Braillova písma), a kterým je přisuzován určitý význam. Obě formy komunikace jsou schopny vyjádřit všechny jazykové funkce, tedy nejen přenést jednoduché sdělení, ale doplnit jej např. o apel, emoce či referenci. Pro určité typy sdělení jsou však vhodnější písemné projevy a naopak.⁴³

Tradiční lingvistika interpretovala písemnou formu jazyka jako primární. Zvyklosti písemné formy následně užívala jako normu pro jazyk mluvený, který fungoval jako sekundární nebo také odvozený nástroj. Tento přístup byl však později přehodnocen i s ohledem např. na zpoždění, které se v písemné formě projevovalo v rámci jeho historického vývoje, kdy nejprve byly změny realizovány ve formě mluvené, a až později se tyto změny propisovaly do písemného projevu národního jazyka.⁴⁴

V rámci moderní filologie je význam mluveného projevu stále větší a pro jeho pochopení je nezbytná nejen jeho empirická znalost, ale také schopnost jednotlivé jevy analyzovat, popsat za pomoci příslušné terminologie, a tím přispívat k rozšiřování znalostí a jazykového vývoji, který je motivován otevřeností, postavenou na komplexním pochopení jeho zákonitostí, včetně nutnosti neustálého rozvoje.⁴⁵

Obrat k tradiční lingvistice a vyzdvihávání písemného projevu nad mluveným je však stále patrné i v rámci odborných bohemistických diskuzí. Jak upozornili např. Čermák a kol. nebylo současné češtině v podmínkách 19. století umožněno vytvořit si souvislou neformální

⁴³ ČMEJRKOVÁ, S. a kol. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, 2011, s. 56.

⁴⁴ MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. Čeština spisovná, hovorová, obecná...a hlavně mluvená (v současné komunikaci a v současném výzkumu). In: *Slovo a slovesnost*, roč. 58, 1997, s. 48.

⁴⁵ Tamtéž.

hovorovou vrstvu.⁴⁶ Současně se pak školská představa normy začala velmi výrazně rozcházet s jazykovým územ, což má své negativní důsledky jak pro výuku češtiny, tak pro realizaci jazykových komunikací samotných, kdy dochází k nejistotám a neshodám. Nebeská dále zmiňuje, že „*důsledkem porušení přirozené kontinuity jazykového vývoje je nedostatečné zakotvení spisovné češtiny v povědomí českých mluvčích.*“⁴⁷ Základními dvěma přístupy, které je dle Nebeské možné aplikovat, je tedy buď „*zachovat vztah mezi územ a normou anebo vztah mezi normou a kodifikací.*“⁴⁸

Dle Čermáka dochází obecně ke spektrálnímu a regionálnímu rozšiřování báze obecné češtiny (jak v mluveném, tak v písemném projevu), a to díky vymírání regionálních mluvčích, jejichž potomci již nežijí v geografické izolaci, ale jsou značně ovlivněni celorepublikovým územ, jednak také např. snižováním vlivu dominantních moravských nářečí. Značný vliv na mluvenou řeč měl např. rozhlas a televize (při televizních diskuzích i představitelé státu používají hovorové výrazy). Asimilačně-reklasifikační pohyb se však projevuje i v písemné formě národního jazyka, což ovlivňuje samu strukturu spisovné normy. Řešením současného stavu by mohlo být vytvoření tzv. standardu, který by se měl zakládat na skutečných datech, úzu a znalosti většinových preferencí mluvčí českého jazyka.⁴⁹ Nyní je řeč žáků základní školy ovlivněna sledováním videí na internetovém serveru YouTube a hraním videoher, odkud si přebírají užívání anglicismů.

Oproti standardu by se neměl stavět tzv. substandard, ale spíše anglosaským světem inspirovaný pojem nestandard (non-standard). V rámci nestandardu by mohly být seskupovány jazykové jevy běžné v reálných komunikacích v rámci běžného komunikačního projevu mluvčích. Je přitom důležité mít na paměti, že neexistuje pouze jeden standard, ale standardů několik, které se vztahují vždy k určité typologii situace, komunikačnímu cíli nebo úzu. Jiný standard bude aplikován na oficiální písemnou a ústní komunikaci, jiný na rozhovor mezi běžnými mluvčími. I v případě rozhovoru však jde o mnohotvárný prvek, který je proměnlivý dle konkrétních mluvčích, s vysokou variabilitou

⁴⁶ ČERMÁK, F., SGALL, P., VYBÍRAL, P. Od školské spisovnosti ke standardní češtině. In: *Slovo a slovesnost* 58, 2005, roč. 66, s. 111.

⁴⁷ NEBESKÁ, I. *Jazyk – norma – spisovnost*. Praha: Karolinum, 1996, s. 113.

⁴⁸ NEBESKÁ I. *Jazyk – norma – spisovnost*. Praha: Karolinum, 1996, s. 114.

⁴⁹ ČERMÁK, F., SGALL, P., VYBÍRAL, P. Od školské spisovnosti ke standardní češtině. In: *Slovo a slovesnost*, 2005, roč. 66, s. 112

závislou na konkrétní komunikační situaci nebo faktorech, které přirozenost rozhovoru ovlivňují.⁵⁰

3.1 Čeština ve školní výuce

Ačkoli následující podkapitola je věnována češtině ve školní výuce, je třeba v jejím úvodu konstatovat, že vztah školní mládeže k češtině se formuje již v rámci předškolního vzdělávání. Pedagogičtí pracovníci v mateřských školách by měli podporovat a stimulovat řečový vývoj dětí a dbát o rozvoj jejich kultivovaného projevu a komunikativních dovedností. Vzhledem k tomu, že v tomto vývojovém období se u dítěte uplatňuje zejména učení nápodobou, je třeba, aby učitelé hovořili srozumitelně, respektovali správnou výslovnost a hovořili gramaticky i stylisticky správně. Teorie konstatuje, že projev učitelů mateřských škol by měl být spisovný, nicméně v praxi se hojně uplatňují i obecná čeština a nářečí.⁵¹

Dnešní školské prostředí je ovlivňováno primárně kodifikovanou normou, která určuje nejen konkrétní jazyková pravidla, ale také přístup dětských mluvčích k českému jazyku. Dichotomie správně-chybně, která je v řadě případů nekompromisním měřítkem, korigujícím přemýšlení o jazyce a limitujícího ho na černobílé řešení, je stále ještě převažujícím přístupem, který je sice jednoznačný, ale dlouhodobě neudržitelný. Žák by měl být spíše podporován ve vytváření jazykové rozmanitosti prostřednictvím střídání výrazových prostředků dle jednotlivých komunikačních kontextů. Přirozeným jevem je také překrývání těchto prostředků, takže není možné jednoznačně určit, zda daný výrazový prostředek je jediný správný v dané situaci. To ovšem neznamená, že by měla škola nastolit v oblasti normy jazykovou anarchii, naopak, informovat žáka o funkční a regionální stratifikaci výrazových prostředků je základní podmínkou pro rozvoj jeho schopnosti tyto prostředky správně vyhodnocovat a užívat.⁵²

⁵⁰ ČERMÁK, F., SGALL, P., VYBÍRAL, P. Od školské spisovnosti ke standardní češtině. In: *Slovo a slovesnost*, 2005, roč. 66, s. 113.

⁵¹ SVOBODOVÁ, J. Kdy se formuje vztah školní mládeže ke spisovné češtině? In: *Didaktika řečové a neřečové výchovy v mateřské škole a na 1. stupni ZŠ*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta UJEP, 2008, s. 30–35.

⁵² ČERMÁK, F., SGALL, P., VYBÍRAL, P. Od školské spisovnosti ke standardní češtině. In: *Slovo a slovesnost* 58, 2005, roč. 66, s. 115.

Hlavním cílem pedagogické výuky v oblasti jazyka by také mělo být pomoci žákům především prvního stupně s potenciálními jazykovými nedostatky tak, aby žák neztratil chuť se jazykem dále zabývat a pouštět se do jazykových experimentů. Jednotlivé nedostatky mohou být způsobené nejenom individuálními vlivy, např. nedostatečnou péčí rodičů nebo predispozicemi žáka, ale také novodobými trendy, kdy technologie mohou negativně ovlivňovat rozvoj dítěte v oblasti čtení, které může být nahrazováno vizuální stimulací v podobě mobilních telefonů nebo tabletů.

Jak vyplývá například již ze závěrečné zprávy z konference Výuka mateřského jazyka na prahu třetího tisíciletí, v rámci výuky na základní škole je třeba důsledněji akcentovat vztahy spisovné češtiny k obecné češtině a nářečím. Ve výuce je třeba v tomto kontextu přihlídnout i ke kontinuálnímu vzájemnému sblížení mezi spisovnou a obecnou češtinou.⁵³ Proti nekompromisně vyžadované školské spisovnosti se vyslovil například Sgall, který svými články vyvolal bouřlivou diskusi mezi zastánci a odpůrci lpění na spisovném vyjadřování na českých školách.⁵⁴

Problematika mluveného a písemného projevu u žáků na prvním stupni českých základních škol není příliš častým tématem studií. Dle studie mluveného projevu žáků základních škol v roce 2013⁵⁵ bylo zjištěno, že řada žáků prvního ročníku základních škol vykazuje různé defekty výslovnosti, které se předškolní výchovou nepodařilo odstranit. Dalšími zjištěnými skutečnostmi bylo četné opakování slov, což bylo způsobené především teprve se rozvíjejícími se vyjadřovacími schopnostmi, použití tzv. počátkových slov (např. no), použití stereotypních ukončení (tj. žádné ukončení mluveného projevu nebo ukončení pauzou) či výskyt okazionalizmů (např. rybičkář). Mezi paralingvistické prostředky patřily velmi časté pauzy, nevhodně užitá stoupavá intonace, hezitační zvuky nebo celá řada neverbálních prostředků.

Kala a Benešová ve své publikaci konstatují, že žáci svůj mluvený projev přizpůsobují přítomnosti dospělých – dochází tak například k filtraci témat. Z toho vyplývá, že děti se již na primárním stupni vzdělávání učí rozlišovat různé variety jazyka a užívají je v různých situacích – nabývají tedy znalosti odlišných komunikačních strategií, jejichž

⁵³ HIRSCHOVÁ, M., PANEVOVÁ, J. Závěry z konference bohemistů Výuka mateřského jazyka na prahu třetího tisíciletí, konané ve dnech 25. a 26. května 1999. In: *Český jazyk a literatura* 50, č. 7, s. 194–195.

⁵⁴ SGALL, P. a kol. Umějí děti česky? In: *Český jazyk a literatura*. 2001/2002, 52, s. 237–243.

⁵⁵ BABUŠOVÁ, G. *Mluvený projev žáků na prvním stupni základní školy*. Praha: Lingvistika, 2013. Dostupné z: <http://lingvistikapraha.ff.cuni.cz/node/165>

prostřednictvím dosahují cílů v sociální interakci.⁵⁶ K témuž závěru se přiklání i Bogoczová a kol., kteří uvádí, že spisovnost se v rámci mluveného jazyka téměř nikdy nerealizuje absolutně.⁵⁷ Čechová dodává, že ačkoli se komunikace mezi učiteli a žáky realizuje na spisovném základě, nedochází k absolutnímu trvání na čistotě spisovného vyjadřování, což se týká i písemných prací žáků.⁵⁸

Velká část studií, zpracovávajících vybrané téma, se zabývá odlišnostmi v mluveném a psaném projevu u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Štěrbová například konstatuje, že slovní zásoba u těchto žáků docházejících do první až čtvrté třídy je výrazně menší než slovní zásoba jejich intaktních spolužáků. Mluvnická stavba řeči je velmi nedokonalá, věty jednoduché, přičemž žáci mají problémy při výběru slov pro vyjádření významových odstínů. Časté je porušování gramatické shody ve větách.⁵⁹

⁵⁶ KALA, M., BENEŠOVÁ, M. *Písemný a mluvený projev žáků základní školy*. Praha: SPN, 1989, s. 335.

⁵⁷ BOGOCZOVÁ, I. a kol. *Tváře češtiny*. Ostrava: Filosofická fakulta, 2000, s. 147.

⁵⁸ ČECHOVÁ, M. Vztah spisovnosti a nespisovnosti v pedagogické komunikaci. In: *Pedagogika*. 1995, XLV, s. 41.

⁵⁹ ŠTĚRBOVÁ, L. Jazykové schopnosti žáků 1. stupně ZvŠ s přihlédnutím k romským dětem. *Speciální pedagogika*. 1996, 6 (2), s. 17.

4 Obecná charakteristika školního věku

Nástup do školy je pro každé dítě důležitým sociálním mezníkem. Po úspěšném zápisu a prvním slavnostním dnu ve škole nabývá nové role – stává se školákem. Postupně se začíná přizpůsobovat novému prostředí, osvojuje si nové sociální role a specifický způsob komunikace s učiteli a svými spolužáky.⁶⁰

Škola je důležitým místem socializace, žáci si mezi sebou utváří vlastní hierarchii a vně této skupiny se řídí svými pravidly. V rámci vyučování má žák plno nových povinností, jejichž plnění je sledováno a hodnoceno. Erikson toto období označil jako fázi píle a snaživosti, jejímž hlavním cílem je uspět. Dítě potřebuje být za své výkony pozitivně hodnoceno a ostatními akceptováno, pokud tomu tak není, může se cítit frustrovaně či vystresovaně.⁶¹

Zdeněk Matějček dělí školní období na tyto tři části – mladší školní věk (období mezi 6. a 8. rokem), střední školní věk (přibližně mezi 9. -12. rokem dítěte) a starší školní věk, který se kryje s pubescencí.⁶²

Vágnerová rozděluje školní věk, tedy období, kdy dítě navštěvuje základní školu, na tři dílčí fáze.⁶³

1. Raný školní věk začíná nástupem do školy, tedy přibližně od 6 do 9 let. Dítě
2. Střední školní věk trvá od 9 do 11-12 let. V tomto věku začíná dítě pomalu dospívat, zároveň přechází na druhý stupeň. Mezi svými vrstevníky ve škole si vytváří určitou pozici. Jedná se o klidné období, dítě se rozvíjí ve všech oblastech a pomalu se připravuje na budoucí proměnu po fyzické, ale i psychické stránce.
3. Starší školní věk zahrnuje období druhého stupně základní školy a končí ukončením povinné školní docházky, tedy přibližně do 15 let. Jedná se o období pubescence, které se projevuje změnou v prožívání emocí a také uvažováním o věcech. Toto období je doprovázeno postupným odpoutáváním od rodiny.

⁶⁰ VÁGNEROVÁ, M., LISÁ, L. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2021, s. 267.

⁶¹ NOVOTNÁ, L., HRÍCHOVÁ, M., a MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 51.

⁶² MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově*. Praha: Portál, 2012, s. 45.

⁶³ VÁGNEROVÁ, M., LISÁ, L. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2021, s. 267–268.

Následující podkapitoly se budou zaměřovat na vývoj dítěte mladšího školního věku, protože toto období je odpovídající věkové kategorii respondentů výzkumu.

Mladší školní věk

Mladší školní věk lze označit jako období střízlivého realismu. Žák se snaží pochopit okolní svět a snaží se vnímat vše kolem sebe. Toto se projevuje v mluvě, písemných projevech, kresbách a dalších jeho zájmech, např. v různých hrách – pohybových či počítačových, které hrají v tomto období velkou roli.

Toto období se rozděluje na dvě kratší etapy:⁶⁴

1. Etapa (6-8 let) – přechodné období mezi druhým dětstvím a dospíváním
2. Etapa (8-11 let) – základ mladšího školního věku, trvání až do nástupu puberty

Do 8. roku je dítě závislé na názorech svých autorit – učitelů, rodičů, toto období označujeme realismem naivním.⁶⁵ Od 9. roku se rozvíjí kritické myšlení a mění se tím i smýšlení o světě, zde mluvíme o realismu kritickém. V tomto období převládá radostná nálada a optimismus, city se prohlubují a vznikají tzv. vyšší city (estetické, morální apod.). S. Freud nazývá věk 6-11 let obdobím latence. Zlepšují se řečové schopnosti a dovednosti, během vyučování si děti osvojují mnoho nových slov a pojmů. Řeč se neustále rozvíjí, slovní zásoba se dokonce zdvojnásobuje. Podle J. Piageta je myšlení na úrovni konkrétních logických operací.⁶⁶

4.1 Jazykový vývoj dítěte mladšího školního věku

Vstupem do školy se proměňuje vztah dítěte k jazyku. Už se nejedná pouze o prostředek dorozumívání, výraz myšlenek, citů a přání, ale stává se z něj vyučovací předmět. Řeč je analyzována na jednotlivá slova, slabiky, hlásky a také transformována do psané

⁶⁴PALENČÁROVÁ, J., ŠEBESTA, K. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Praha: Portál, 2006, s. 15.

⁶⁵NOVOTNÁ, L., HRÍCHOVÁ, M., a MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 50.

⁶⁶Tamtéž, s. 51.

podoby.⁶⁷ Dítě se ve škole setkává se spisovným jazykem, který si postupně osvojuje a postupně si začíná uvědomovat rozdíly mezi spisovným jazykem a svým přirozeným. Ačkoliv to nemusí být zcela patrné, spisovný jazyk není pro většinu dětí jazykem mateřským, protože lidé v jeho okolí často hovoří jinými útvary národního jazyka.⁶⁸

Jazykové a komunikační kompetence se vyvíjí během celého života na základě získávaných zkušeností v dalších komunikačních situacích, osvojováním si další slovní zásoby. *Owens charakterizuje tento vývoj jako rozvoj pragmatických a interakčních dovedností a nárůst efektivity a flexibility.*⁶⁹

4.1.1 Vývoj sémantické složky

*Dětský slovník se rozvíjí pod vlivem zkušeností získaných v rodině, ve škole, z médií i ve vrstevnické skupině.*⁷⁰ Dítě nastupující do školy má obvykle již dostatečnou slovní zásobu (přibližně 2500-3000 slov) i potřebné jazykové dovednosti. Dokáže mluvit o běžných situacích a rozumí verbálnímu sdělení ostatních. Tyto schopnosti se dále rozvíjí mezi 6. a 11. rokem na základě vlivu výuky.⁷¹

Děti se učí chápat rozdílnost, podobnost i totožnost významu slov, tzn. seznamují se se synonymy, homonymy. Také blíže poznávají hranice jednotlivých slov, učí se rozlišovat různé předpony a přípony, které pro ně mohou být za začátku složitější. Tato znalost je nezbytná pro správné porozumění mluveného textu, aby nedocházelo k nesprávnému rozdělení celku – např. vlese místo v lese. Děti si postupně osvojují slovní druhy a učí se porozumět jejich rozdílům, např. odlišení podstatných, přídavných jmen a sloves. Občas jim činí potíže uvědomit si rozdíl např. mezi spojením podstatného a přídavného jména

⁶⁷ PALEŇČÁROVÁ, J., ŠEBESTA, K. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Praha: Portál, 2006, s. 16.

⁶⁸ SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, L. *Osvojování jazyka dítětem*. Praha: Karolinum, 2016, s. 66.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ VÁGNEROVÁ, M., LISÁ, L. *Vývojová Psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2021, s. 267–308.

⁷¹ PALEŇČÁROVÁ, J., ŠEBESTA, K. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Praha: Portál, 2006, s. 16.

v závislosti na kontextu (psí suchary jsou suchary pro psy, kuřecí řízek není pro kuřata, ale z kuřat).⁷²

V dětském projevu se nejvíce vyskytují zájmena, která tvoří téměř čtvrtinu použitých slov. Důvodem je univerzální význam zájmen, nejfrekventovanějšími jsou zájmena osobní a ukazovací (nahrazující přídavná jména), také i zájmenná příslovce *tam, tady*. V mluvených dětských projevech jsou ve větším počtu zastoupena i slovesa, ale jsou málo variabilní, neustále se opakující *být, mít, říct, dát*. Podstatná jména jsou reprezentována především citově neutrálními slovy s výraznou pojmenovací funkcí, kterou vyzdvihuje použití pádů. Přibližně každé třetí podstatné jméno je v nominativu a nejfrekventovanější substantiva *máma, voda, den, bába, škola* tvoří pouze 5 %. Je to způsobeno neustálým poznáváním nových věcí a jejich následným popisem.⁷³

4.1.2 Vývoj syntaktické složky

Užívání správných gramatických pravidel se projevuje ve verbálním vyjadřování školáků a přispívá k přesnosti jednotlivých sdělení. Vědomé aplikace gramatických pravidel jsou obvykle schopné až jedenáctileté děti, ačkoliv mladší děti mluví gramaticky správně, tak jejich znalosti jsou převážně implicitní, tj. neuvědomované. Mladší žáci se složitějším formulacím vyhýbají a raději dají přednost jednoduššími vyjádřeními. V tomto věku mohou mít potíže s používáním spojek při tvorbě souvětí, protože ve větší míře užívají věty jednoduché. *Většina chyb nevzniká jako důsledek jejich neznalosti, ale v důsledku jejich nesprávné aplikace.*⁷⁴

4.1.3 Vývoj čtení

Aktuálně jsou k výuce prvopočátečního čtení využívány typicky dvě metody – analyticko-syntetická a genetická.

⁷² VÁGNEROVÁ, M., LISÁ, L. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2021, s. 267–309.

⁷³ PALEŇČÁROVÁ, J., ŠEBESTA, K. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Praha: Portál, 2006, s. 17–18.

⁷⁴ VÁGNEROVÁ, M., LISÁ, L. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2021, s. 267–310–311.

Osvojování si čtení prostřednictvím analyticko-syntetické metody lze rozčlenit do několika etap. První etapa má za cíl zdokonalit komunikaci dětí prostřednictvím spisovného jazyka. Dle Fasnerové⁷⁵ a Bartoňové⁷⁶ je označována jako „předslabikářová“ nebo jazyková příprava na čtení. Je třeba, aby si žáci osvojili správný rytmus řeči a artikulaci – v tomto kontextu je důležité dětem předčítat úryvky z krásné literatury.⁷⁷ Při učení se čtení se děti musí nejdříve naučit rozlišovat tvary písmen, tj. grafémy. Tato dovednost vyžaduje zralost zrakové percepce, aby si dítě nepletlo jinak orientovaná písmena, např. b x d, m x n. Postupně dochází k upevnění si podstatných znaků, tj. k vytvoření tvarové konstanty písmen. *Tvary písmen se musí spojit se zvukovou podobou příslušných hlásek a pochopit, že každé písmeno má svou zvukovou podobu.*⁷⁸ Ze začátku může být pro malé děti matoucí, že znění některých hlásek se mění podle toho, zda jsou součástí slova nebo stojí samostatně.

Ve druhém období (označovaném jako „slabikářové“ nebo také slabičtě-analytické) dochází k vyvozování slabik.⁷⁹ U žáků se rozvíjí plynulé čtení slabik – je třeba je naučit, aby neupívali zrakem na jednotlivých písmenech, ale aby slabiku četli a vyslovovali jako celek. Tato etapa je dále členěna na čtyři fáze:⁸⁰

1. čtení otevřených slabik ve slovech,
2. čtení zavřené slabiky na konci slov,
3. čtení otevřené slabiky trojpísmenné a slova se dvěma souhláskami uprostřed,
4. čtení slov se slabikotvorným r, l, slova s písmenem ě a se slabikami di, ti, ni.

V závěrečné etapě (označované jako „poslabikářová“, nebo také jako automatizace čtení) dochází k procvičování čtení souvislých textů přizpůsobených věkové kategorii žáků. Vzhledem k tomu, že většina žáků má již zautomatizovanou techniku čtení, je prostor soustředit se více na obsah textu a na formu čtení. Typicky se v této etapě mezi žáky objevují výrazné rozdíly, jelikož každý z nich potřebuje jinou dobu na zautomatizování čtení.⁸¹

⁷⁵ FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 2018, s. 104

⁷⁶ BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 223.

⁷⁷ FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 2018, s. 105–112.

⁷⁸ VÁGNEROVÁ, M., LISÁ, L. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2021, s. 312

⁷⁹ FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 2018, s. 112–114.

⁸⁰ SANTLEROVÁ, K. *Metody ve výuce čtení a psaní*. Brno: Paido, 1995, s. 21.

⁸¹ FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 2018, s. 114–115.

Genetická metoda akcentuje sluchové vnímání. Slova se rozkládají na písmena, přičemž dítě si musí každé písmeno propojit s odpovídající hláskou, čímž se urychluje proces čtení. Tato metoda umožňuje okamžité propojení čtení a psaní, přičemž jednotlivým hláskováním se eliminuje možnost vynechání písmen ve slovech. Zpočátku se k výuce používá jen hůlkové písmo, které je jednoduché a snadno napodobitelné. Až po jeho zvládnutí nastává přechod k malé tiskací abecedě.⁸²

Ve třetí třídě, kterou se tato práce zabývá, pokračuje nácvik techniky čtení, přičemž důraz je kladen na souvislé čtení s porozuměním. Je podstatné, aby žák při čtení správně dýchal a měl přiměřenou intonaci. Čtení by v tomto ročníku již mělo být plynulé, žák by měl správně frázovat a umět klást větný přízvuk. Děti čtou již tak dobře, že se pro ně stává čtení prostředkem zábavy a způsobem, kterým přijímají informace.⁸³

4.1.4 Vývoj psaní

Psaní umožňuje zápis slovního sdělení, kdy v jeho průběhu dochází k přenosu fonologických, morfologických a gramatických aspektů mluveného slova do grafické podoby. Aby se dítě mohlo začít učit psát, musí si nejdříve uvědomovat fonetickou stavbu slov, rozlišovat hlásky ve slovech a odlišovat jejich rozdíly oproti písmenům. Obdobně jako v případě čtení i u prvopočátečního psaní platí, že u nás není využívána jediná cesta. Nejvyužívanější jsou aktuálně klasická (analyticko-syntetická) a alternativní metoda. První jmenovaná metoda pracuje se zásadou postupného zvyšování náročnosti a názornosti.⁸⁴

Stejně jako v případě čtení analyticko-syntetickou metodou i pro výuku psaní jsou rozlišovány tři etapy. V etapě přípravných cviků („předslabikářové období“) dochází k rozvoji jemné a hrubé motoriky žáků. Cílem cviků, které jsou v tomto období hlavní činností, je připravit ruku na psaní plynulým pohybem.⁸⁵ V navazujícím tzv. „slabikářovém“ období dochází k psaní jednotlivých prvků písmen v liniatuře do sešitu, kdy cílem je co

⁸² WILDOVÁ, R. (ed.). *Aktuální problémy didaktiky prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Univerzita Karlova, 2002, s. 19.

⁸³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, s. 53.

⁸⁴ ŠIMKOVÁ, I. *Výuka prvopočátečního psaní*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2012, s. 21.

⁸⁵ FABIÁNKOVÁ, B., HAVEL, J., NOVOTNÁ, M. *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*. Brno: Paido, 1999, s. 49.

nejpřesnější napodobení tvaru a velikosti, udržení správného sklonu a rytmické psaní. Psaní psacích písmen vychází z poznání písmen tiskacích.⁸⁶

V „poslabikářovém“ období je pozornost věnována zdokonalování rukopisu. Tato fáze nastává až ve chvíli, kdy jsou již žáci obeznámeni se všemi písmeny. Žáci si zlepšují úhlednost svého písma, zrychlují psaní a snižují chybovost.⁸⁷

Ve třetím ročníku je výuka psaní propojena s ostatními předměty. Žák by již měl mít osvojenou techniku psaní, důraz je tedy kladen na čitelnost a úpravu textu. Součástí výuky psaní je bezchybné opisování textu pro pozdější využití. Písemný projev žáka začíná v tomto období projevovat osobité charakteristiky. Za jednu minutu by měl žák zvládnout napsat průměrně třicet dva písmen.⁸⁸

⁸⁶ HŘEBEJKOVÁ, J. a kol. *Metodická příručka k vyučování českému jazyku a literatuře v 1. ročníku ZŠ*. Praha: SPN, 1985, s. 22.

⁸⁷ FABIÁNKOVÁ, B., HAVEL, J., NOVOTNÁ, M. *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*. Brno: Paido, 1999, s. 50.

⁸⁸ PENC, V. *Metodika psaní: prozatímní učebnice pro pedagogické fakulty*. 4., nezm. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 53.

Praktická část

Tento výzkum se zabývá analýzou audionahrávek žáků a jejich písemného projevu. Nejprve budou stanoveny výzkumné cíle a otázky, následuje popis způsobu sběru dat, uvedení zásad přepisu a charakteristika respondentů. V další kapitole pojmenované Analýza budou nejprve vymezeny sledované jevy, dále bude analyzovaný získaný vzorek podle jednotlivých částí výzkumu. Následuje kapitola, která obsahuje shrnutí zjištěných výsledků.

4.2 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, do jaké míry se v psaných projevech žáků 3. třídy projevují rysy charakteristické pro jejich projev mluvený, např. nespisovné či nářeční prvky, jevy typické pro nepřipravený projev atp. Dosažení tohoto cíle částečně ztížil dopad pandemie COVID-19, kdy byly po dlouhé době znovu otevřeny školy. Ačkoliv se výzkum podařilo realizovat prezenčně v prostorách školy (konkrétně v kabinetu), byl omezen časově z důvodu psaní pololetních prací. Toto mělo dopad zaznamenávání psaných projevů žáků, které musely být vzhledem k časovým možnostem zredukovány. Konkrétně se jednalo o aktivitu popisování obrázků, která byla modifikována na popisování mluvenou formou jazyka.

Byla zvažována i varianta sběru dat on-line formou, ale nakonec bylo přihlédnuto k výhodám sběru dat prezenčně. Výhodou bylo školní prostředí, které žáky částečně motivovalo k spisovné mluvě. Pokud by probíhal sběr dat on-line formou, žáci by pravděpodobněji užívali více hovorových a nespisovných slov. Realizace výzkumu ve škole zahrnovala jednu nevýhodu, a to občasné narušování výzkumu příchozími učiteli. Z reakcí žáků bylo možné vyvodit, před jakými vyučující si kontrolují svůj projev. Nejvíce se to projevilo u Viktorie, která při příchodu jedné učitelky mluvila méně než před jejím příchodem. Vyučující ale po chvíli odešla a Viktorie byla opět sdílnější.

Pro naplnění cíle byly položeny následující výzkumné otázky:

1. Jaká chybně zaznamenaná slova odhalí v textu žák 3. třídy?
2. Doplní žáci do vět spisovné tvary sloves?
3. Užívají žáci v rozhovoru více nespisovných prvků než v části popisu obrázku?
4. Užívají dívky méně nespisovných prvků než chlapci?

4.3 Popis sběru dat

Tento typ výzkumu se řadí mezi kvalitativní svým zpracováním, zahrnuje práci s daty ve formě strukturovaného textu.⁸⁹ K realizaci výzkumu byly využity následující výzkumné metody: přepis mluveného projevu (audionahrávka), naskenované písemné práce a následná analýza těchto dat.

Výzkum probíhal ve dnech 16. a 18. 6. 2022 v prostorech základní školy. Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Byly pořizovány na mobilní telefon. Aby respondenti nebyli rušeni zastavováním záznamu, nahrávka trvala od doby příchodu prvního respondenta do odchodu posledního. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Za účelem výzkumu byl vytvořený vlastní výzkumný materiál, který se skládal z pěti částí. První část představovala čtení krátkého textu, ve kterém byla záměrně užitá slova přepsaná s odchylkami ve výslovnosti samohlásek a nespisovná slova. Po přečtení bylo úkolem respondenta označit veškerá slova, která se mu zdála zvláštní. Následovala společná diskuse nad označenými jevy.

Ve druhé části bylo úkolem respondentů popsat obrázky z pexesa a srovnat je mezi sebou.

Třetí část zahrnovala též popisování a porovnávání obrázků, které mělo být prvotně srovnáváno s druhou částí (viz popis modifikace výše).

Čtvrtá část spočívala v doplňování správných tvarů sloves do vět. Výzkumná otázka č. 3 záměrně necílí na správné tvary sloves, protože se žáci s jejich mluvnickými kategoriemi v tomto ročníku poprvé seznamují. Z tohoto důvodu cílí na spisovné tvary sloves.

Poslední částí byl rozhovor na blízká témata respondentům (oblíbený film, zájmy, zážitky z prázdnin). Rozhovor byl zařazen nakonec, aby žáci dokázali volně vyprávět a nebyli ovlivněni soustředěním se na svůj mluvený projev.

4.3.1 Charakteristika respondentů

Výzkumu se zúčastnilo 10 žáků jindřichohradecké základní školy, z toho se jednalo o 5 dívek a 5 chlapců. Před započítáním výzkumu byly od všech zákonných zástupců žáků vybrány informované souhlasy, které byly předem odsouhlaseny etickou komisí.

⁸⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 223.

Všichni žáci navštěvovali totožnou 3. třídou dané základní školy. O žácích jsem si záměrně nezjišťovala žádné informace, potkala jsem se s nimi až v den výzkumu.

4.3.2 Zásady přepisu

Uvedená jména žáků v celé bakalářské práci byla změněna z důvodu zachování anonymity. Zachované zůstalo pouze pohlaví žáků pro uskutečnění závěrečného srovnání. Předmětem výzkumu nebylo detailní zkoumání fonetické roviny, proto byla slova zaznamenávána standartním pravopisem. Vyznačované odchylky v rámci fonologické roviny odpovídaly výrazně jiné výslovnosti v porovnání s ostatními promluvami.

Pro přepis byly využity některé ze zásad Korpusu DIALOG (Kaderka, Svobodová⁹⁰), viz seznam transkripčních značek.

Tabulka 1 - Seznam transkripčních značek

=	okamžité navázání na předchozí repliku
<u>zase</u>	zdůraznění slabiky/slova
ale: a::	protažení hlásky
ee, eh, ehe, ehm, mhm,	hezitační zvuky
(.)	krátká pauza
(..)	delší pauza
(...)	dlouhá pauza
?	vysoké stoupnutí hlasu
,	mírné stoupnutí hlasu
.	klesnutí hlasu
pře-	nedokončení slova
(ale)	přepokládaný, ne dobře srozumitelný výraz
()	nesrozumitelný výraz
<no>	pasáž pronesená se smíchem
((smích))	komentář přepisovatele

⁹⁰ KADERKA, P., SVOBODOVÁ, Z.: Jak přepisovat audiovizuální záznam rozhovoru? Manuál pro přepisovatele televizních diskusních pořadů. In: *Jazykovědné aktuality* 43 (3–4), 2006, s. 18–51.

V přepisu byly užity následující zkratky.

Tabulka 2 - Seznam zkratek

<i>Zkratka</i>	<i>Význam zkratky</i>
PROT. V	Protetické v-
ZKR.	Výrazné zkrácení samohlásky
HEZ.	Hezitační zvuky
ELIZE j-	Elidované j-
ELIZE -l	Elidované -l
ELIZE -í	Elidované -í
ELIZE -e	Elidované -e
ELIZE -t-	Elidované -t-
VÝPLŇ.	Výplňkové slovo
PŘEŘEK.	přeřeknutí
CHYB.	Chybný tvar
KONJ. 1. os. sg.	Nespisovný tvar v konjunktivu 1. osobě singuláru
KONJ. 2. os. sg.	Nespisovný tvar v konjunktivu 2. osobě singuláru
S-P SHODA N.	Nespisovná shoda podmětu a přísudku v neutru
SUBST. -ma (rody)	Koncovka -ma u substantiva v 7. pádě plurálu
ADJ. NOM. PL. M. A.	Nespisovný tvar adjektiva v 1. pádě plurálu maskulina animata
PRON. HOVOR.	Hovorové zájmeno
PRON. NESPIS.	Nespisovné zájmeno
HOVOR.	Hovorové výrazy
NESPIS.	Nespisovné výrazy
<p>U těchto jevů jsou v přepisu rozlišeny i rody: M. A.= maskulinum animatum; M. I.= maskulinum inanimatum; F.= femininum; N.= neutrum</p>	
ADJ. -ý	Koncovka -ý u adjektiva
ADJ. -ej	Koncovka -ej u adjektiva
PRON. -ý	Koncovka -ý u pronomina
PRON. -ej	Koncovka -ej u pronomina
NUM. -ý	Koncovka -ý u numeralia
NUM. -ej	Koncovka -ej u numeralia

4.4 Analýza

Shromážděná data, tedy přepis mluveného projevu a naskenované záznamy písemných projevů žáků, byla analyzována pro stanovení zkoumaných jevů. V přepisu se nejvíce objevovaly prvky obecné češtiny, která je pro žáky přirozenou mluvou.

Z hlediska hláskosloví a tvarosloví lze vymezit tyto jevy⁹¹, které se nejčastěji opakovaly:

- zakončení -ma u podstatného jména v 7. pádu plurálu (*kuřatama*)
- nedodržení plurálové shody v nominativu přídavného jména (*hodný chlapci*)
- změna é → ý v koncovce tvrdých přídavných jmen (*šikovný*)
- změna ý → ej v koncovce tvrdých přídavných jmen (*hodnej*)
- nedodržení plurálové shody v nominativu zájmena (*takový dívky*)
- změna é → ý v adjektivně skloňovaném zájmenu (*nějaký*)
- změna ý → ej v adjektivně skloňovaném zájmenu (*takovej*)
- změna é → ý v adjektivně skloňované číslovce (*sedmý*)
- změna ý → ej v adjektivně skloňované číslovce (*druhej*)

Část výzkumu, ve které respondenti doplňovali slovesné tvary, obsahovala tyto dva jihozápadočeské nářeční jevy⁹²:

- tvar si v 2. os. sg. prez. slovesa být ve funkci spony (*ty si hodnej*)
- tvar si v 2. os. sg. min. času (*šel si, česal si se*)

V analýze se vyskytují i další označené jevy (viz Tabulka 2 – Seznam zkratek), které byly analyzovány v rámci jednotlivých rovin.

⁹¹ KRČMOVÁ, M. OBECNÁ ČEŠTINA. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). *Czechency – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/OBECNÁ ČEŠTINA>

⁹² BACHMANNOVÁ, J. ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA>

Analýza bude probíhat po jednotlivých částech výzkumu. Nejdříve bude daná část stručně představena, zároveň bude přiložena plná podoba materiálu, kterou měli respondenti k dispozici. Následně budou k analýze přiloženy tři tabulky zachycující přehled užitých jevů. Tabulky budou pro všechny části totožné, aby bylo viditelné, které jevy se v dané části neobjevily. Dále budou vybrané konkrétní jevy okomentovány v rovině fonologické, morfologické a lexikální. Jsem si vědoma přesahů jednotlivých rovin, proto jsem se zkoumané jevy rozhodla rozdělit podle jejich funkce. Například hláskoslovný jev nespisovné koncovky -ý u adjektiv jsem zařadila do oblasti morfologické apod. Tento jev shledávám obdobným např. s jevem nespisovné koncovky -ma substantiv v instrumentálu plurálu, proto jsou zařazeny do totožné (morfologické) roviny. Dále např. protetické v- je zařazeno do fonologické roviny, ve které se nachází další obdobné výkyvy ve výslovnosti. Jak bylo uvedeno i v podkapitole *Zásady přepisu*, zaznamenány byly především důrazně odlišné vyslovení slov v závislosti na promluvách ostatních respondentů.

4.5 Práce s textem:

V prvním cvičení bylo úkolem žáků přečíst nahlas níže uvedený text, ve kterém se nacházela chybně napsaná slova. Níže se nachází text k první části.

(1) Práce s textem:

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošem zachraňjem svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevim, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyry věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

- Ještě jednou si přečti dopis od Kevin a podtrhni slova, která bys napsal/a jinak.

Komentář: Plné znění textu, se kterým respondenti pracovali.

Z nahrávky bylo zřejmé, že si žáci uvědomovali chybnou podobu slov již během samotného čtení. Dokladem toho jsou okomentované odchylky čtení, které se nachází u jednotlivých přepisů. Nejobtížnější bylo pro respondenty vyslovení spojení dvou slov *kámošemazachraňujem*, jelikož zde chyběla mezera. Důvodu výběru tohoto jevu byly následující: a) snadné rozpoznání chyby, b) vyvolání následné diskuse ke slov *kámošema*.

Přiřazení obrázků k textu mělo v respondentech vyvolat zájem o aktivitu. Tato pohádková postavička provázela respondenta i v další části výzkumu, konkrétně v hraní pexesa, jak je z textu patrné.

Po dočtení textu bylo úkolem žáků označit veškerá slova, která pokládali za jakkoliv zvláštní. Úkol byl žákům představen na základě příkladů nespisovných slov. Níže umístěná tabulka poskytuje přehled jevů, které respondenti v textu vyznačili.

Tabulka 3 - Vyznačené jevy v textu: celkový přehled

Jev: Jméno:	viděl si	kámošemazachraňujem	chodim	neumim	sem	dostali sme	obrásku	nevim	vymyslel sem	čtyry	seš hodnej	Zahrajem	(navíc)
Blanka	-	ANO	-	ANO	-	-	ANO	-	-	-	ANO	-	-
Radek	-	ANO	ANO	ANO	-	-	ANO	ANO	-	-	-	-	Mimoň
Hana	-	ANO	-	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	-	-	-	-	jseš
Elena	-	ANO	-	-	-	-	ANO	-	-	-	-	-	-
Tobiáš	-	ANO	ANO	ANO	-	-	ANO	-	-	ANO	-	-	-
Jan	-	ANO	ANO	ANO	-	ANO	ANO	ANO	-	-	-	-	-
David	-	ANO	ANO	ANO	-	ANO	ANO	ANO	-	ANO	-	-	-
Viktorie	-	ANO	-	-	-	-	-	-	-	-	ANO	-	Mimoň, česky → češtinu, psát → napsat
Simona	-	ANO	-	ANO	-	-	ANO	-	ANO	ANO	-	-	-
Ondřej	-	ANO	ANO	ANO	-	ANO	ANO	ANO	-	ANO	-	-	mé → moje

Jak se předpokládalo, spojení *kámošemazachraňujem* označili všichni respondenti. Naopak elidované -e u slovesa *zahrajem* neoznačil žádný respondent. Lze to zdůvodnit tím, že nespisovná varianta slova je respondentovi bližší. Částečně to může být způsobeno i nedostatečným procvičením časování sloves, se kterými se žáci 3. třídy nedávno seznámili.

Záznam jevů Viktorie se lišil od ostatních respondentů. Dívka se snažila označit i další tři slova, která ale byla užita správně. S dalším respondentem, Radkem, se shoduje v označení slova Mimoň, které oběma přišlo dle jejich slov zvláštní.

Po této samostatné práci následovala společná diskuse nad označenými slovy v textu. Níže uvedené tři tabulky poskytují přehled jevů, které respondenti užili během této diskuse.

Tabulka 4 - (1.) Diskuse nad vybranými jevy: celkový přehled

Jev: Jméno:	PROT. V	ZKR.	ELIZE j-	ELIZE -l	ELIZE -í	ELIZE -e	VÝPLŇ.	HEZ.
Blanka							1x (jako)	
Radek							2x (jako 2x)	2x (ehm, mhm)
Hana								3x (ee, ehe, ehm)
Elena								1x (mhm)
Tobiáš		1x (nevím)					1x (tak)	4x (mhm 2x, ee, mhm)
Jan								1x (mhm)
David		1x (nevím)	1x (du)					
Viktorie							2x (jako 2x)	2x (mhm, ehm)
Simona								2x (mhm 2x)
Ondřej								2x (mhm)

Tabulka 5 - (2.) Diskuse nad vybranými jevy: celkový přehled

Jev: Jméno:	ADJ. -ej	PRON. -ej	NUM. -ej	ADJ. -ý	PRON. -ý	NUM. -ý	PRON. HOVOR.	PRON. NESPIS.
Blanka								
Radek							2x (tohle 2x)	
Hana								
Elena								
Tobiáš				1x (N.: měkký)				
Jan								
David								
Viktorie				2x (N.: slepený, nespisovný)				
Simona								
Ondřej				1x (N.: dlouhatánský)				

Tabulka 6 - (3.) Diskuse nad vybranými jevy: celkový přehled

Jev: Jméno:	SUBST. -ma	ADJ. NOM. PL. M. A	PRON. NOM. PL.	S-P SHODA N.	HOVOR.	NESPIS.	CHYB.
Blanka					9x (jo 9x)		
Radek					4x (jo 2x, no 2x)		
Hana	1x (M. A.: kamarádama)				3x (jo 2x, teďka)	1x (jseš)	
Elena					4x (jo)		
Tobiáš					2x (jo)		
Jan					2x (jo)		
David	1x (M. A.: kamarádama)				2x (jo 2x)		
Viktorie	1x (M. A.: kamarádama)				2x (no, jo)		
Simona					1x (jo)	1x (bráchou)	
Ondřej							

Pro větší přehlednost budu v analýze pracovat se zjednodušenými tabulkami, kde jsou užité jevy respondentů rozděleny dle jazykových rovin.

4.5.1 Rovina fonologická:

Všichni respondenti měli výslovnost v normě. V této části se objevily hezitační zvuky, kterými respondenti projevovaly svůj souhlas. Část z nich použila hezitační zvuky jako projev váhání.

Tabulka 7 - Diskuse nad vybranými jevy: rovina fonologická

	PROT. V	ZKR.	ELIZE					VÝPLŇ.	HEZ.	PŘEŘEK.
			j-	-l	-í	-e	-t-			
Dívky	-	-	-	-	-	-	-	3x	8x	-
Chlapci	-	2x	1x	-	-	-	-	3x	9x	-
Celkem	-	2x	1x	-	-	-	-	6x	17x	-

4.5.2 Rovina morfoložická

Z hlediska tvarosloví se vyskytl tvar *kamarádama* jako synonymum ke slovu *kámošema*. Zde se částečně projevuje tzv. priming, kdy respondenti navazovali na položenou otázku, ve které zazněl obdobný tvar (*A řekl bys, že jdeš ven s kámošema?*).

Tabulka 8 - Diskuse nad vybranými jevy: rovina morfoložická

	SUBSTANTIVA	ADJEKTIVA			PRONOMINA			NUMERALIA		S-P SHODA N.	KONJ. 1. os. sg.	CHYB.
	-ma	NOM. PL. M. A.	-ý	-ej	NOM. PL.	-ý	-ej	-ý	-ej			
Dívky	2x	-	2x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Chlapci	1x	-	2x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	3x	-	4x	-	-	-	-	-	-	-	-	-

4.5.3 Rovina lexikální

V rámci lexikální roviny se uplatňují pouze slova hovorová vyjadřující souhlas v reakci na otázky. Tato situace je způsobena tím, že se jedná o první cvičení, žáci jsou nesmělí. Zároveň plní neobvyklý úkol, nehledají chyby pravopisné, jako např. ve cvičeních v učebnici, a tak se mohou cítit nejistě.

Tabulka 9 - Diskuse nad vybranými jevy: rovina lexikální

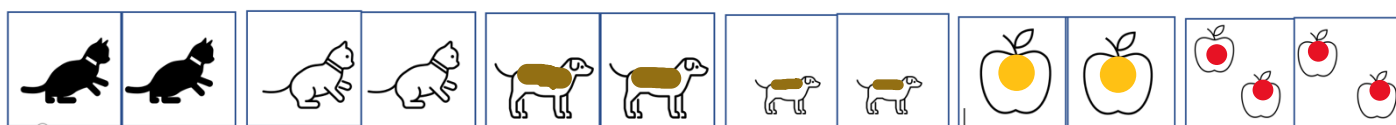
	HOVOROVÁ SLOVA		NESPISOVNÁ SLOVA	
	PRON. HOVOR.	HOVOR.	PRON. NESPIS.	NESPIS.
Dívky	-	19x	-	2x
Chlapci	2x	10x	-	-
Celkem	2x	29x	-	2x

4.6 Hraní pexesa

Druhá část byla pojata zábavnější formou. Žáci se nejprve zahráli pexeso, se kterým následně pracovali. Jejich úkolem bylo porovnat obrázky ty obrázky, které zobrazovaly totožnou věc (jablko) či zvíře (pes, kočka). Na základě podobnosti obrázků bylo pro žáky snadné popsat rozdíly.

Níže se nachází černobílé obrázky pexesa, ve kterých je pro představu naznačena barva, kterou obrázky ve výsledku měly. Obrázky byly vybarveny pastelkami, sken se mi nepodařilo zajistit.

(2) Hraní pexesa:

Obrázek 2 – Pexeso: obrázky

Komentář: Po dohrání pexesa následovalo popsání rozdílů mezi podobnými kartami. Pozn. Obrázky byly vybarvené pastelkami, označení zde barvami je pouze pro lepší představu.

Opět jsou níže vloženy tři tabulky, které poskytují přehled jevů užitých během popisu obrázků pexesa.

Tabulka 10 - (1.) Hraní pexesa: celkový přehled

Jev: Jméno:	PROT. V	ZKR.	ELIZE j-	ELIZE -l	ELIZE -í	ELIZE -e	VÝPLŇ.	HEZ.
Blanka								
Radek								5x (ehm)
Hana								1x (ehm)
Elena								2x (ehm)
Tobiáš							1x (takže)	5x (ehm 4x, mhm)
Jan		1x (každým)						2x (mhm, ehm)
David			2x (sou)					
Viktorie							1x (no)	1x (mhm)
Simona								1x (ehm)
Ondřej		1x (druhým)						

Tabulka 11 - (2.) Hraní pexesa: celkový přehled

Jev: Jméno:	ADJ. -ej	PRON. -ej	NUM -ej	ADJ. -ý	PRON. -ý	NUM -ý	PRON. HOVOR.	PRON. NESPIS.
Blanka								1x (tadleta)
Radek				4x (N.: velký, namačkaný; F.: bílý, červený)			2x (tahle 2x)	2x (tadyty, tadyten)
Hana	2x (M. A.: velkej, malej)			2x (N.: žlutý, červený)			2x (tahle, tyhle)	
Elena								2x (tadyty)
Tobiáš				9x (N.: červený 2x, žádný 2x; F.: malý, černý 2x, bílý 2x)				5x (tadyto 4x, tadyty)
Jan	1x (M. A.: malej)			3x (N.: žlutý 2x, červený)			1x (tohle)	2x (tadyta 2x)
David							2x (tyhle, tenhle)	12x (todleto 2x, todle 2x, tydle 2x, taddleta, těchlech 2x, taddlety, tydlety 2x)
Viktorie				2x (N.: červený, žlutý)	2x (F.: týhletý; N.: každým)		7x (tahleta, tyhlety 5x, tohle)	
Simona	2x (M. A.: velkej, malej)			2x (N.: velký, červený)				7x (tadyta 2x, tadyten 2x, tadyto 2x)
Ondřej	2x (M. I.: tenkej, tlustej)			4x (N.: malý, velký, žlutý, červený)			2x (tento 2x)	

Tabulka 12 - (3.) Hraní pexesa: celkový přehled

Jev: Jméno:	SUBST. -ma	ADJ. NOM. PL. M. A	PRON. NOM. PL.	S-P SHODA N.	HOVOR.	NESPIS.	CHYB.
Blanka			2x (tyhle 2x)		1x (jo)		
Radek		1x (stejný)	1x (F.: ty)				2x (žluté, červená)
Hana	1x (M. I.: ocasama)						
Elena					1x (jo)		2x (červené a žluté)
Tobiáš			2x (F.: ty 2x)				
Jan						2x (čtyry)	2x (červené, žluté)
David					1x (míň)		2x (žluté, je)
Viktorie					2x (no, jo)		
Simona							
Ondřej						2x (čtyry 2x)	

4.6.1 Rovina fonologická

V této části bylo již patrné, že se žáci rozmluvili a odpadla z nich prvotní nejistota. Stále se zde objevovaly hezitační zvuky pro vyjádření souhlasu či postoje váhání. U respondenta Ondřeje si je možné povšimnout prvního užití zkrácení samohlásky v adjektivně skloňované číslovce *druhým*. Tento respondent užívání zkracování i v dalších částech. V této části užil zkrácení samohlásky i Jan, konkrétně v zájmenu *každým*.

Tabulka 13 - Hraní pexesa: rovina fonologická

	PROT. V	ZKR. -	ELIZE					VÝPLŇ.	HEZ.	PŘEŘEK.
			j-	-l	-í	-e	-t-			
Dívky	-	-	-	-	-	1x	-	1x	5x	-
Chlapci	-	2x	2x	-	-	1x	-	1x	12x	-
Celkem	-	2x	2x	-	-	2x	-	2x	17x	-

4.6.2 Rovina morfologická

V této části se již více objevuje užívání adjektiv s koncovkou -ý a -ej, které respondenti užívali při popisu obrázků. Tabulky ukazují, že respondenti více užívali tvary adjektiv zakončené koncovkou -ý (červený, žlutý). Chlapci tento tvar použili dokonce 20x, dívky ve srovnání s nimi pouze 6x. Zaznamenané chyby v tabulce byly způsobeny užitím nesprávného tvaru přídavného jména, které se lišilo v čísle od podstatného jména. Tvar byl sice dle tvarosloví správný, ale lišil se od cíle sdělení. Z ukázky je patrné, že dívka chtěla použít tvar množného čísla, aby popsala čtyři obrázky. Pro lepší představu vkládám část přepisu.

M: a kolik máme celkem koček?

Blanka: dvě černé a bílou (CHYB.)

M: a celkem?

Blanka: celkem čtyři.

Tabulka 14 - Hraní pexesa: rovina morfologická

	SUBSTANTIVA	ADJEKTIVA			PRONOMINA			NUMERALIA		S-P SHODA N.	KONJ. 1. os. sg.	CHYB.
	-ma	NOM. PL. M. A.	-ý	-ej	NOM. PL.	-ý	-ej	-ý	-ej			
Dívky	1x	-	6x	4x	2x	2x	-	-	-	-	-	2x
Chlapci	-	1x	20x	3x	3x	-	-	-	-	-	-	6x
Celkem	1x	1x	26x	7x	5x	2x	-	-	-	-	-	8x

4.6.3 Rovina lexikální

V rovině lexikální se vyskytlo větší množství hovorových a nespisovných zájmen, kterými respondenti ukazovali na obrázky. Žáci byli pomocí návodných otázek přivedeni k tomu, aby se snažili popisovat obrázky celým spojením, tedy zmíněním počtu, barvy a konkrétní věci či zvířete na obrázku.

Tabulka 15 - Hraní pexesa: rovina lexikální

	HOVOROVÁ SLOVA		NESPISOVNÁ SLOVA	
	PRON. HOVOR.	HOVOR.	PRON. NESPIS.	NESPIS.
Dívky	9x	4x	10x	-
Chlapci	7x	1x	21x	4x
Celkem	17x	5x	31x	4x

4.7 Popis obrázku

Třetí část se opět skládala z popisu obrázků. Respondentům bylo vysvětleno zadání této části, následně si přečetli úryvek popisující první obrázek. Na položený dotaz, o jakém obrázku se dočetli, odpověděli všichni respondenti správně. Tato ukázka popisu poskytla respondentům představu o popisování, ale i tak bylo ověřeno, případně dovysvětleno, co se myslí popisem obrázků.

Následně byla respondentům položena otázka, zda by chtěli obrázky popisovat písemně či ústně. Kromě jedné dívky preferovali respondenti mluvený projev. Jak vyplývá z níže uvedeného zadání, předmětem této části bylo popsat zbývající obrázky.

(3) Popis obrázku:

Obrázek 3 - Popis obrázku: obrázek

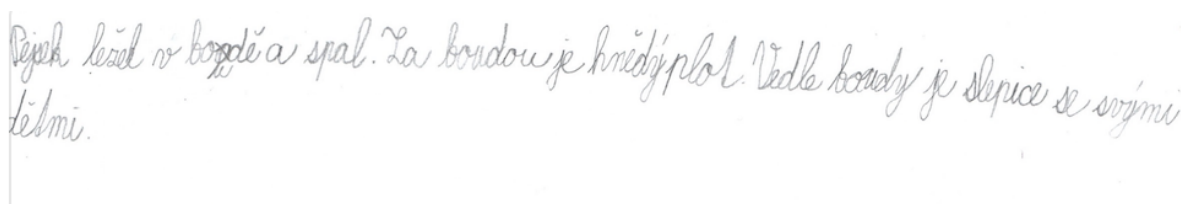
Popis obrázku

- Co se stalo pejskovi? Koho potkal/s kým se potkal? Kde nakonec ležel? Dokonči popis, který začal psát Kevin.

Pejsek ležel na boudě a spokojeně spal. Bouda byla modrá a vedle boudy měl misku s kostí. Byl hezký slunečný den...

Komentář: Četba ukázky popisu prvního obrázku. Respondent si dále zvolil formu popisování – ústní (většina) či písemnou (jeden). Následovalo popisování zbývajících obrázků.

První respondentka Blanka se rozhodla pro popis psanou formou. Dívka napsala tři věty a dále už nevěděla, co psát. Z tohoto důvodu byl popis dokončen mluvenou formou, která byla pro dívku příjemnější. Tato vzniklá situace ovlivnila zpracování i u zbývajících respondentů. Žáci 3. třídy nemají téměř žádné zkušenosti s psaním popisu, samotné psaní jim zabere mnoho času, kterým jsme byli limitováni z důvodu probíhání výuky. Dosud se setkávali převážně s přepisem textu, jak je patrné i z písemného záznamu Blanky, která svůj popis započala totožnými větami jako byly uvedeny v ukázce. Z těchto důvodů jsem přistoupila k modifikaci této části na mluvenou podobu jazyka.

Obrázek 4 - Záznam popisu obrázku: Blanka

Níže jsou vloženy opět tři tabulky poskytující přehled jevů, které respondenti užíli během tohoto popisu obrázku.

Tabulka 16 - (1.) Popis obrázku: celkový přehled

Jev: Jméno:	PROT. V	ZKR.	ELIZE j-	ELIZE -l	ELIZE -í	ELIZE -e	VÝPLŇ.	HEZ.	OSTATNÍ: PŘEŘEK.
Blanka							1x (jako)	2x (ehm 2x)	1x (pejsek)
Radek							9x (jako 5x, takže, no, ještě, tak)	2x (ehm 2x)	1x (ty)
Hana			2x (sou)		1x (nemaj)		3x (jako 3x)	8x (ehm 4x, ee 3x, ehe)	
Elena							1x (jako)	2x (ehm)	
Tobiáš		2x (nevím 2x)					1x (jakože)	12x (ehm 8x, mhm 4x)	
Jan		1x (nevím)					4x (vlastně 2x, jako, tak)	3x (ehm 3x)	
David							1x (jako)	2x (ehm, mhm)	
Viktorie		1x (vidím)		1x (nevlez)			4x (prostě 2x, jako, no)		
Simona									
Ondřej							1x (tak)	1x (ehm)	

Tabulka 17 - (2.) Popis obrázku: celkový přehled

Jev: Jméno:	ADJ. -ej	PRON. -ej	NUM -ej	ADJ. -ý	PRON. -ý	NUM -ý	PRON. HOVOR.	PRON. NESPIS.
Blanka								
Radek	1x (M. A.: otočeně)			7x (N.: jiný, otočený, postavený, skrčený, schovaný, zakutálený; M. A.: ořízlý)	1x (N.: takový)		1x (tadytoho)	1x (tenhle)
Hana				2x (F.: modrý 2x)			1x (tenhle)	1x (tadyten)
Elena					1x (F.: tý)			
Tobiáš				1x (F.: pravý)	5x (N.: který; F.: který, nějaký, nějaký, mý)			1x (tadyten)
Jan					2x (F.: tý)		1x (tomuhle)	
David				1x (N.: velký)			1x (tenhle)	
Viktorie					3x (F.: svý 3x)	1x (druhý N.)	1x (tenhleten)	
Simona	1x (M. I.: nějakej)				1x (F.: tý)		1x (tenhle)	
Ondřej								

Tabulka 18 - (3.) Popis obrázku: celkový přehled

Jev: Jméno:	SUBST. -ma	ADJ. NOM. PL. M. A	PRON. NOM. PL.	S-P SHODA N.	HOVOR.	NESPIS.	CHYB.	OSTATNÍ: KONJ. 1. os. sg.
Blanka			2x (M. A.: tyhle)			2x (jo)	4x (vlezly, byly, bílou, nikdy)	
Radek			1x (N.: ty)		1x (kouká)	2x (tmavější, akorát)		2x (bysem)
Hana	1x (N.: kuřátkama)		1x (N.: ty)		1x (jo)	1x (čtyřma)		
Elena			1x (N.: ty)					
Tobiáš			2x (M. A.: ty)		2x (no, jo)			
Jan				3x (vlezly 2x, nevlezly)	2x (jo 2x)	1x (akorát)		
David					2x (jo, koukal)	1x (lilo)		
Viktorie	2x (N.: kuřatama 2x)							
Simona			1x (N.: ty)	2x (vlezly, chtěly)				
Ondřej						2x (dvouma, dvoum)		1x (bysem)

4.7.1 Rovina fonologická

Tabulka 19 - Popis obrázku: rovina fonologická

	PROT. V	ZKR.	ELIZE					VÝPLŇ.	HEZ.	PŘEŘEK.
			j-	-l	-í	-e	-t-			
Dívky	-	1x	2x	1x	1x	-	-	9x	12x	1x
Chlapci	-	3x	-	-	-	-	-	16x	20x	1x
Celkem	-	4x	2x	1x	1x	-	-	25x	32x	2x

Oproti přechozímu popisu obrázků pexesa je patrný zvýšený výskyt slovní vaty, která se vyskytuje v nepřipravených projevech. Také se zde opět vyskytuje větší množství hezitačních zvuků, které žáci užívali v situaci, kdy váhali, jak dané obrázky popsat. Zkrácení

se zde objevuje u slova *nevím*, které žáci užili v odpovědi na otázku *Víš, co je to popis?*. V oblasti přechnutí jsou zahrnuta chybně vyslovená slova, která žáci vzápětí vyslovili správně.

4.7.2 Rovina morfologická

Tabulka 20 - Popis obrázku: rovina morfologická

	SUBSTANTIVA	ADJEKTIVA			PRONOMINA			NUMERALIA		S-P SHODA N.	KONJ. 1. os. sg.	CHYB.
	-ma	NOM. PL. M. A.	-ý	-ej	NOM. PL.	-ý	-ej	-ý	-ej			
Dívky	3x	-	2x	1x	5x	5x	-	1x	-	2x	-	4x
Chlapci	-	-	9x	1x	3x	8x	-	-	-	3x	3x	-
Celkem	3x	-	11x	2x	8x	13x	-	1x	-	5x	3x	4x

Zajímavostí v této rovině je užívání nespisovného tvaru slovesa ve shodě podmětu s přísudkem rodu středního, který se objevil u dvou respondentů. Simona a Jan užili tento tvar ve větách, kde bylo podmětem slovo *kuřata*. V nominativu u zájmen se vyskytovaly nespisovné tvary *ty* (*kuřátka*). Nespisovné užití konjunktivu v 1. osobě plurálu je zařazeno v sloupci ostatní, neboť nebylo použito během samotného popisování, nýbrž jako odpověď na otázku, zda žáci preferují popisování psanou nebo mluvenou formou. Chyby zaznamenané u respondentky Blanky byly způsobeny navázáním na předchozí repliku. Dívce byla položena otázka *A jak to bylo s těmi kuřátky?*, na kterou odpovídala následovně:

M: super (HOVOR.). že pršelo. a: třeba (VÝPLŇ.), když tam přišly ty slepičky, tak co udělaly s těmi kuřátky?

Blanka: že ty kuřátky vlezly: (CHYB.) do: jeho boudy.

4.7.3 Rovina lexikální

Tabulka 21 - Popis obrázku: rovina lexikální

	HOVOROVÁ SLOVA		NESPISOVNÁ SLOVA	
	PRON. HOVOR.	HOVOR.	PRON. NESPIS.	NESPIS.
Dívky	2x	1x	1x	3x
Chlapci	3x	5x	2x	6x
Celkem	5x	6	3x	9x

V této části se vyskytlo již více hovorových a nespisovných výrazů (*koukat, akorát*), které žáci užíli během svého popisování obrázků. I v této části si žáci dopomáhají ukazovacími zájmeny ke snazšímu poukázání na popisovaný obrázek. Totožná situace se vyskytla v předchozí části (popisování obrázků z pexesa).

4.8 Doplnění slovesných tvarů

V této části bylo úkolem žáků doplnit chybějící slovesné tvary do vět. Nejdříve si žáci zopakovali mluvené kategorie sloves, následně si vyzkoušeli vzorovou větu. Po ověření, že žák rozumí zadání, začal pracovat samostatně.

Jak bylo zmíněno i ve výčtu vymezených jevů, v tomto cvičení žáci pracovali i se čtyřmi problematickými slovesy, u kterých je často vytvořen tvar spadající do jihozápadočeského nářečí (*ty si hodnej, si šel, česal si se*). Níže se nachází plné znění cvičení, se kterým respondenti pracovali.

(4) Doplnění slovesných tvarů.

Příklad: *Kevine, zítra je oslava. _____ (ty – těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra _____ (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty _____ (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. _____ (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě _____ (začít učit).
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! _____ (česat) dneska?

Níže je vložena tabulka zaznamenávající doplněné tvary respondentů.

Tabulka 22 - (1.) Doplnění slovesných tvarů: celkový přehled

Jev:	1. (přijít) → přijď	2. být → jsi	3. (vidět) → viděl jsi	4. (začít učit) → ses začal učit	5. (česat) → česal ses
Blanka	přijď	jsi	Viděls ho	jsi se začal učit	Česal jsi se
Radek	přijdeš	jsi	Viděl jsi	jsi se začal učit	Nechceš se učesat
Hana	přijdeš	jsi	Viděl jsi	jseš začal učit	Česal jseš
Elena	přijdi	jsi	Viděl jsi	jsi se začal učit	Ses česal
Tobiáš	přijď	seš	Viděl si	ty ses musel	Učesal si se
Jan	přijď	jsi	viděls	ty ses začal učit	Učesal jseš
David	přijď	jsi	Viděl si	ty ses začal učit	Česal ses
Viktorie	přijít/pujdeš	jsi	viděls	ses začal učit	česals
Simona	přijdi	jsi	Viděl jsi	si se začal učit	česal si se
Ondřej	přijdi/přijdeš	jseš	Viděl jsi	ses začal učit	Česal jsi se

Do první věty se nedopatřením dostala chyba v tomto jevu (*jsi se uzdravil*), která mohla respondenty ovlivnit. Naštěstí se v této větě nepracovalo s podobně se chovajícím slovesem, tudíž pravděpodobné ovlivnění mohlo být způsobeno tehdy, pokud si respondent všiml tohoto tvaru a užil ho i v dalších větách.

V první větě doplnila většina žáků (7) správný tvar imperativu *přijď*, pouze dva doplnili tvar indikativu *přijdeš*. Respondent Ondřej doplnil dokonce tvary obou způsobů.

Sponové být *jsi* (*špinavý*) ve druhé větě též většina respondentů (8) doplnila správně. Ondřej užil tvar hyperkorektní *jseš*, Tobiáš užil nespisovnou variantu s elidovným j- *seš*.

Ve třetí větě užili tři respondenti nespisovnou variantu *viděls*. Ostatní respondenti (5) již neopomenuli pomocné být v spisovném tvaru *viděl jsi*, dva z nich ho ale zapsali nespisovně s elidovaným j- (*viděl si*).

Doplňované sloveso ve čtvrté větě bylo pro žáky již obtížnější, pracovali zde se dvěma infinitivy (*začít učit*), ale časovali pouze *začít*. Pět žáků dokázalo doplnit jeho spisovnou variantu *ses začal učit*, jeden respondent uvedl hyperkorektní tvar *jses začal učit*. Další tři žáci doplnili nespisovný tvar *jsi se začal*. Tento nespisovný tvar s elidovaným j- *si se začal učit* se vyskytl pouze jednou.

Pátá věta byla pro respondenty nejobtížnější, spisovný slovesný tvar *česal ses* doplnili pouze dva žáci. Hyperkorektní tvar *česal jses* užil jeden žák. Jeden respondent užil i poněkud vlastní variantu *česal jseš*, pravděpodobně se přikláněl též k hyperkorektní variantě *jses*, ale užil nadbytečně háček. Nespisovné varianta *česal jsi se se* objevila dvakrát, též dvakrát se vyskytala s elidovaným j- *si se česal*. U Viktorie se vyskytl nespisovný tvar *česals*, obdobě jako ve třetí větě *viděls*.

Jeden žák se vyhnul problematického tvaru užitím slovesa *chtít*, pomocí kterého vytvořil slovesný tvar *nechceš se učesat*. Tento tvar do věty gramaticky sedí, ale u zbylé části věty by bylo potřeba změnit slovosled, aby navazovala na předchozí větu. Opravené znění by mohlo vypadat následovně, ale ani i tak věta nezní zcela přirozeně: *Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! Nechceš se dneska učesat?*

4.9 Rozhovor:

Výzkum byl zakončen rozhovorem na níže uvedená témata:

(5) Rozhovor na vybrané téma.

- Jaký je tvůj oblíbený film?
- Co rád/a děláš ve svém volném čase?
- Co zajímavého jsi dělal/a o minulých letních prázdninách? Už víš, co budeš dělat o následujících?

První otázka směřovala na respondentův oblíbený film, který následně převyprávěl. Další otázka se týkala respondentových zájmů a poslední směřovala na zážitky z prázdnin. Vybrané otázky cílily na přirozené vyjadřování respondentů, sami si mohli zvolit, jakému tématu poskytnou větší prostor. Před započítáním rozhovoru též zaznělo, že kdyby jim bylo jakékoliv téma nepříjemné, můžeme mluvit o něčem jiném.

Níže jsou vloženy opět tři tabulky poskytující přehled jevů, které respondenti užíli během rozhovoru.

Tabulka 23 - Rozhovor: celkový přehled

Jev: Jméno:	PROT. V	ZKR.	ELIZE i-	ELIZE -I	ELIZE -í	ELIZE -e	VÝPLŇ.	HEZ.	OSTATNÍ: PŘĚREK.	OSTATNÍ: ELIZE -t-
Blanka	12x (vono, voni 6x, vona 3x, von 2x)	5x (tim, nevim 2x, chodim, nechodim)	3x (sou, sme 2x)				14x (tak, třeba, takže 2x, no, vlastně 2x, prostě 2x, a tak 3x, tak, jako)	1x (ehm)		
Radek		5x (nestrávím, letím, nevim 3x)	3x (sme, sem 2x)	1x (nestih)			46x (no 8x, jako 21x, tak 6x, takže 8x, právě 2x, ne)	4x (ehm 2x, ee 2x)		
Hana	6x (von 3x, voni 2x, vono)	3x (nevim 2x, předtím)	1x (sme)				19x (no 2x, jako 6x, vlastně 5x, spíš jak, tak 2x, prostě 2x, takže)	9x (ehm 8x, mhm)		
Elena	1x (vod)	3x (nevim 2x, jezdím)					2x (no 2x)	13x (ehm 9x, mhm 4x)		
Tobiáš		3x (nevim 2x, vim)					3x (jako, ne, no)	10x (ehm 8x, mhm 2x)		
Jan	2x (von, vod)	2x (nevim, předtím)	1x (ste)	1x (nevším)		3x (nemaj, maj 2x)	66x (vlastně 48x, ty jo, prostě, jako 9x, tak 2x, takže, no, jakoby 3x)	8x (mhm 4x, hm, ehm 3x)	2x (řeříte, spače)	7x (kerá 4x, kerýmu, kerej, kerý)
David		5x (nevim 2x, učim 2, umim)					9x (jako 3x, tak 2x, no 4x)	6x (ee, ehm 4x, mhm)		
Viktorie	5x (von 2x, voni 3x)	10x (nevim 8x, tim, nim)					65x (jako 19x, prostě 33x, a tak 2x, tak, jo 3x, vlastně, no 7)	3x (ehm 2x, ee)		
Simona							8x (no že, jakoby 2x, takže 2x, vlastně 2x, tak)	9x (ehm 8, mhm)		
Ondřej		8x (oblíbeným 2x, takovým, zlatým, modročerveným, velkým, elektrickým)	1x (eště)		2x (vychutnaj, maj)		14x (jako, takže 5x, no 3x, no a, jako, no tak, vlastně 2x)	12x (mhm 3x, ehm 9x)		

Tabulka 24 - (2.) Rozhovor: celkový přehled

Jev: Jméno:	ADJ. -ej	PRON. -ej	NUM -ej	ADJ. -ý	PRON. -ý	NUM -ý	PRON. HOVOR.	PRON. NESPIS.
Blanka	1x (M. I.: Pražskej)	1x (F.: tej)	2x (M. I.: druhej 2x)	2x (M. I.: český, N.: levný)	4x (F.: tý 2x; N.: takového, takový)	1x (M. I.: dvacátého pátého)		
Radek	2x (M. A.: českaj; M. I.: strašidelnej)			6x (F.: známý; N.: špatný, těžký, skvělý, známý, zelený)	10x (M. I.: tý, takových, nějakých; F.: náký, takový 3x, takových; N.: nějaký, jaký)	2x (N.: zadruhé, druhého)	2x (tohle, tyhle)	
Hana	4x (M. A.: stejnej; M. I.: velkej 2x, zábavnej)	2x (M. I.: takovej 2x)		3x (N.: nového; M. I.: divný, hezkýho)	5x (N.: takový; M. A.: takový; M. I.: takovým, takového; F.: tý)			
Elena				1x (F.: Okrouhlý)				
Tobiáš					4x (F.: nějaký, který, náký, mý)			
Jan	1x (M. A.: hodnej)	1x (M. I.: takovej)		5x (N.: kreslený, nabouraný; M. I.: vražedný, vzácný; N.: těžký)	8x (F.: tý, takových 2x, nějaký; M. A.: takového, nákýho)			2x (tadytoho, tamty)
David	2x (M. A.: chamtivej; M. I.: oblíbenej)	2x (M. I.: každěj 2x)		3x (N.: dobrý; F.: nový, dlouhý)	2x (F.: náký 2x)			
Viktorie	6x (M. A.: starej, převlečenej, jinej; M. I.: společnej, umělej, malej)	3x (M. I.: takovej, jakej; M. A.: kterej)		10x (F.: samooblužný, různý, malý; N.: plný 2x, dobrý; F.: slepený 2x, malý; M. A.: jiným)	8x (F.: svý 2x; M. I.: náký, svého; M. A.: nějakýho; N.: každý; F.: takový, tý)	1x (M. A.: podruhé)	3x (takhle 3x)	
Simona		1x (M. I.: nějakěj)		2x (M. I.: ledový; N.: ledový)	5x (F.: tý; M. A.: nějakýho, kterýho; M. I.: něaký; F.: tý)			
Ondřej	4x (M. A.: malej, velkej, červeněj; M. I.: zeleněj)	3x (M. I.: takovej 2x; M. A.: takovej)	1x (M. A.: druhej)	6x (M. A.: modrýho, Malýho; M. I.: malý, plaveckýho; N.: nějaký, vtipný)	3x (M. I.: mým, tý; F.: tý)		1x (nima)	

Tabulka 25 - (3.) Rozhovor: celkový přehled

Jev: Jméno:	SUBST. -ma	ADJ. NOM. PL. M. A	PRON. NOM. PL.	S-P SHODA N.	HOVOR.	NESPIS.	CHYB.
Blanka	1x (M. A.: vládcema)				15x (jo 11x, no 4x)	1x (akorát)	1x (někdy)
Radek					15x (no 4x, jo 3x, koukat 6x, tamhle, bejt)	7x (marveláky, telka 4x, Eiffelovce, youtuber)	1x (někdy)
Hana		1x (hodný)	1x (M. A.: ty)		9x (no 2x, teďka 2x, jo 5x)	2x (dýšťak, akorát)	
Elena					6x (jo 6x)	1x (Pěný)	
Tobiáš					11x (jo 5x, no 5x, spoustu)	3x (ježiš, strašně, invajtnu)	
Jan		1x (jediný)	7x (M. A.: ty; N.: ty)		10x (jo 3x, no, vysokou, koukat, no 2x, takhle 2x, teďka)	8x (furt, strašně 3x, filmě, dýlku 2x, akorát)	2x (všechny, monstrem)
David					15x (jo 7x, no 7x, koukám)		
Viktorie	1x (M. A.: papouškama)	1x (velký)			9x (no 5x, jo 4x)	5x (ňák 2x, vybiku, naplavěj, normálně)	
Simona					5x (no 2x, jo 3x)	1x (dýl)	2x (oni)
Ondřej					2x (no, jo)	6x (dycky 2x, normálně, čtyry, nák, strašně)	

4.9.1 Rovina fonologická

Jak se očekávalo, nejvýraznější jevy v rovině fonologické se objevily při rozhovoru, při kterém se žáci soustředili především na obsah svého vyprávění, v menší míře na jeho správnost. Nejvíce se zde objevuje slovní vata typická pro nepřipravený projev. Například respondent Jan užil výplňkové slovo vlastně 48x, Viktorie zmínila *prostě* ve svém vyprávění 33x a Radek použil *jako* 21x. Naopak u Eleny se výplňkové slovo objevilo pouze ve dvou případech, v obou se jednalo o užití slova *no* během převyprávování filmu.

Hezitační zvuky se nejméně vyskytly u Blanky, která hezitační *ehm* užila pro vyjádření souhlasu. U ostatních respondentů se hezitační zvuky objevovaly ve větší míře, viz tabulka č. 22.

Protetické v- ve svém projevu užívala nejvíce Blanka, a to 12x u osobních zájmen *von, vona, voni*. Zkrácení samohlásek se se objevilo nejvíce u Viktorie, která vyslovila 10 slov se zkrácením. Naopak u Simony se neobjevilo žádné zkrácení samohlásek.

Tabulka 26 - Rozhovor: rovina fonologická

	PROT. V	ZKR.	ELIZE					VÝPLŇ.	HEZ.	PŘEŘEK.
			j-	-l	-í	-e	-t-			
Dívky	24x	16x	4x	-	-	-	-	108x	35x	-
Chlapci	2x	23x	5x	2x	2x	3x	7x	138x	40x	2x
Celkem	26x	39x	9x	2x	2x	3x	7x	146x	75x	2x

4.9.2 Rovina morfologická

V rovině morfologické se zde též objevovalo více hovorových a nespisovných tvarů než v předchozích částech, ze stejného důvodu jako v rovině fonologické. U všech respondentů se objevily nespisovné koncovky adjektiv -ej a -ý, pouze u Tobiáše ne. Ten naopak užíval nespisovnou koncovku -ej adjektivně skloňovaných zájmen. U Blanky, Radka a Viktorie se objevila nespisovná koncovka -ý u adjektivně skloňovaných zájmen (*podruhý, zadruhý, dvacátýhopátýho*). Blanka a Radek též užívali u zájmen užívali nespisovnou koncovku -ej. U Blanky a Viktorie se objevila nespisovná koncovka -ma v instrumentálu plurálu substantiv (*vládcema, papouškama*).

V nominativu plurálu adjektiv užívali nespisovnou formu Hana, Jan a Viktorie. Jan užil ve větší míře (7x) nespisovný tvar zájmena v nominativu plurálu *ty roboti*.

Prvek jihozápadočeského nářečí se objevil u Blanky v následující promluvě:

tam byly potopy v tej (PRON. F. -ej) vesnici. Respondentka zachovala v replice tvar adjektivního skloňování *tej*.

Tabulka 27 - Rozhovor: rovina morfologická

	SUBSTANTIVA	ADJEKTIVA			PRONOMINA			NUMERALIA		S-P SHODA N.	KONJ. 1. os. sg.	CHYB.
	-ma	NOM. PL. M. A.	-ý	-ej	NOM. PL.	-ý	-ej	-ý	-ej			
Dívky	1x	-	18x	11x	-	22x	7x	2x	2x	2x	-	3x
Chlapci	1x	-	24x	9x	-	27x	6x	2x	1x	-	-	3x
Celkem	2x	-	42x	20x	-	49x	13x	4x	3x	2x	-	6x

4.9.3 Rovina lexikální

V rovině lexikální se objevovaly ve větší míře slova hovorová a nespisovná oproti jiným částem výzkumu. V rámci nespisovných slov se zde vyskytla slova cizího původu, např. *youtuber*, *invajtnout*. Dále slova utvořená zkracováním, př. *telka*, *marvelák*, *Eiffelovka*. Objevovalo se zde příslovce *strašně* s expresivní funkcí.

Nespisovná zájmena se objevila pouze u Jana, hovorová u Radka a Ondřeje. Nižší výskyt lze zdůvodnit nepotřebným ukazováním na dané podměty oproti popisu, ve kterém jich byl nadbytek.

Tabulka 28 - Rozhovor: rovina lexikální

	HOVOROVÁ SLOVA		NESPISOVNÁ SLOVA	
	PRON. HOVOR.	HOVOR.	PRON. NESPIS.	NESPIS.
Dívky	3x	44x	-	10x
Chlapci	3x	53x	2x	24x
Celkem	9x	97x	2x	24x

5 Srovnání analýz

V této kapitole se budu snažit odpovědět na položené výzkumné otázky, které nás postupně dovedou k cíli práce. Rozhodla jsem se pro zobecňující analýzu, kde budu zkoumány z hlediska pohlaví, aby byly výsledky přehlednější. Otázky byly formulovány následovně:

1. Jaká chybně zaznamenaná slova odhalí v textu žák 3. třídy?
2. Doplní žáci do vět spisovné tvary sloves?
3. Užívají žáci v rozhovoru více nespisovných prvků než v části popisu obrázku?
4. Užívají dívky méně nespisovných prvků než chlapci?

5.1 1. výzkumná otázka: Jaká chybně zaznamenaná slova odhalí v textu žák 3. třídy?

Pro zodpovězení první výzkumné byla vytvořena následující tabulka, která poskytuje přehled označených jevů respondenty.

Tabulka 29 - Označení chybných tvarů

Jev: Jméno:	viděl si	kámošemazachraňujem	chodím	neumim	sem	dostali sme	obrásku	nevím	vymyslel sem	čtyry	seš hodnej	Zahrajem	(navíc)
Dívky	0x	5x	0x	3x	1x	1x	4x	1x	1x	1x	2x	0x	2x
Chlapci	0x	5x	5x	5x	0x	3x	5x	4x	0x	3x	0x	0x	2x
Celkem	0x	10x	5x	8x	1x	4x	9x	5x	1x	4x	2x	0x	4x

Z tabulky je patrné, že žákům se nepodařilo nalézt následující slova: *viděl si*, *zahrajem*. Naopak všichni objevili vynechanou mezeru u slova *kámošemazachraňujem* a velkou úspěšnost měl i chybný tvar *obrásku*. Překvapující je, že 8 žáků objevilo chybějící čárku u slova *neumim*, ale u slov *neumim* a *nevím* ji zaznamenalo jen 5 žáků.

5.2 2. výzkumná otázka: Doplní žáci do vět spisovné tvary sloves?

Taktéž pro zodpovězení druhé výzkumné otázky byla vytvořena tabulka, ve které se nachází přehled slovesných tvarů, které žáci doplnili do jednotlivých vět.

Tabulka 30 - Doplnění slovesných tvarů

Jev: Jméno:	1. (přijít) → přijď	2. být → jsi	3. (vidět) → viděl jsi	4. (začít učit) → ses začal učit mim	5. (česat) → česal ses
Dívky	3x	5x	3x	1x	1x
Chlapci	4x	3x	2x	4x	1x
Celkem	7x	8x	5x	5x	2x

Z tabulky je patrné, že největší potíže činila žákům poslední věta, ve které doplnili spisovný tvar pouze dva žáci. Naopak ve druhé větě doplnilo spisovný tvar 8 žáků. Tento rozdíl je způsobený náročností časovaných slovech. Časování sponového slovesa být je totožné s časováním plnovýznamového být, kdežto časování reflexiva je složitější na základě zvrátneho zájmena. Navíc s plnovýznamovým být se žáci často setkávají napříč učebnicemi českého jazyka, samozřejmě i dennodenně ve svých promluvách.

5.3 3. výzkumná otázka: Užívají žáci v rozhovoru více nespisovných prvků než v části popisu obrázku?

Pro získání odpovědi na tuto výzkumnou otázku jsem se rozhodla využít tabulky rovin morfologické a lexikologické daných částí výzkumu.

Z roviny morfologické je patrné, že žáci užívali při rozhovoru více nespisovných prvků než během části popisování obrázku.

Tabulka 31 - Rovina morfologická: popis obrázků

	SUBSTANTIVA	ADJEKTIVA			PRONOMINA			NUMERALIA		S-P SHODA N.	KONJ. 1. os. sg.	CHYB.
	-ma	NOM. PL. M. A.	-ý	-ej	NOM. PL.	-ý	-ej	-ý	-ej			
Dívky	3x	-	2x	1x	5x	5x	-	1x	-	2x	-	4x
Chlapci	-	-	9x	1x	3x	8x	-	-	-	3x	3x	-
Celkem	3x	-	11x	2x	8x	13x	-	1x	-	5x	3x	4x

Tabulka 32 - Rovina morfologická: rozhovor

	SUBSTANTIVA	ADJEKTIVA			PRONOMINA			NUMERALIA		S-P SHODA N.	KONJ. 1. os. sg.	CHYB.
	-ma	NOM. PL. M. A.	-ý	-ej	NOM. PL.	-ý	-ej	-ý	-ej			
Dívky	1x	-	18x	11x	-	22x	7x	2x	2x	2x	-	3x
Chlapci	1x	-	24x	9x	-	27x	6x	2x	1x	-	-	3x
Celkem	2x	-	42x	20x	-	49x	13x	4x	3x	2x	-	6x

5.3.1 Lexikální rovina

V rovině lexikální je výsledek obdobný jako u roviny morfologické, tedy z tabulky lze vyvodit, že žáci užívali v rozhovoru více hovorových a nespisovných slov. Hovorových slov je obsaženo nejvíce, ze kterých žáci nejvíce užívali *jo, no, takhle* buď.

Tabulka 33 - Rovina lexikální: popis obrázků

	HOVOROVÁ SLOVA		NESPISOVNÁ SLOVA	
	PRON. HOVOR.	HOVOR.	PRON. NESPIS.	NESPIS.
Dívky	2x	1x	1x	3x
Chlapci	3x	5x	2x	6x
Celkem	5x	6	3x	9x

Tabulka 34 - Rovina lexikální: rozhovor

	HOVOROVÁ SLOVA		NESPISOVNÁ SLOVA	
	PRON. HOVOR.	HOVOR.	PRON. NESPIS.	NESPIS.
Dívky	3x	44x	-	10x
Chlapci	3x	53x	2x	24x
Celkem	9x	97x	2x	24x

Výsledky jsou způsobeny tím, že rozhovor byl pojat jako volné vypravování o oblíbeném filmu, zálibách a zážitcích z prázdnin. Z tohoto důvodu se v této části vyskytovalo větší množství hovorových a nespisovných slov. Roli hrálo i pořadí rozhovoru ve výzkumu.

5.4 4. výzkumná otázka: Užívají dívky méně nespisovných prvků než chlapci?

Předpokladem bylo, že dívky budou užívat více spisovných tvarů než chlapci. Ačkoliv se tento předpoklad potvrdil, tak v rámci níže umístěného srovnání nebyly rozdíly tak markantní.

Tabulka 35 - Srovnání všech rovin

	Fonologická rovina	Morfologická rovina	Lexikální rovina
Dívky	232x	112x	108x
Chlapci	287x	136x	143x
Celkem	519x	248x	251x

5.5 Shrnutí

Po analýze všech shromážděných dat lze říci, že mluvený projev do značné míry ovlivňuje psaný projev žáků 3. třídy.

V první části výzkumu, tedy v práci s textem se všem žákům nepovedlo odhalit chybně užitá slova, ale z přepisu diskuse nad vybranými jevy je patrné, že si rozdíl mezi mluveným a psaným projevem již uvědomují.

V části popisování obrázku se u žáků sice objevovaly hovorové a nespisovné tvary slov, ale toto lze přičítat mluvenému projevu. Kdyby se podařilo realizovat písemný záznam popisu obrázků, troufám si tvrdit, že by ze záznamu vymizely nespisovné koncovky -ý, -ej přídatných jmen, zájmen a číslovek. Pravděpodobně by se tam objevily nespisovné varianty tvarů sloves, které bylo možné pozorovat v části doplňování slovesných tvarů. Tyto chyby mohou být částečně způsobeny tím, že se žáci třetí třídy se slovesy seznámili v květnu tohoto ročníku, navíc v reflexivních tvarech sloves se často chybí. Kdežto hyperkorektní tvar *jseš* byl pravděpodobně užit nedostatečným procvičením časovaného slovesa.

V rozhovoru žáci užívali mnoho nespisovných a hovorových podob, ale to bylo způsobeno typem úkolu, tudíž se předpoklad potvrdil. Jednalo se o nepřipravený mluvený projev, ve kterém se objevily i hezitační zvuky a výplňková slova, která jsou pro něj typická.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala vlivem mluveného jazyka na psaný projev žáků 3. třídy. Je rozdělena na dvě hlavní části, na část teoretickou a praktickou. V teoretické části byly definovány hlavní pojmy související se stratifikací češtiny jakožto národního jazyka, dále rozdíl mezi mluvenou a psanou formou jazyka. Následovala podkapitola zabývající se charakteristikou dítěte mladšího školního věku, kam se řadí i respondenti.

Hlavní náplní praktické části byla analytická část, ve které byly analyzovány audionahrávky a psané projevy žáků. Nejdříve byl popsán průběh výzkumu současně s vytvořeným materiálem sloužícím ke sběru dat, následně byly charakterizováni respondenti a popsány zásady přepisu. Veškerá jména dětí uvedena v této práci byla anonymizována. Dále byly vymezeny zkoumané jevy, které byly podrobně analyzovány na jazykových rovinách, konkrétně na rovině fonologické, morfologické a lexikální.

Z mého zkoumání vyplynulo, že mluvený jazyk má částečný vliv na psaný projev žáků 3. třídy. Výzkum by následně mohl být následně rozšířen o analýzu nových písemných projevů 1 žáků, které by byly porovnány.

7 Seznam použité literatury

BABUŠOVÁ, G. *Mluvený projev žáků na prvním stupni základní školy*. Praha: Lingvistika, 2013. Dostupné z: <http://lingvistikapraha.ff.cuni.cz/node/165>

BACHMANNOVÁ, J.. ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny, 2017*. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/ČESKÁ_NÁŘEČNÍ_SKUPINA)

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 223.

BĚLIČ, J. *Nástin české dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 58.

BOGOCZOVÁ, I. a kol. *Tváře češtiny*. Ostrava: Filosofická fakulta, 2000, s. 147.

ČECHOVÁ, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*, Praha: SPN, 2011.

ČECHOVÁ, M. a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003.

ČECHOVÁ, M. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 140–143.

ČECHOVÁ, M. Vztah spisovnosti a nespisovnosti v pedagogické komunikaci. *Pedagogika*. 1995, XLV, s. 41.

ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum, 2011, s. 11–15.

ČERMÁK, F., SGALL, P., VYBÍRAL, P. Od školské spisovnosti ke standardní češtině. In: *Slovo a slovesnost* 58, 2005, roč. 66.

ČERMÁK, F., SGALL, P., VYBÍRAL, P. Od školské spisovnosti ke standardní češtině. In: *Slovo a slovesnost* 58, 2005, roč. 66, s. 115.

ČMEJRKOVÁ, S. a kol. *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Praha: Academia, 2011.

DANEŠ, F. Nespisovné prvky v dílech J. Haška, F. Langra a E. Vachka. In: MINÁŘOVÁ, E., ONDRÁŠKOVÁ, K. (eds.). *Spisovnost a nespisovnost: zdroje, proměny a perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 31.

FABIÁNKOVÁ, B., HAVEL, J., NOVOTNÁ, M. *Výuka čtení a psaní na 1. stupni základní školy*. Brno: Paido, 1999, s. 49.

FASNEROVÁ, M. *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada, 2018.

HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Česká mluvnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 223.

HIRSCHOVÁ, M., PANEVOVÁ, J. Závěry z konference bohemistů Výuka mateřského jazyka na prahu třetího tisíciletí, konané ve dnech 25. a 26. května 1999. In: *Český jazyk a literatura* 50, č. 7, s. 194–195.

HOFFMANNOVÁ, J. a kol. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia, 2016, s. 12.

CVRČEK, V. a kol. *Mluvnice současné češtiny. 1, Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2015.

HRONEK, J. *Obecná čeština*. Praha: Univerzita Karlova, 1972, s. 89.

HŘEBEJKOVÁ, J. a kol. *Metodická příručka k vyučování českému jazyku a literatuře v 1. ročníku ZŠ*. Praha: SPN, 1985, s. 22.

CHLOUPEK, J., KREISELOVÁ, J. *Stylistika pro učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 1997.

KADERKA, P., SVOBODOVÁ, Z.: Jak přepisovat audiovizuální záznam rozhovoru? Manuál pro přepisovatele televizních diskusních pořadů. In: *Jazykovědné aktuality* 43 (3–4), 2006, s. 18–51.

KALA, M., BENEŠOVÁ, M. *Písemný a mluvený projev žáků základní školy*. Praha: SPN, 1989, s. 335.

KARLÍK, P., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z. *Průruční mluvnice češtiny*. Praha: NLN, 2012.

KLOFEROVÁ, S. NÁŘEČNÍ SKUPINA. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). *Czechency – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/NÁŘEČNÍ SKUPINA](https://www.czechency.org/slovník/NÁŘEČNÍ_SKUPINA)

KRČMOVÁ, M. OBECNÁ ČEŠTINA. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). *Czechency – Nový encyklopedický slovník češtiny*, 2017. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/OBECNÁ ČEŠTINA](https://www.czechency.org/slovník/OBECNÁ_ČEŠTINA)

KRČMOVÁ, M. Stratifikace současné češtiny. In: *Linguistica online*, 2005, s. 2. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-012.pdf>

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově*. Praha: Portál, 2012, s. 45.

MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. Čeština spisovná, hovorová, obecná... a hlavně mluvená (v současné komunikaci a v současném výzkumu). In: *Slovo a slovesnost* 58, 1997, s. 45–46.

NEBESKÁ I. *Jazyk – norma – spisovnost*. Praha: Karolinum, 1996, s. 114.

NOVOTNÁ, L., HŘÍCHOVÁ, M., a MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 51.

NOVOTNÁ, L., HŘÍCHOVÁ, M., a MIŇHOVÁ, J. *Vývojová psychologie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 50.

OWENS, R. E. *Language development*. Harlow: Pearson, 2019.

PALENČÁROVÁ, J., ŠEBESTA, K. *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Praha: Portál, 2006.

PENC, V. *Metodika psaní: prozatímní učebnice pro pedagogické fakulty*. 4., nezm. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 53.

SAICOVÁ ŘÍMALOVÁ, L. *Osvojování jazyka dítětem*. Praha: Karolinum, 2016.

SANTLEROVÁ, K. *Metody ve výuce čtení a psaní*. Brno: Paido, 1995, s. 21.

SGALL, P. a kol. Umění děti česky? In: *Český jazyk a literatura*. 2001/2002, 52, s. 237–243.

SGALL, P., HRONEK, J. *Čeština bez příkras*. Jinočany: H & H, 1992.

SVOBODOVÁ, J. Kdy se formuje vztah školní mládeže ke spisovné češtině? In: *Didaktika řečové a neřečové výchovy v mateřské škole a na 1. stupni ZŠ*. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta UJEP, 2008, s. 30–35.

ŠIMKOVÁ, I. *Výuka prvopočátečního psaní*. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2012, s. 21.

ŠTĚRBOVÁ, L. Jazykové schopnosti žáků 1. stupně ZvŠ s přihlédnutím k romským dětem. *Speciální pedagogika*. 1996, 6 (2), s. 17.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, s. 53.

VÁGNEROVÁ, M., LISÁ, L. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2021, s. 267.

VORÁČ, J. *Česká nářečí jihozápadní 1*, Praha: Nakl. Československé akademie věd, 1976.

WILDOVÁ, R. (ed.). *Aktuální problémy didaktiky prvopočátečního čtení a psaní*. Praha: Univerzita Karlova, 2002, s. 19.

8 Seznam obrázků:

Obrázek 1 - Jazykové prostředky na škále spisovnosti a nespisovnosti.....	14
Obrázek 3 – Pexeso: obrázky	42
Obrázek 4 - Popis obrázku: obrázek.....	45
Obrázek 5 - Záznam popisu obrázku: Blanka	46

9 Seznam tabulek:

Tabulka 1 - Seznam transkripčních značek	35
Tabulka 2 - Seznam zkratk	36
Tabulka 3 - Vyznačené jevy v textu: celkový přehled	39
Tabulka 4 - (1.) Diskuse nad vybranými jevy: celkový přehled	40
Tabulka 5 - (2.) Diskuse nad vybranými jevy: celkový přehled	40
Tabulka 6 - (3.) Diskuse nad vybranými jevy: celkový přehled	40
Tabulka 7 - Diskuse nad vybranými jevy: rovina fonologická	41
Tabulka 8 - Diskuse nad vybranými jevy: rovina morfologická.....	41
Tabulka 9 - Diskuse nad vybranými jevy: rovina lexikální	41
Tabulka 10 - (1.) Hraní pexesa: celkový přehled	42
Tabulka 11 - (2.) Hraní pexesa: celkový přehled	43
Tabulka 12 - (3.) Hraní pexesa: celkový přehled	43
Tabulka 13 - Hraní pexesa: rovina fonologická	43
Tabulka 14 - Hraní pexesa: rovina morfologická.....	44
Tabulka 15 - Hraní pexesa: rovina lexikální	44
Tabulka 16 - (1.) Popis obrázku: celkový přehled	46
Tabulka 17 - (2.) Popis obrázku: celkový přehled	47
Tabulka 18 - (3.) Popis obrázku: celkový přehled	47
Tabulka 19 - Popis obrázku: rovina fonologická	47
Tabulka 20 - Popis obrázku: rovina morfologická.....	48
Tabulka 21 - Popis obrázku: rovina lexikální	48
Tabulka 22 - (1.) Doplnění slovesných tvarů: celkový přehled	49
Tabulka 23 - Rozhovor: celkový přehled	51
Tabulka 24 - (2.) Rozhovor: celkový přehled	52
Tabulka 25 - (3.) Rozhovor: celkový přehled	52
Tabulka 26 - Rozhovor: rovina fonologická	53
Tabulka 27 - Rozhovor: rovina morfologická.....	54
Tabulka 28 - Rozhovor: rovina lexikální	54
Tabulka 29 - Označení chybných tvarů.....	55
Tabulka 30 - Doplnění slovesných tvarů.....	55
Tabulka 31 - Rovina morfologická: popis obrázků.....	56

Tabulka 32 - Rovina morfologická: rozhovor	56
Tabulka 33 - Rovina lexikální: popis obrázků	57
Tabulka 34 - Rovina lexikální: rozhovor	57
Tabulka 35 - Srovnání všech rovin.....	57

Příloha 1 – písemný souhlas pro rodiče

Informovaný souhlas s účastí ve výzkumu a se zpracováním osobních údajů

Informace o výzkumu:

Žádám o souhlas k realizaci výzkumu v rámci své bakalářské práce. Zabývám se vlivem mluveného jazyka na psaný projev u žáků 3.-5. třídy, kteří jsou rodilými mluvčími češtiny. Při výzkumu je nutná osobní účast žáků, které vytipuje jejich třídní učitelka a jejichž zákonní zástupci k účasti udělí informovaný souhlas.

Výzkum se skládá ze dvou hlavních částí – ústní a písemné. Časový rozsah ústní části bude přibližně 10 minut a písemné 20 minut. Ústní část výzkumu spočívá v rozhovoru na dané téma – např. zážitky z léta, oblíbení tvůrci či hračky. Pokud by vybrané témě nebylo účastníkovi blízké, je možná libovolná změna. Ústní projev bude nahráván na mobilní telefon, samozřejmě až po souhlasu samotného účastníka.

V písemném projevu bude účastník pracovat s krátkým textem, který nejdříve přečte nahlas a následně v něm podtrhne (chybné) tvary slov, které by užil jinak. Následuje dokončení započatého popisu obrázku (cca 10 vět). Dále bude účastník doplňovat tvary sloves do příslušné věty.

Účast ve výzkumu je dobrovolná. Účastník může kdykoliv výzkum přerušit. Veškerá data budou anonymizována, nahrávky budou uloženy na flash disk a využity výhradně pro tento výzkum. Po obhájení bakalářské práce bude vše vymazáno.

Informace o účastníkovi výzkumu:

jméno a příjmení:

datum narození:

bytem:

adresa pro doručování:

telefon:

e-mail:

Prohlášení

Já níže podepsaný/-á potvrzuji, že

- a) jsem se seznámil/-a s informacemi o cílech a průběhu výše popsaného výzkumu (dále též jen „výzkum“);
- b) dobrovolně souhlasím s účastí svého dítěte v tomto výzkumu;
- c) rozumím tomu, že se mohu kdykoli rozhodnout v účast mého dítěte na výzkumu nepokračovat;
- d) jsem srozuměn s tím, že jakékoliv užití a zveřejnění dat a výstupů vzešlých z výzkumu nezakládá můj nárok na jakoukoliv odměnu či náhradu, tzn. že veškerá oprávnění k užití a zveřejnění dat a výstupů vzešlých z výzkumu poskytuji bezúplatně.

Zároveň prohlašuji, že

- a) souhlasím se zveřejněním anonymizovaných dat a výstupů vzešlých z výzkumu a s jejich dalším využitím;
- b) souhlasím se zpracováním a uchováním osobních a citlivých údajů v rozsahu v tomto informovaném souhlasu uvedených ze strany Univerzity Karlovy, Filozofické fakulty, IČ: 00216208, se sídlem: nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1, a to pro účely zpracování dat vzešlých z výzkumu, pro účely případného kontaktování z důvodu zpracování dat vzešlých z výzkumu či z důvodu nabídky účasti na obdobných akcích a pro účely evidence a archivace; a s tím, že tyto osobní údaje mohou být poskytnuty subjektům oprávněným k výkonu kontroly projektu, v jehož rámci výzkum realizován;
- c) jsem seznámen/-a se svými právy týkajícími se přístupu k informacím a jejich ochraně podle § 12 a § 21 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, tedy že mohu požádat Univerzitu Karlovu v Praze o informaci o zpracování mých osobních a citlivých údajů a jsem oprávněn/-a ji dostat a že mohu požádat Univerzitu Karlovu v Praze o opravu nepřesných osobních údajů, doplnění osobních údajů, jejich blokaci a likvidaci.

Výše uvedená svolení a souhlasy poskytují dobrovolně na dobu neurčitou až do odvolání a zavazují se je neodvolat bez závažného důvodu spočívajícího v podstatné změně okolností. Vše výše uvedené se řídí zákony České republiky, s výjimkou tzv. kolizních norem, a bude v souladu s nimi vykládáno, přičemž případné spory budou řešeny příslušnými soudy v České republice.

Potvrzuji, že jsem převzal/a podepsaný stejnopis tohoto informovaného souhlasu.

Dne:

Podpis:

Příloha 3 – přepis: Blanka

Název: Přepis – BLANKA

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Blanka = dotazovaná žákyně 3. třídy

Datum: 16. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Blanka: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Blanka: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Blanka: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem:

Přepis hlasitého čtení:

zdravím tě milý pozemšťane. mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. možná si mě viděl v nějakém filmu kde s kámošema zachraňujem svět. chodim do třetí třídy ale česky moc neumím, proto. protože jsem tak trošku mimoň (.) dostali sme za úkol něco napsat a a (.) o obrásku, ale když já je moc nevim co psát (.) zatím sem vymyslel ~~čtyry~~ čtyři věty. pomůžeš mi prosím? za to, z že šeš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso

Komentář:

- *dlouze vyslovené: neumim > neumím*
- *přeřeknutí: proto. protože*
- *důraz na j: sem > jsem*
- *přeřeknutí: a a*
- *přeřeknutí: já > je*
- *správná výslovnost: čtyry > čtyři*
- *přeřeknutí: z že*
- *přeřeknutí: seš > šeš*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: supe:r (HOVOR.), přečetla jsi to moc hezky (.) a: (HEZ.) je něco, čemu jsi nerozuměla?

Blanka: ne.

M: všechno?

Blanka: jo (HOVOR.).

M: dobře. a: (HEZ.) ještě se zeptám, jestli ti něco z toho přijde třeba zvláštní, že by si (KONJ. 2. os. sg.) řekla jinak. můžeš si vzít klidně pero pastelku, co chceš z penálu a podtrhnout si slovíčka, která bys třeba zapsala jinak, nebo třeba si je slyšela trošku (.) ehm (HEZ.), jak to říci (VÝPLŇ.). trošku (VÝPLŇ.) že bys to řekla jinak, třeba když řekneme (..) třeba sedačka, tak někdo řekne místo toho pohovka. jo (VÝPLŇ.)? rozumíš mi?

Blanka: jo (HOVOR.).

M: můžeš si podtrhnout jakákoli slova v tom textu, která bys řekla jina:k, nebo třeba (VÝPLŇ.) ti přijdou, že bys je řekla spíš kamarádům než ve škole

Blanka: jo (HOVOR.).

M: dám ti na to chvíličku, dyštak (NESPIS.) se klidně ptej

Blanka: jo (HOVOR.). ((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošem zachraňujeme svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrázku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyři věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

M: jestli v tom nic jinýho (ADJ. N. -ý) nevidíš, tak se nic neděje, to vůbec nevadí. takže (VÝPLŇ.). jenom to seš ((slovo z textu)) jsi podtrhla?

Blanka: jo (HOVOR.).

M: =super (HOVOR.), mhm (HEZ.). a třeba (VÝPLŇ.) když se podíváš na tadyto (PRON. NESPIS.). kámošem zachraňujeme ((slovo z textu)). tak dala bys tam třeba něco jinak?

Blanka: že bych to nenapsala asi jako (VÝPLŇ.) dohromady.

M: super (HOVOR.). tak tam můžeš udělat takový (PRON. N. -ý) to rozdělení, jestli to taky tak píšete. ehm (HEZ.), supe:r (HOVOR.) (..) tak (VÝPLŇ.). a (VÝPLŇ.). říkáš běžně kámošema ((slovo z textu)) třeba? napsala bys to i do diktátu?

Blanka: nne

M: a jak bys to napsala jinak?

Blanka: třeba s přáteli.

M: super (HOVOR.). tak to tam můžeš napsat klidně. mhm (HEZ.). a: třeba (VÝPLŇ.), ještě: (VÝPLŇ.), obrázek. takhle (HOVOR.) bys napsala obrázek?

Blanka: nne.

M: a jak bys ho napsala?

Blanka: se z.

M: aha: super (HOVOR.). tak tam to z můžeš opravit

M: určitě jste ve škole dělali nějaké cvičení na (.) tiskařský šotek v učebnici, že jo (VÝPLŇ.)?

Blanka: jo (HOVOR.).

M: ehm (HEZ.). tak tohle (PRON. HOVOR.) je přesně, na ten způsob, že: tam bys mohla (VÝPLŇ.), to nejsou vyloženě chyby, ale třeba do diktátu bys to tak nenapsala.

Blanka: jo (HOVOR.)

M: neumím ((*slovo z textu*)), taky bys to napsala takhle (HOVOR.) krátce?

Blanka: neumím.

M: super (HOVOR.), tak tam můžeš opravit čárku (..)

M: a třeba (VÝPLŇ.) kdyby sis povídala třeba s přáteli, nebo tady (HOVOR.) s těmi kámošemi ((*slovo z textu*)), tak by si (KONJ. 2. os. sg.) řekla neumím ((*slovo z textu*)), spíš asi, že jo (VÝPLŇ.), já neumím ((*slovo z textu*)) moc češtinu. například. a do diktátu bys spíše napsala neumím

Blanka: jo (HOVOR.)

M: nebo bys řekla i neumím? kdyby sis povídala s někým?

Blanka: (..) asi jo (HOVOR.)

M: ehm (HEZ.). dobře. tak jo (VÝPLŇ.), supe:r (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.). můžeme se posunout dále.

(2) Popis obrázku:

M: mám tady (HOVOR.) pro tebe takový obrázek. pejska. můžeš mi zase přečíst tadyten (PRON. NESPIS.) začátek

Blanka: ((*čtení textu*))

M: super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.). tadyten (PRON. NESPIS.) začátek nám popisuje nějakým způsobem toho pejska. víš co je to popis? kdybys psala popis?

Blanka: jo (HOVOR.), jako (VÝPLŇ.) třeba jak vypadá, nebo... ((*zbytečně jsem holčičce vstoupila do řeči*))

M: mhm (HEZ.), super (HOVOR.). třeba jak vypadá. tak (VÝPLŇ.). a přesně tady, v tomto cvičení nám jde o popis těchto čtyř obrázků, že asi už vidíš že každý je jiný.

Blanka: =ehm (HEZ.)

M: je to všechno s pejskem, a s tou boudou ale pejsek se tam nějak mění. tak (VÝPLŇ.). a teď je možnost, buď to si to můžeš sama napsat, jestli ráda píšeš, anebo si o tom můžeme popovídat. co je pro tebe lepší?

Blanka: mně to je jedno.

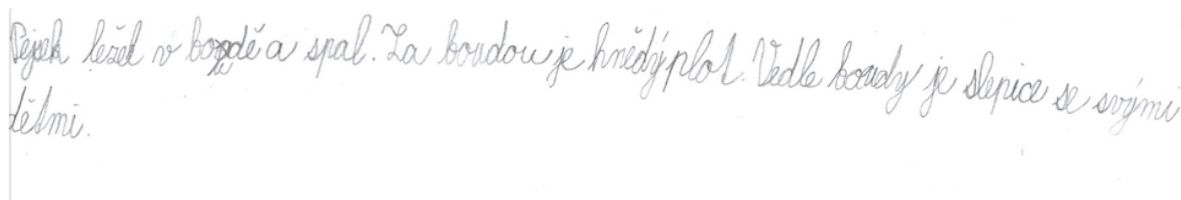
M: tak (VÝPLŇ.) jestli chceš, můžeš sama zkusit něco napsat. kdyby to nešlo, tak to můžeme jenom takhle (HOVOR.) ústně (..) tady (HOVOR.) ti dám papír a můžeš si dát

pejska před sebe, a napsat třeba ještě co tam vidíš. tady jsme napsali, že pejsek ležel na boudě a spokojeně spal. tak (VÝPLŇ.) jaký z těch čtyř obrázků to asi bude?

Blanka: tady.

M: super (HOVOR.). tím jsme popsali jeden obrázek. a teď si můžeš vybrat nějaký další obrázek a zkusit ho popsat. jo (VÝPLŇ.)?

Blanka: ((psaní))

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

M: pokud tě už nic nenapadne, tak (VÝPLŇ.) nevádí, tohle (PRON. HOVOR.) stačí

Blanka: asi už nic.

M: dobře. tak (VÝPLŇ.) pokud budeš tak hodná, tak mi to můžeš přečíst co jsi napsala

Blanka: pejsek (PŘEŘEK.). pejsek ležel v boudě a spal. za boudou je hnědý plot. vedle boudy je slepice se svými dětmi.

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). takže (VÝPLŇ.) jsi asi popisovala tento obrázek, že jo (VÝPLŇ.)?

Blanka: ehm (HEZ.)

M: a co se asi dělo na těch obrázcích? pejsek nejdřív ležel na boudě, potom byl za ní, pak koukal (HOVOR.) na slepičky a nakonec byl zase v boudě. co se mu asi nelíbilo, že nakonec, musel do té (PRON. F. -ý) boudy?

Blanka: že přšelo.

M: super (HOVOR.). že přšelo. a: třeba (VÝPLŇ.), když tam přišly ty slepičky, tak co udělaly s těmi kuřátky?

Blanka: že ty kuřátky vlezly: (CHYB.) do: jeho boudy.

M: a myslíš že to nějak souvisí s tím, že se pejsek potom schoval do té boudy? (..) že nejdříve tam vůbec nechtěl být, že jo (VÝPLŇ.), byl jenom na boudě. a proč si to asi rozmyslel?

Blanka: protože nechtěl aby tam byly ty kuřátky (CHYB.).

M: super (HOVOR.). nechtěl aby tam byly ((zopakování chybného slova)), a pak se tam schoval a kuřátka už tam nemohla jít.

M: jak jsme četli ten původní text o Kevinovi, tak tam bylo něco o pexesu. máš ráda pexeso?

Blanka: jo (HOVOR.).

M: tak (VÝPLŇ.) si můžeme zahrát pexeso.

(3) Hraní pexesa:

((hraní pexesa))

M: teď tě poprosím, abys mi řekla, co máš na svých obrázcích? co sis vytáhla?

Blanka: zvířata.

M: ehm (HEZ.). sup:er (HOVOR.). a: třeba (VÝPLŇ.), co ta kočička, jak bys ji popsala? přesně jako toho pejska, jakou má třeba barvu?

Blanka: že ta kočička je bílá. a tadleta (PRON. NESPIS.) je černá.

M: a kolik máme celkem koček?

Blanka: dvě černé a bílou (CHYB.)

M: a celkem?

Blanka: celkem čtyři.

M: a pejsek má jakou barvu?

Blanka: hnědou.

M: a když dáme pejsky vedle sebe, tak v čem se liší?

Blanka: tyhle (PRON. NOM. PL. M. A.) pejscí jsou menší než tyhle (PRON. NOM. PL. M. A.).

M: super (HOVOR.). a tady máme kolik jablíček?

Blanka: čtyři.

M: a jakou mají barvu?

Blanka: červenou.

M: a když přidáme k tomu tyto jablíčka (.)

Blanka: =tak jich je šest

M: a tou barvou se nějak liší, že jo (VÝPLŇ.)?

Blanka: jo (HOVOR.)

M: a tohle (PRON. HOVOR.) má jakou barvu?

Blanka: žlutou

M: výborně. tak (VÝPLŇ.). další cvičení je na slovesa

(4) Doplnění slovesných tvarů:

Příklad: *Kevine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra *príjd* _____ (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty *jsi* _____ (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. *viděls ho* _____ (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě *jsi se začal učit* _____ (začít učit).
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! *česl jsi se* _____ (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(5) Rozhovor na vybrané téma:

M: a už zbývá pouze poslední část, a já se tě budu na něco ptát. a neboj se, můžeš klidně říct, že by sis chtěla povídat o něčem jiném. jo (VÝPLŇ.)?

Blanka: jo (HOVOR.)

M: třeba mě napadá, ohledně těch mimoňů a tvých oblíbených filmů. jestli bys mi třeba chtěla říct, na co ráda koukáš (HOVOR.)?

Blanka: ale asi spíš český (ADJ. M. I. -ý) filmy než zahraniční. ale někdy když jsou i s dabingem, tak se na ně dívám

M: a jaký je tvůj oblíbený film?

Blanka: tak (VÝPLŇ.) (.) třeba: (VÝPLŇ.) (...) teď, jak bylo v kinech, to Tajemství staré bambitky 2

M: ehm (HEZ.), to je pohádka, že jo (VÝPLŇ.), vlastně (VÝPLŇ.). a: o čem to bylo?

Blanka: že: to bylo, jak v tý (PRON. F. -ý) jedničce. tam byli. tak vono (PROT. V) to začalo tím (ZKR.), že: voni (PROT. V) tam byly potopy v tej (PRON. F. -ej) vesnici a voni (PROT. V) museli dát třeba: potom se zjistilo, že voni (PROT. V) to třeba kradou (.) a: takže (VÝPLŇ.) se museli potrestat. a potom se tam vrátili ten Florenc a Lorenc.

M: to jsou nějaké hlavní postavy?

Blanka: no (HOVOR.) oni tam docela dost škodí

M: mhm (HEZ.), takže (VÝPLŇ.) to jsou jako zloději. nebo?

Blanka: no: (HOVOR.) něco takovýho (PRON. N. -ý).

M: dobře. a jak to skončilo, zachránili je nějak?

Blanka: no (VÝPLŇ.) ona tam byla královna, jenomže vona (PROT. V) nevěděla, že sou (ELIZE j-) to (.) a: voni (PROT. V) vlastně (VÝPLŇ.). vona (PROT. V) něco podepsala, už nevím (ZKR.) co, a voni (PROT. V) se potom stali, vlastně (VÝPLŇ.), že vona (PROT. V) nebyla už královna a voni (PROT. V) se prostě (VÝPLŇ.) stali vládce (SUBST. M. A. -ma) (.) a tak (VÝPLŇ.). a von (PROT. V) tam prostě (VÝPLŇ.) potom byl loupežník Karaba a von (PROT. V) ji zachránil. a: skončilo to dobře a měli svatbu s ním. měla svatbu s tím Karabou.

M: tak (VÝPLŇ.) to je skvělý (ADJ. N. -ý), takhle (HOVOR.) má končit vždycky pohádka, že jo (VÝPLŇ.)?

Blanka: jo (HOVOR.)

M: a třeba (VÝPLŇ.) (.) díváš se na nějaké seriály doma, nebo na YouTube?

Blanka: jo (HOVOR.)

M: a koho sleduješ?

Blanka: tak (VÝPLŇ.) různě.

M: máš ráda třeba písničky, jak jste zpívali ve třídě teď, k narozeninám?

Blanka: jo (HOVOR.) protože já chodím (ZKR.), já nechodím (ZKR.) na hudebku, protože my místo toho máme buď kroužek nebo že sme (ELIZE j-) (.) ve třídě a já mám ten kroužek že máme Pěničky, a že máme taky nikdy (CHYB.) vystoupení.

M: jako (VÝPLŇ.) sbor ve škole?

Blanka: jo (HOVOR.). máme teď dvacátýhopátýho (NUM. N. -ý) vystoupení

M: na tý (PRON. F. -ý) akademii, vid' (VÝPLŇ.)? a to tam zpíváte zvlášť za první stupeň a za druhý nebo společně?

Blanka: jo (HOVOR.), a:korát ten první stupeň to jsou Pěničky a: druhej (NUM. M. I. -ej) stupeň, druhej (NUM. M. I. -ej) stupeň to jsou Pěnice.

M: a co budete zpívat za písničku?

Blanka: no (HOVOR.). to já úplně nevím (ZKR.), ale máme tam třeba rozdělení, třeba jako (VÝPLŇ.), že to jsou roční období. třeba léto, jaro a tak (VÝPLŇ.).

M: s jakou učitelkou zpíváte?

Blanka: s paní učitelkou Daňkovou.

M: a baví tě to (.) zpívání?

Blanka: jo (HOVOR.).

M: a ve škole takhle zpíváte pokaždý (NESPIS.), když má někdo třeba svátek nebo narozeniny?

Blanka. jo (HOVOR.).

M: napadá tě, co jsi dělala o jarních prázdninách?

Blanka: o jarních prázdninách, to jsme byli v Praze. měli jsme takový (PRON. N. -ý) ubytování u Hradu, ale ono bylo docela levný (ADJ. N. -ý). a takže (VÝPLŇ.) jsme chodili třeba do muzea a tak (VÝPLŇ.). byli jsme tam asi tři dny, a potom jsme jeli domů (.) asi v neděli, a potom sme (ELIZE j-) šli zase v pondělí do školy.

M: a co jste tam všechno navštívili?

Blanka: Národní muzeum, Pražskej (ADJ M. I. -ej) hrad. ehm (HEZ.) (...) na Karlově mostě jsme taky byli.

M: a líbilo se ti tam?

Blanka. jo (HOVOR.)

M: a byla jsi tam poprvý (NESPIS.), nebo jsi už někdy byla v Praze?

Blanka: už jsem tam byla.

M: tam vždycky jezdíte na výlet, vid' (VÝPLŇ.)?

Blanka. jo (HOVOR.) ale my tam máme i kamarády v Praze.

M: jak jste tam jezdili?

Blanka: no (HOVOR.), autem nebo metrem. ale někdy třeba autobusem.

M: a líbilo se ti tam všechno?

Blanka. jo (HOVOR.). bylo tam akorát (NESPIS.) moc lidí.

M: je mi to jasný (ADJ. N. -ý), tady je to alespoň o trochu lepší (.) dobře. tak (VÝPLŇ.) já ti moc děkuju, vše jsi zvládla úplně krásně. teď tě vezmu za paní učitelkou.

Příloha 4 – přepis: Radek

Název: Přepis – RADEK

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Radek = dotazovaný žák 3. třídy

Datum: 16. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Radek: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Radek: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((smích)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Radek: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem:

Přepis hlasitého čtení:

zdravím tě milý pozemšťane. moje jméno je Kevin a ~~příjmení~~ příjemný Mimoň. možná. možná si mě viděl v nějakém filmu, kde se s ká. kámošema zachraňujeme svět. a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodím, chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali jsme se za úkol něco napsat o obrásku, ale když já, ale když já moc nevím co psát. zatím sem vymyslel ~~čtyry~~ čtyři věty. pomůžeš mi prosím? za to, za to že seš tak. hodnej, si zahrajeme společně pexeso.

Komentář:

- *Přeřeknutí: příjmení > příjemný*
- *Přeřeknutí: se s*
- *Přeřeknutí: ká kámošema*
- *Přidání -e: zachraňujem > zachraňujeme*
- *Dlouze vyslovené: chodim > chodím*
- *Důraz na j: sme > jsme*
- *Přidání slova navíc: se*
- *Dlouze vyslovené: nevim > nevím*
- *Správně vyslovené: čtyry > čtyři*
- *Přidání -e: zahrajem > zahrajeme*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: rozuměl jsi všemu?

Radek: jo (HOVOR.)

M: výborně. tak (VÝPLŇ.). teď tě poprosím aby sis vzal tužku, nebo nějaké pero, jak chceš. aby ses sám podíval na ten text a podtrhl mi slova, která bys třeba napsal nebo řekl jinak. co ti přijde zvláštní

Radek: ((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zahrajujeme svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyry věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Radek: mně taky trošku to mimoň přijde že jako (VÝPLŇ.) (...)

M: tak (VÝPLŇ.) to klidně podtrhni. víš proč jsem napsala zrovna mimoň?

Radek: no (HOVOR.). já vím že. to jsou mimoni. to je druh

M: přesně tak. a proč jsi podtrhl třeba tohle (PRON. HOVOR.)?

Radek: no (HOVOR.), proe-, to je tohle (PRON. HOVOR.). tohle (PRON. HOVOR.) velký (ADJ. N. -ý) slovo je kvůli tomu, že je to jako (VÝPLŇ.) namačkaný (ADJ. N. -ý) na sebe

M: super (HOVOR.), a když mámě něco dohromady takhle (HOVOR.) napsané, tak co děláme, abychom to rozdělili?

Radek: ehm (HEZ.). takovou čáru

M: výborně. tak (VÝPLŇ.) ji tam můžeš napsat

M: a řekneš s kámošema ((slovo z textu))? říkáš že máš kámoše ((slovo z textu))? nebo to říkáš jinak

Radek: kamarády.

M: ehm (HEZ.). ale třeba (VÝPLŇ.), když jdeš za mamkou a řekneš, že jdeš ven s kámošema ((slovo z textu)), asi spíš (VÝPLŇ.). že jo (VÝPLŇ.)

Radek: mhm (HEZ.)

M: nebo taky s kamarády řekneš mamce?

Radek: jak kdy.

M: a proč jsi podtrhl chodím ((slovo z textu)), neumím ((slovo z textu))?

Radek: protože se říká chodím, neumím. spíš. a ještě tady u obrázku se píše z. (..) a tady jsem nakonec nic nenašel.

M: to nevadí, třeba je tam všechno správně takhle (HOVOR.). záleží jenom na tobě co tam podtrhneš, vůbec není žádná chybná odpověď (.) ta:k (VÝPLŇ.). a jelikož je tady v posledním odstavci že si zahrajeme pexeso. máš rád pexeso?

Radek: jo (HOVOR.)

(2) Hraní pexesa:

((hraní pexesa))

M: takže (VÝPLŇ.) máme trochu zvláštní pexeso, že tam máme více těch stejných, nebo spíše podobných kartiček. a co tam mám já?

Radek: psa a kočku.

M: mhm (HEZ.). a jakou barvu má pes?

Radek: takovou hnědou.

M: super (HOVOR.). a kočka?

Radek: bílou.

M: a když dáme dva pejsky vedle sebe, jaký je tam rozdíl?

Radek: tadyty (PRON. NESPIŠ.) dva jsou větší.

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). a jinak jsou větší?

Radek: jinak jsou stejný (ADJ. NOM. PL. M. A.).

M: a co kočičky, je mezi nimi nějaký rozdíl?

Radek: ehm (HEZ.) (..) ne

M: super (HOVOR.). a tyhle (PRON. HOVOR.) kočičky?

Radek: ehm (HEZ.) (.) ty jsou spíš obě dvě bílý (ADJ. F. -ý)

M: tak (VÝPLŇ.). a když je dáme takhle (HOVOR.) (.) tak (VÝPLŇ.) je to jasný, že jo (VÝPLŇ.)

Radek: tahle (PRON. HOV.) je černá a tahle (PRON. HOV.) bílá.

M: super (HOVOR.) a co ty (PRON. NOM. PL. F.) jablíčka, když se koukneme na tyto, tak jakou mají barvu obě?

Radek: žluté (CHYB.)

M: dobře. a tyhle (PRON. HOVOR.)?

Radek: ty (PRON. NOM. PL. F.) jsou dvě červený (ADJ. F. -ý)

M: a když dáme dohromady tyto jablíčka, když je spočítáš, tak kolik jich bude?

Radek: čtyři.

M: ehm (HEZ.). a zkus to říci celé. čtyři (.) jakou mají barvu

Radek: čtyři červená jablko (CHYB.)

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). a teď se podíváme na obrázek pejska.

(3) Popis obrázku:

M: tak (VÝPLŇ.). můžeš mi to přečíst

Radek: ((čtení textu))

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). a co je to asi za popis. jakého obrázku?

Radek: tadytoho (PRON. NESPIS.).

M: super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.) máme popsany jeden obrázek. víš, co je to popis obrázku?

Radek: jako (VÝPLŇ.) popisovat obrázek, že jako (VÝPLŇ.) řekneš co je na něm.

M: jo (HOVOR.). výborně. a teď jsou dvě varianty. buďto můžeš popisovat ústně, že mi budeš vyprávět co tam vidíš, nebo můžeš psát. co chceš?

Radek: ehm (HEZ.) (..)

M: píšeš rád?

Radek: <radši to ústně>

M: <radši povídat> dobře (.) zkus mi říci co se na dalším obrázku změnilo oproti tomu prvnímu

Radek: tadyten (PRON. NESPIS.) třeba. takže (VÝPLŇ.) (..) na tomhle obrázku je jako jiný (ADJ. N. -ý) (.) že jako (VÝPLŇ.) prší a tady ne

M: super (HOVOR.).

Radek. no (VÝPLŇ.). a co bysem (KONJ. 1. os. sg.) ještě (VÝPLŇ.) (..) pejsek je otočenej (ADJ. M. A. -ej). spíš ta bouda je otočená.

M. ano. kdyby to byla fotka, tak je to vyfoceno z druhé strany. mhm (HEZ.). a jakou barvu má třeba ten plot?

Radek. ehm (HEZ.). trošku tmavější (NESPIS.) hnědou než ten pes.

M. výborně. a má tam pořád miskou s kostí?

Radek: ne. akorát (NESPIS.) vedle, ale to jsme už říkali, že je to proti boudě

M. super (HOVOR.). když se podíváme třeba ještě na tenhle (PRON. HOVOR.) obrázek

Radek: tak (VÝPLŇ.) tam je to takový (PRON. N. -ý), že ten pes je jako (VÝPLŇ.), už nespí. už si tam nehoví a kouká (HOVOR.) se spíš na ty (PŘEŘEK.), na těch šest kuřátek (.) ještě s tou slepičkou. a je to zase zpátky otočený (ADJ. N. -ý) normálně. ale je to jako (VÝPLŇ.) trošku postavený (ADJ. N. -ý) dole. je to trošku skrčený (ADJ. N. -ý).

M: a co udělala ta kuřátka?

Radek: že dvě chodí a ještě čtyři jsou schovaný (ADJ. N. -ý).

M. super (HOVOR.). a na tom posledním obrázku?

Radek: je tady zakutálený (ADJ. N. -ý) jedno kuřátko, tady jsou tři se slepicí a z misky už vypadla a kost tady. a: ten pes je na tom a je taky ořízlý (ADJ. M. A. -ý).

M. a proč je ten pes v boudě? tady to vypadalo, že se mu moc nechce do tý (PRON. F. -ý) boudy. nevlezl mu tam někdo?

Radek: ty (PRON. NOM. PL. N.) kuřata mu tam vlezla

(4) Doplnění slovesných tvarů:

Příklad: Kevine, zítra je oslava. niš (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra prýdeš (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty ji (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. viděl jsi (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě ji (začít učit).
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! učesal si vlasy (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(5) Rozhovor na vybrané téma:

M: a to bylo vše z té písemné. teď se tě ještě budu ptát na nějaké věci, když se ti něco nebude líbit nebo si budeš chtít povídat o něčem jiném, tak mi to řekni. jo (VÝPLŇ.)?

Radek: ehm (HEZ.).

M: můžeme si povídat o čem chceš. tak (VÝPLŇ.). mě by třeba zajímalo, jestli jsi viděl nového Spider-Mana?

Radek: ne (.) ne. já už jako marveláky (NESPIS.), Mar-, Marvel asi před rokem už skončil.
() no (VÝPLŇ.)

M: a jak to?

Radek: jako (VÝPLŇ.), jako (VÝPLŇ.) mně tohle (PRON. HOVOR.) jako (VÝPLŇ.)
přišlo už trošku na mě moc, že jako (VÝPLŇ.) na tý (PRON. M. I. -ý) telce (NESPIS.)
jako (VÝPLŇ.) moc tak dlouho nestrávím (ZKR.). to bysem (KONJ. 1. os. sg.) musel <do
telky (NESPIS.) koukat (HOVOR.)>.

M: a tak (VÝPLŇ.) na co koukáš (HOVOR.) místo toho třeba?

Radek: ehm (HEZ.). no (HOVOR.), já se teď, asi občas koukám (HOVOR.), třeba na nějaký
(PRON. F. -ý) takový (PRON. F. -ý) ty příručky do nějakých těch her. na to se jako
(VÝPLŇ.) teď koukám (HOVOR.) na youtubery.

M: a jaké hry hraješ?

Radek: takový (PRON. F. -ý) ty tři známý (ADJ. F. -ý) . což je to Brawl Stars. ().
Minecraft. tak (VÝPLŇ.) tyhle (PRON. HOVOR.) hry.

M: aha. a to koukáš (HOVOR.) na YouTube na nějaké video návody?

Radek: jo (HOVOR.). na video návody.

M: a od jakých lidí?

Radek: buďto od českých nebo anglických. já. já asi před rokem skončil s jedním takovým
youtuberem (NESPIS.), jmenoval se (). to byl český (ADJ. M. A. -ej) a mě už začal tak
(VÝPLŇ.) trošku štvát. <tak jako (VÝPLŇ.), jako (VÝPLŇ.) on vyrábí asi tři díly za den,
takže (VÝPLŇ.) bych to stejně nestih (ELIZE -l)> a zadruhý (NUM. N. -ý), je to špatný
(ADJ. N. -ý), protože jako (VÝPLŇ.) (.) to je těžký (ADJ. N. -ý), protože ty musíš si taky
nainstalovat ten mód a to nejde. mně to nejde někdy (CHYB.).

M: a není to tím, že si to musíš koupit nějak?

Radek: právě (VÝPLŇ.) že to ne. právě (VÝPLŇ.) že to ne. to jsou módy zdarma.

M: takže (VÝPLŇ.) spíš hry než filmy. raději zahraješ nějakou hru?

Radek: mno (HOVOR.). jako (VÝPLŇ.), někdy se na filmy kouknu (HOVOR.), třeba jako
(VÝPLŇ.) když, letím (ZKR.) tamle (HOVOR.) tak (VÝPLŇ.) se koukám (HOVOR.).
jako (VÝPLŇ.) naposledy jsem letěl podle mě do Francie, tak tam jsem se koukal
(HOVOR.).

M: to bylo o prázdninách?

Radek: jo (HOVOR.).

M: a to bylo jako dovolená?

Radek: jo (HOVOR.).

M: a ve Francii jste byli na výletě po památkách se podívat?

Radek: no (HOVOR.) po památkách. třeba jsme byli (.) no: (VÝPLŇ.) ve Francii je Disneyland, tak (VÝPLŇ.) tam jsme byli, ale jako neužili jsme si to (protože) tam třeba za. za: takových (PRON. M. I. -ý) (.) tam už když jsme tam přijeli, tak (VÝPLŇ.) tam už bylo asi milion lidí jako (VÝPLŇ.). jako (VÝPLŇ.), my jsme jenom stihli dvě atrakce ne (VÝPLŇ.), my jsme čekali asi. hodinu a půl, no (VÝPLŇ). takže (VÝPLŇ.). ((smích)) my jsme stihli jednom dvě

M: a jaký (ADJ. F. -ý) to byly atrakce?

Radek: byl tam. no: (VÝPLŇ.) (..) strašidelnej (ADJ. M. I. -ej) (.) hrad, ale dalo by se říct věz, právě proto se to jmenovalo Hollywood Tower (.) takže (VÝPLŇ.) nevím (ZKR.). ale jestli víte, tak Disneyland se vymyslel v Americe, takže (VÝPLŇ.) to Hollywood asi tam fakt má bejt (HOVOR.).

M: to je určitě možné, nějaká spojitost. a chodily tam nějaké postavičky převlečené?

Radek: nene, tam byla. byly tam zvuky, ale spíš tam byla taková kamerka, která to jako promítala, což mě jako fakt děsilo. my totiž byli, že jako (VÝPLŇ.) to bylo všechno nuda a jen jsme koukali (HOVOR.) na telku (NESPIS.), tak (VÝPLŇ.) jsme si mysleli, že jdeme do toho výtahu jenom na telku (NESPIS.), a místo toho tam byla jako (VÝPLŇ.) taková obrovská krabice, kde jako (VÝPLŇ.) se sedělo, a pak se tam promítla taková holčička malá. a jako (VÝPLŇ.) ten výtah jestli jste chtěla, tak se klidně propadnul. <no (VÝPLŇ.)>, takže (VÝPLŇ.) (..) a pak jsme jeli, úplně až nahoru na tu Hollywood, ale jako (VÝPLŇ.), tam byl strašnej (ADJ. M. I. -ej) výhled, to bylo asi <nějakých (PRON. M. I. -ý) kilometr nahoru> asi, no (VÝPLŇ.) a teď <huhu> jako dolů.

M: <to jste jako z ničeho nic spadli>?

Radek: <no: (HOVOR.)>, ale bylo to skvělý (ADJ. N. -ý)

M. tak (VÝPLŇ.) hlavně že sis to tam užil.

Radek: no: (HOVOR.) pak sme (ELIZE j-) byli. já už si to (.) na Sacré Coeur. říká vám to něco, to bylo ve Francii. je to francouzsky. ee (HEZ.). nějaký (PRON. N. -ý) srdce, ale nevím (ZKR.) jaký (PRON. N. -ý). no (VÝPLŇ). takže (VÝPLŇ.) to je tam taky hodně známý (ADJ. N. -ý). a samozřejmě sem (ELIZE j-) byl na Eiffelovce (NESPIS.) taky.

M: tam je to super, ne (VÝPLŇ.)? nebo jsi čekal více?

Radek: jasně že čekal, když jsme nahoru nemohli. ((smích)) zrovna ten den jsme nahoru nemohli, tak jsme byli jen na prostředku a bylo to celých 360 schodů nahoru. do druhého (NUM. N. -ý) patra.

M: to je škoda. tak (VÝPLŇ.) třeba se tam ještě někdy vrátíte. nebo chcete cestovat jinam?

Radek: ee (HEZ.). tak jako (VÝPLŇ.), už jsme procestovali, jako (VÝPLŇ.) takových (PRON. F. -ý) sedum osum zemí. tak jako (VÝPLŇ.) nevím (ZKR.)

M: tak (VÝPLŇ.) to je super (HOVOR.). a už víte kam pojedete o prázdninách?

Radek: víme. já sem (ELIZE j-) to už zapomněl to jméno, ale je to podle mě na I, jako Island nebo tak něco

M: ty jo (HOVOR.), až takhle (HOVOR.) daleko (.)

Radek: šest hodin. ale je to tam nádherně zelený (ADJ. N. -ý) a taky, a taky se tam podle mě jet vyplatí, protože v roce 2022 naposledy budou lovit velryby. no takže (VÝPLŇ.). to zkusíme.

M: tak (VÝPLŇ.) to zní hezky. tak (VÝPLŇ.) jo (HOVOR.). já ti moc děkuju. myslím že mám toho velké množství, fakt jako (VÝPLŇ.) skvělý (ADJ. N. -ý). teď tě vezmu za paní učitelkou.

Příloha 5 – přepis: Hana

Název: Přepis – HANA

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Hana = dotazovaná žákyně 3. třídy

Datum: 16. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Hana: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Hana: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Hana: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem:

Přepis hlasitého čtení.

zdravím tě milý pozemšťane. mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňujeme svět. a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím protože se tak trošku, protože jsem tak trošku mimoň. dostali jsme úkol něco napsat (.) o obrásku, a. ale když, já moc nevím co psát. zatím sem po-, vymyslel ~~ětyry~~ čtyři věty. pomůžeš mi prosím? za to, že šeš, seš tak hodnej, ~~si~~ zahrajem společně pexeso!

Komentář:

- *Přidání -e: zachraňujem > zachraňujeme*
- *Důraz na j: sem > jsem*
- *Důraz na j: sme > jsme*
- *Správná výslovnost: čtyry > čtyři*
- *Nevyslovení si*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: rozuměla jsi všemu?

Hana: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.). a: teď bych tě poprosila aby sis vzala tužku, pero, nebo co chceš. a aby si tam zkusila podtrhnout slova, která třeba se ti nezdají, že bys je napsala do diktátu jinak. jo (VÝPLŇ.)? třeba něco tam je zvláštního

Hana: v celém tom?

M: mhm (HEZ.). kdybys nevěděla, tak ti klidně pomůžu.

Hana: ((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s ~~kámošem~~ zachraňuji svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrázku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyři věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že jses tak hodnej, si zahraju společně pexeso!

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

M: hotovo?

Hana: asi jo (HOVOR.)

M: a řekneš třeba s kámošema ((slovo z textu)) nebo něco jiného?

Hana: s kamarádama (SUBST. M. A. -ma) spíš.

M: super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.) to tam klidně můžeš napsat.

Hana: ((psaní))

M: pak jsi podtrhla neumím ((slovo z textu)). a proč zrovna neumím ((slovo z textu))?

Hana: protože neumím

M: výborně. tak (VÝPLŇ.) tam můžeš klidně napsat tu čárku k tomu. a to sem ((slovo z textu))?

Hana: jsem

M: výborně. tak (VÝPLŇ.) tam to j můžeš dopsat. a obrázek proč?

Hana: ee (HEZ.). obrázek protože. ehe (HEZ.). protože je tam z. ehm (HEZ.). pak seš ((slovo z textu))

M: a proč seš ((slovo z textu)), co se ti na tom nelíbí?

Hana: protože jseš (NESPIS.).

M: dobře. jinak je všechno v pořádku?

Hana: tady zase to nevím. a ješ- ted'ka (HOVOR.) nevím jestli má být s nebo z

M: tak (VÝPLŇ.) si tu větu, spíše souvětí zkus ještě jednou přečíst.

Hana: ((čte si textu potichu))

M: a co myslíš že tam bude?

Hana: to s

M: ehm (HEZ.). už jste určitě brali pády, tak (VÝPLŇ.) jak se ptáme na sedmý pád?

Hana: s kým čím

M: a proto je tady s a ne z (...). super (HOVOR.), první část máš za sebou. druhá je popisování obrázku

(2) Popis obrázku:

M: můžeš mi přečíst tady co je napsané

Hana: ((čtení textu))

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). a teď, co jsi přečetla, tak to popisuje jaký obrázek z těch čtyř?

Hana: tadyten (PRON. NESPIS.).

M: výborně. ten první. já teď po tobě budu chtít popis taky těch obrázků, ještě zbývajících. a co teda znamená popisovat obrázek?

Hana: jako (VÝPLŇ.) třeba: si vyberu tenhle (PRON. HOVOR.) a mám tam popsat, že tam leží na boudě, na modrý (ADJ. F. -ý) boudě a prší

M: super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.) a: buďto můžeš popisovat písemně, to znamená že bys to mohla psát, pomocí vět, a nebo si můžeme o tom jednom povídat. co je pro tebe lepší?

Hana: spíš asi povídat

M: dobře. tak (VÝPLŇ.) si řekla o tom druhém obrázku že tam prší a stále je pejsek na boudě. a je tam ještě něco navíc? můžeme dělat takové rozdíly v těch obrázcích

Hana: a: jako (VÝPLŇ.) ta bouda je na druhou stranu

M: jojo (HOVOR.). super (HOVOR.). a co třeba ten třetí obrázek. co je tam navíc?

Hana: ehm (HEZ.). ten třetí obrázek, ty (PRON. NOM. PL. N.) kuřátka a ta slepice

M: mhm (HEZ.). výborně. a kuřátka jsou kde?

Hana: tady.

M: mhm (HEZ.). a když to popíšeš? řekneš jenom kde jsou. ukázala jsi to správně

Hana: ee. (HEZ.) čtyři kuřátka sou (ELIZE j-) v boudě a dvě sou (ELIZE j-) se slepicí venku

M: výborně. a na tom posledním obrázku?

Hana: ee. (HEZ.) pejsek leží v modrý (ADJ. F. -ý) boudě. ee (HEZ.). kostičku má vyndanou. a: j-a potom tam je slepice se čtyřma (NESPIS.). ehe (HEZ.). s pěti kuřátkama (SUBST. N. -ma), ale jedno utíká

M: super (HOVOR.). a proč asi ten pejsek se posunul do té boudy?

Hana: protože mu tam bylo, třeba jako (VÝPLŇ.) vedro?

M: super (HOVOR.). mohlo mu být venku horko a tak (VÝPLŇ.). ehm (EHM.). do té boudy si zalezl. a třeba to může souviset i s těmi kuřátky

Hana: jo: (HOVOR.) že třeba. ehm (HEZ.). je chtěl tady vyplašit a teď už si do toho mohl konečně lehnout.

M. super (HOVOR.). mhm (HEZ.). třeba je chtěl vyplašit. a je tady všude stejné počasí?

Hana: ne

M: a kde je jiné?

Hana: ehm (HEZ.). na tom druhém obrázku

M: super (HOVOR.). a jakou barvu má asi ten plot?

Hana: hnědou.

M: tak jo (VÝPLŇ.). a: teď přestoupíme k dalšímu cvičení. vidíš (VÝPLŇ.), já jsem ti slíbila pexeso a ani jsem ti ho nedala. tak (VÝPLŇ.). v tom textu o Kevinovi bylo v posledním odstavci, že si můžeš zahrát pexeso, když mu pomůžeš. hraješ ráda pexeso?

Hana: ehm (HEZ.).

(3) Hraní pexesa:

((hraní pexesa))

M: takže (VÝPLŇ.) máme trochu zvláštní pexeso, že tam máme více těch stejných, nebo spíše podobných kartiček. a co je tam asi stejného vždycky?

Hana: ehm (HEZ.). že tady jsou pejsci tady jsou kočky a tady jsou jablíčka.

M: super (HOVOR.). a když se podíváš na ty pejsky, tak jakou mají všichni barvu?

Hana: hnědou

M: a celkem je tam kolik pejsků?

Hana: čtyři.

M: výborně. ta:k (VÝPLŇ.) a jaký je tom rozdíl, když se podíváme takhle (HOVOR.) na toho pejska a na tohle (PRON. HOVOR.) pejska

Hana: že jeden je velkej (ADJ. M. A. -ej) a jeden je malej (ADJ. M. A. -ej)

M: mhm (HEZ.). výborně. a u těch jablíček je nějaký rozdíl?

Hana: ehm (HEZ.). že jedno jablíčko je žlutý (ADJ. N. -ý) a: druhý jsou červený (ADJ. N. -ý). a že (.) ehm (HEZ.). na tom obrázku je jedno jablíčko a na tom jednom zase dvě

M. vý:borně. tak (VÝPLŇ.) a takhle (HOVOR.) máme kolik celkem jablíček, když to spočítáš?

Hana: tři.

M: super (HOVOR.) tak (VÝPLŇ.). a u té kočky je to jak, tam je taky nějaký rozdíl

Hana: ehm (HEZ.). že ta. ta nahoře je černá a tahle (PRON. HOVOR.) je bílá

M. a jinak jsou to stejné kočky?

Hana: ehm (HEZ.). ne protože tyhle (PRON. HOVOR.) vzadu nemaj (ELIZE -i) tu packu. a ještě s těma ocasama (SUBST. M. I. -ma)

M: super (HOVOR.). tak jo (VÝPLŇ.) a teď se mrknem (ELIZE -e) konečně na to psaní.

(4) Doplnování slovesných tvarů:

Příklad: *Kevine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra přijdeš (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty jsi (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. viděl jsi (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě jses začal učit (začít učit).
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! Česal jses (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(5) Rozhovor na vybrané téma:

M: tak (VÝPLŇ.). a teď poslední věc, to je to povídání. tak (VÝPLŇ.). a (.) já se tě na něco budu ptát, a když se ti to nebude líbit nebo budeš si chtít se mnou povídat o něčem, tak mi klidně řekni. jo (VÝPLŇ.), můžeme si povídat o čem chceš. a mě třeba napadá. ehm (HEZ.). povídat si o filmech, když jsme tam měli Mimoně, tak (VÝPLŇ.) třeba toho Spider-Mana. a. tak (VÝPLŇ.) se tě zeptám, jestli jsi viděla Spider-Mana nového nebo, tě to nebaví?

Hana: no: (VÝPLŇ.) spíš jsem jako viděla nějaký jako (VÝPLŇ.), ty odštířky z toho jako (VÝPLŇ.), jenom kousky. ale jednou jsem třeba viděla jeden díl. jžak, jak vylezl na takový (PRON. N. -ý), jak byli v tom výtahu a von (PROT. V) ji chytil. jak vlastně (VÝPLŇ.) (...)

M: bavilo tě to?

Hana: spíš jak (VÝPLŇ.). no: jako (VÝPLŇ.) (.) bavilo, já mám ráda akční.

M: a jaké další filmy máš ráda?

Hana: nevím (ZKR.) jestli to znáte ale Uncharted.

M: a o čem to bylo?

Hana: vlastně (VÝPLŇ.) to bylo jak ten, jako kdyby Spider-Man, ale hrál tam ten stejnej (ADJ. M. A. -ej) herec Tom Holland. a: von (PROT. V) tam byl a: pořád jako chtěli zjistit, kde je takovej (PRON. M. I. -ej) velkej (ADJ. M. I. -ej) poklad, tak (VÝPLŇ.) to tam prostě (VÝPLŇ.) zajišťovali, ale potom tam byla taková druhá strana, která to chtěla vzít taky. takže (VÝPLŇ.) třeba úplně na konci měl takový (PRON. M. A. -ý) kamarády. a: ehm (HEZ.). úplně na konci bylo, že voni (PROT. V) letěli takovým vrtulníkem, a oni třeba střídali a potom, potom se zřítily dolů.

M: a jak to dopadlo?

Hana: ehm (HEZ.). dopadlo to tak že (.) ten. měli, ty (PRON. NOM. PL. M. A.) hodný (ADJ. NOM. PL. M. A.), ten Tom Holland, měli ten poklad, a: a ještě tam našli, u toho pokladu. tam našli takovou loď a bylo tam hodně zlata a vlastně (VÝPLŇ.) to dopadlo, že: ten jeho kamarád. ehm (HEZ.). tak (VÝPLŇ.) von (PROT. V) chtěl jenom to zlato. ale potom se nějak prostě změnil, a to zlato klidně nechal někde vysypat, ale toho, toho Toma Hollanda zachránil.

M: hm (HEZ.). tak to mohl být docela dobrý film. a něco nového od Marvelu jsi třeba viděla?

Hana: viděla jsem (.) teďka (HOVOR.) úplně něco novýho (ADJ. N. -ý), ale už si nepamatuju jak se to jmenovalo.

M: nebyl to ten doktor Strange?

Hana: jo: (HOVOR.) byl.

M: takže (VÝPLŇ.) vlastně (VÝPLŇ.) tyhle (PRON. HOVOR.) filmy tě baví. chodíš na to do kina?

Hana: jo (HOVOR.). no: (VÝPLŇ.) my to máme doma i na Netflixu, ale vono (PROT. V) se to, my na to radši chodíme do kina.

M: ono je to lepší, že jo (VÝPLŇ.). koupit si popcorn (..) a ještě se tě zeptám, co jsi dělala o prázdninách? můžeš si vybrat jestli o letních jarních nebo velikonočních.

Hana: ehm (HEZ.). o o: jarních jsme byli, ehm (HEZ.). v Itálii v Benátkách. a: ehm (HEZ.). prvně jsme tam přijeli na takovým (PRON. M. I. -ý) jako taxíku, na vodním taxíku. a: potom sme (ELIZE j-) se báli, protože voni (PROT. V) tam byly docela divný (ADJ. M. I. -ý) domy, jak byly v tý (PRON. F. -ý) vodě. ale potom nás dovezli do takovýho (PRON. M. I. -ý) docela hezkýho (ADJ. M. I. -ý) hotelu. a na to, že tam byla jako všude voda, tak tam bylo docela málo mostů.

M: a tam jste byli jak dlouho?

Hana: tři dny.

M: a měli jste průvodce?

Hana: ne my jsme tam prostě (VÝPLŇ.) jeli jen tak. jo (HOVOR.), a tat'ka ještě předtím (ZKR.) byl v Itálii a: nebyl v Benátkách. ale: byl na Etě.

M: aha: a tam byl sám?

Hana: mhm (HEZ.), protože to tam chtěl jako (VÝPLŇ.) prozkoumat, aby nás tam dyštak (NESPIS.) vzal.

M: to je zajímavé. a plánujete jet teď někam o prázdninách?

Hana: ehm (HEZ.). do (..) teďka (HOVOR.) nevím (ZKR.), jak se to tam jmenuje, ale je to vlastně (VÝPLŇ.) takovej (PRON. M. I. -ej) hodně velkej (ADJ. M. I. -ej) zábavnej (ADJ. M. I. -ej) park. ehm (HEZ.). jako (VÝPLŇ.) vodní. ale je to vlastně (VÝPLŇ.) pouť, akorát (NESPIS.) jako ve vodě.

M: aha: tak jo (VÝPLŇ.). já ti moc děkuju. a teď tě vezmu za paní učitelkou.

Příloha 6 – přepis: Elena

Název: Přepis – ELENA

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Elena = dotazovaná žákyně 3. třídy

Datum: 18. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Elena: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Elena: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Elena: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem:

Přepis hlasitého čtení:

zdravíme tě milý pozemšťane. mé jméno je Kevin a pří- (.) příjmení Mimoň. možná si mě viděl v. v nějakém filmu, kde s kámošem (.) a. kámošema zachraňujeme (.) svět. a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím (.) protože sem tak trošku mimoň. dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já (.) moc nevím, co psát. zatím sem vymyslel ~~čtyry~~ čtyři věty. pomůžeš mi prosím? za to že jseš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso.

Komentář:

- *Přeřeknutí: kámošem a kámošema*
- *Přidání -e: zachraňujem > zachraňujeme*
- *Správná výslovnost: čtyry > čtyři*
- *Důraz na j: seš > jseš*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: rozuměla jsi všemu?

Elena: jo (HOVOR.)

M: výborně. tak (VÝPLŇ.) a teď tě poprosím aby sis vzala tužku, nebo nějaké pero, co máš zrovna v penálu (.) a podtrhni mi prosím ta slova, která bys napsala jinak. co se ti v tom textu nelíbí

Elena: ((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošem zachraňujeme svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyři věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

M: hotovo?

Elena: jo (HOVOR.)

M: a proč jsi podtrhla zrovna to kámošemazachraňujem *((slovo z textu))*?

Elena: protože tady má být mezera.

M: a třeba: (VÝPLŇ.) (.) obrázek. nenapsala bys to jinak?

Elena: je tam. má tam být z.

M: super (HOVOR.). a ještě se vrátím k tomu kámošema *((slovo z textu))*. řekla bys to, nebo bys to řekla jinak?

Elena: asi ne

M: asi ne. říkáš že jdeš ven s kámošema *((slovo z textu))*, jo (VÝPLŇ.)?

Elena: mhm (HEZ.).

M: a potom třeba (VÝPLŇ.) (.) neumím *((slovo z textu))*. takhle (HOVOR.) bys to napsala do diktátu, nebo bys to napsala jinak?

Elena: (...)

M: chodím *((slovo z textu))*, takhle (HOVOR.) krátce, takhle (HOVOR.) bys to napsala?

Elena: jo (HOVOR.).

M: dobře. tak (VÝPLŇ.) jo (HOVOR.). a na konci máme napsáno že si zahrajeme pexeso. nebo teda, správně by sis ho měla zahrát s tím Kevinem ale <Kevin je ve škole>, tak si ho zahrajeme spolu.

Elena: *((smích))*

M: hraješ ráda pexeso?

Elena: jo (HOVOR.)

M: dobře. tak (VÝPLŇ.) si můžeme zahrát pexeso.

(2) Hraní pexesa:

M: hledáme vždycky dva stejné obrázky a některé jsou si hodně podobné.

((hraní pexesa))

M: tak (VÝPLŇ.). a já se tě budu ptát co je tam za obrázky. co tam máš jako první?

Elena: jablko

M: ehm (HEZ.). a jakou má barvu?

Elena. žlutou.

M: super (HOVOR.). a kolik je jich tam celkem?

Elena: jedno na jenom obrázku.

M: a nad tím?

Elena: ehm (HEZ.). nad tím jsou dvě jablka

M: a ty mají jakou barvu?

Elena: červenou

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). a když spočítáš všechna jablíčka (.) na všech obrázcích, co máš (..)

Elena: šest

M. a pak tam máš kočičku, a ta má jakou barvu?

Elena: černou

M: tak (VÝPLŇ.). a když dám tady (HOVOR.) k sobě všechny ty kočky, tak je tam nějaký rozdíl?

Elena: ehm (HEZ.).

M: a jaký?

Elena: že jedna má bílou barvu a druhá má černou

M: super (HOVOR.). a celkem máme kolik kočiček?

Elena: čtyři.

M: a dvě jsou (..)

Elena: černé a dvě bílé

M: ano. a když dáme vedle sebe pejsky, tak je tam nějaký rozdíl?

Elena: že tadyty (PRON. NESPIS.) dva jsou větší a tadyty (PRON. NESPIS.) dva jsou menší

M: ehm (HEZ.). a mají všichni stejnou barvu?

Elena: jo (HOVOR.)

M: a jakou?

Elena: hnědou

M: super (HOVOR.). tak jo (VÝPLŇ.). a teď přistoupíme k dalšímu obrázku, a to je popis taky nějakého pejska.

(3) Popis obrázku:

M: tak (VÝPLŇ.). můžeš mi to přečíst

Elena: *((čtení textu))*

M: víš co je to popis?

Elena: jako (VÝPLŇ.) co tam je

M: ehm (HEZ.). a co tohle (PRON. HOVOR.) asi popisuje, jaký z těch čtyř obrázků?

Elena: *((ukazuje na obrázek))*

M: výborně, ten první. a jak jsi správně řekla, popisovat znamená povídat o něčem co je na tom obrázku třeba, nebo jak kdo vypadá. a já budu chtít, abys mi taky zkusila popsat ty zbývající obrázky. a buďto můžeš psát a nebo můžeš o tom jenom povídat. jak chceš

Elena: jenom povídat

M: dobře. tak jo (VÝPLŇ.). můžeš mi třeba zkusit popsat ten druhý obrázek? jaký je tam rozdíl oproti tomu prvnímu

Elena: že tam prší

M: mhm (HEZ.). a pejsek je kde?

Elena: na boudě

M: super (HOVOR.). a plot má jakou barvu?

Elena: hnědou

M: ehm (HEZ.). dobře. tak (VÝPLŇ.). a: když se podíváš ještě na tento obrázek, tak přibylo tam něco?

Elena: přibylo tam slepice a kuřata

M: a kde jsou kuřata?

Elena: ehm (HEZ.). v boudě

M: super (HOVOR.). a co ten poslední obrázek, co bys mi o něm řekla?

Elena: že pes spí v boudě.

M: ehm (HEZ.). a co ta kuřátka?

Elena: jedno je tady a ostatní jsou u slepice.

M: a kost se posunula?

Elena: posunula se, protože předtím byla v misce a teď je před boudou.

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.). a proč asi ten pejsek nejdříve spal na boudě, a potom se vrátil do té boudy?

Elena: ehm (HEZ.). asi protože jak přšelo, tak pak přestalo, a pak ho vzbudily ty slepice a ty (PRON. NOM. PL. N.) kuřata, a pak si zase vlezl do tý (PRON. F. -ý) boudy.

M: dobře. to může být klidně ten důvod. Tak (VÝPLŇ.). a: myslíš že pejskovi třeba vadilo, že mu ta kuřátka vlezla do té boudy?

Elena: asi ne

M: asi ne, vid' (VÝPLŇ.). je spokojený že pak vylezla (..) tak (VÝPLŇ.). další cvičení je na slovesa.

(4) Doplnování slovesných tvarů:

Příklad: *Kěvine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra přijdeš (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty jsi (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. Už jsi ho viděl (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě jsi se rozhodl (začít učit).
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! Ty ses (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(5) Rozhovor na vybrané téma:

M: a teď už tě čeká jenom povídání. tak (VÝPLŇ.), a já se tě na něco budu ptát, kdyby sis chtěla povídat o něčem jiném klidně mi to řekni, jo (VÝPLŇ.)?

Elena: ehm (HEZ.).

M: můžeme si povídat o čem chceš. a jelikož jsi řekla, že jsi neviděla toho Spider-Mana. že tě to moc nebaví. tak (VÝPLŇ.) se tě zeptám, jaké filmy máš ráda?

Elena. mhm (HEZ.). já mám ráda (.) ehm (HEZ.) (..) já vlastně ani <nevím (ZKR.)>

M: pohádky třeba, baví tě pohádky?

Elena: mhm (HEZ.), jako někdy

M: jasně. takže (VÝPLŇ.) na filmy moc nekoukáš (HOVOR.)?

Elena: ne.

M: a co třeba děláš ve svém volném čase?

Elena: dělám gymnastiku

M: jo (VÝPLŇ.)? a to cvičíš kde, tady v hale?

Elena: ehm (HEZ.). tady v hale u školy.

M: a kdy chodíš na ten kroužek?

Elena: v pondělí v úterý a ve čtvrtek.

M: tak (VÝPLŇ.) to je hezký (ADJ. N. -ý). a byly už nějaké soutěže?

Elena: jo (HOVOR.).

M: a odkdy cvičíš gymnastiku?

Elena: vo:d (PROT. V) (.) tři nebo od čtyř.

M: tak (VÝPLŇ.) to jsi začala hodně maličká. a baví tě to?

Elena: mhm (HEZ.).

M: to je super (HOVOR.). a ještě se zeptám třeba, jestli si pamatuješ kde jste byli o prázdninách? můžeš si vybrat jestli letní jarní velikonoční (..)

Elena: no (VÝPLŇ.) my jsme. na: no (VÝPLŇ.). letní, byli u babičky a tam jsem se starala o zvířátka

M: a kde máš babičku?

Elena: v Okrouhlý (ADJ. F. -ý) Radouni. ona tam měla statek ale už tam mají jenom psa, ehm (HEZ.). kocoura slepice králíky.

M: ale to je hodně. a máš doma nějaké zvířátko taky?

Elena: =ne.

M: jezdíš třeba ráda do zoo?

Elena: jo (HOVOR.).

M: a kde jsi byla naposledy v zoo?

Elena: ehm (HEZ.). v Pěný (NESPIS.).

M: a co tam měli za zvířátka?

Elena: měli tam koně.

M: máš ráda koně?

Elena: mhm (HEZ.).

M: a jezdíš na koni?

Elena: ne. já jezdím (ZKR.) na tábor, kde jsou koně.

M: aha: a kde to je?

Elena: to už si nepamatuju.

M: to nevadí. a co jste dělali na tom táboře?

Elena: ehm (HEZ.) (.) čistili jsme stáje a jezdili jsme na koních.

M: aha. a to jsi tam byla jak dlouho?

Elena. ehm (HEZ.). týden.

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). a jak se jmenoval tvůj nejoblíbenější kůň tam?

Elena: Mrkvička.

M: to je hezký (ADJ. N. -ý), takže (VÝPLŇ.) jsi ho krmila <mrkvičkou>

Elena: <jo (HOVOR.)>

M: a pojeděš i tento rok?

Elena: jo (HOVOR.).

M: a kdy?

Elena: ehm (HEZ.) (..) to ještě nevím (ZKR.).

M: no a: (VÝPLŇ.) (.) chtěla bys doma nějaké zvířátko, třeba toho koně?

Elena: jo (HOVOR.).

M: a pejska ne?

Elena: ehm (HEZ.) (.) to je <moc práce>

M: a s koněm není. toho <zavřeš někam do stáje a:> (..)

Elena: = <čistíš>

M: to už všechno umíš?

Elena: jo (HOVOR.).

M: tak (VÝPLŇ.) to jsi šikovná. tak (VÝPLŇ.), já ti moc děkuju a vezmu tě za paní učitelkou.

Příloha 7 – přepis: Tobiáš

Název: Přepis – TOBIÁŠ

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Tobiáš = dotazovaný žák 3. třídy

Datum: 18. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Tobiáš: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Tobiáš: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Tobiáš: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem:

Přepis hlasitého čtení:

zdravím tě milý pozemšťane. mé jméno je Kevin a příjem, přijeme, příjmení Mimoň. možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňujeme svět a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. dostali sme za úkol něco napsat o obrásku ale když já moc nevím co psát. zatím sem vymyslel čtyřry věty. pomůžeš mi prosím? za to, že seš tak hodnej, si zahrajeme společně pexeso.

Komentář:

- *Přeřeknutí: příjem přejeme příjmení*
- *Správná výslovnost: čtyry > čtyři*
- *Přidání -e: zahrajem > zahrajeme*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: ta:k (VÝPLŇ.). já se tě nejdříve zeptám, jestli všechno bylo srozumitelné, nebo je tam nějaké slovíčko kterému jsi nerozuměl?

Tobiáš: tady má chybu.

M: ano je tam chyba. no (VÝPLŇ.). super (HOVOR.), a přesně o to mi jde. jsou tam nějaké chybičky a já tě poprosím aby sis vzal tužku, pero či co máš v penálu, a abys mi ty chyby zkusil opravit. nějaké slovíčka tak řekneš ale do diktátu bys je nenapsal. rozumíš mi?

Tobiáš: mhm (HEZ.).

((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňujeme svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyřry věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajeme společně pexeso!

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

M: všechno?

Tobiáš: asi jo (HOVOR.)

M: ta:k (VÝPLŇ.). správně jsi od sebe oddělil ta dvě slovíčka. a řekneš třeba kámošema ((slovo z textu)), říkáš to, napsal bys to?

Tobiáš: mhm (HEZ.). nevim (ZKR.).

M: a když třeba jdeš ven, tak řekneš mamince že jdeš ven s kamarády nebo s kámošema ((slovo z textu))?

Tobiáš: tak (VÝPLŇ.) asi různě.

M: ehm (HEZ.). dobře. co jsi tam pak ještě opravil?

Tobiáš: obrásku ((slovo z textu)), tam má být z a ještě čtyry ((slovo z textu)), tam má být čtyři. a ještě tady má být měkký (ADJ. N. -ý).

M: tak jo (VÝPLŇ.). a chodim ((slovo z textu)) neumim ((slovo z textu)), takhle (HOVOR.) krátce bys to napsal do diktátu?

Tobiáš: ee (HEZ.). chodím.

M: tak jo (VÝPLŇ.). a jak je napsáno tady v posledním odstavci, můžeme si zahrát pexeso. hraješ rád pexeso?

Tobiáš: mhm (HEZ.). jo (HOVOR.).

(2) Hraní pexesa:

((hraní pexesa))

M: super (HOVOR.). a teď si dáme ty obrázky vedle sebe. a co asi bych dala dohromady, jaké obrázky?

Tobiáš: ehm (HEZ.) (...) a tadyto (PRON. NESPIS.) dohromady a tadyto (PRON. NESPIS.) taky.

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). a začneme třeba těmi jablíčky. kolik máme dohromady jablíček?

Tobiáš: ehm (HEZ.) (..) šest.

M: tak (VÝPLŇ.). a, tyto jablíčka mají jakou barvu?

Tobiáš: červený (ADJ. N. -ý) a tadyty (PRON. NESPIS.) žlutý (ADJ. N. -ý).

M: a teď mi zkus říci barvu počet a co to je

Tobiáš: (tady) jsou čtyři a jsou červený (ADJ. N. -ý)

M: super (HOVOR.). a tady máme zase (..)

Tobiáš: ehm (HEZ.). dvě žlutý (ADJ.N. -ý) jablka

M: výborně. když se posuneme ke kočičkám, je tam nějaký rozdíl?

Tobiáš: mhm (HEZ.). tadyto (PRON. NESPIS.) jsou malý (ADJ. F. -ý) a tadyto (PRON. NESPIS.) jsou větší. takže (VÝPLŇ.) to jsou mlád'ata

M: dobře. a třeba v barvě je tam rozdíl?

Tobiáš: ehm (HEZ.) (.) ty (PRON. NOM. PL. F.) jsou černý (ADJ. F. -ý) a ty (PRON. NOM. PL. F.) jsou bílý (ADJ. F. -ý)

M: super (HOVOR.). a když zase řekneme že máme dvě, teď tu barvu (..)

Tobiáš: dvě černý (ADJ. F. -ý) kočky

M: ehm (HEZ.). a tady máme dvě (..)

Tobiáš: bílý (ADJ. N. -ý) mlád'átka koček

M: a co ti pejsci, je tam nějaký rozdíl?

Tobiáš: ty (PRON. NOM. PL. M. A.) jsou menší a ty (PRON. NOM. PL. M. A.) jsou větší. to jsou štěňata a to jsou psi

M: ehm (HEZ.). výborně. a jakou barvu mají všichni pejsci?

Tobiáš: hnědou

M: ehm (HEZ.). a celkem tam máme kolik pejsků?

Tobiáš: čtyři. čtyři hnědí psi

M: výborně. a teď přijde popis.

(3) Popis obrázku:

M: víš co je to popis?

Tobiáš: ehm (HEZ.). ne?

M: to nevádí. tak (VÝPLŇ.). co to asi může být popis, když máme tady čtyři obrázky. co s nimi asi budeme dělat

Tobiáš: ehm (HEZ.). porovnávat (.) co je. jakože (VÝPLŇ.), první a: (..)

M: určitě. můžeme je mezi sebou porovnávat. a když je porovnáváme, tak říkáme co na těch obrázkách je. takže (VÝPLŇ.) je vlastně popisujeme. co kdo dělá, jakou mají ty věci barvu třeba

Tobiáš: mhm (HEZ.).

M: tak (VÝPLŇ.). a tady je ukázka už nějakého popisu. odpovídá to nějakému z těch čtyř obrázků. tak mi to můžeš přečíst

Tobiáš: ((čtení textu))

M: a jaký obrázek to popisuje?

Tobiáš: tadyten (PRON. NESPIS.)

M: super (HOVOR.). ten první. tak (VÝPLŇ.). a teď mi můžeš popsat zbývající obrázky. buď to je můžeš porovnávat (.) je to na tobě

Tobiáš: pejsek tady leží na střeše a prší. a má kost (...)

M: v čem je ta kost, jak se tomu říká

Tobiáš: ehm (HEZ.) (...) nevím (ZKR.)

M: miska. tak (VÝPLŇ.). a jakou barvu má ten plot?

Tobiáš: ehm (HEZ.). hnědou.

M: výborně. a co se stalo na tomto třetím obrázku?

Tobiáš: ehm (HEZ.) (...)

M: je tam něco navíc zase?

Tobiáš: no (HOVOR.) slepičky (.) a kuřátka

M: výborně. a kolik jich tam máme?

Tobiáš: šest kuřátek

M: a kde je stále pejsek?

Tobiáš: na střeše boudy

M: a kde jsou kuřátka?

Tobiáš: ehm (HEZ.). v boudě

M: a proč mu vlezla do boudy?

Tobiáš: ehm (HEZ.). <nevím (ZKR.)>

M: ehm (HEZ.). a co ten poslední obrázek?

Tobiáš: tam pejsek leží v boudě. a slepičky, a je tady slepička a kuřátka, který (PRON. N. - ý) jsou někde u plotu

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). a je tam ještě někde zatoulané kuřátko

Tobiáš: jo (HOVOR.). tady. na pravý (ADJ. F. -ý) straně u boudy

M: a co třeba ta kost, posunula se nějak?

Tobiáš: mhm (HEZ.). je před boudou.

M: výborně. a proč pejsek asi teď spí v té boudě?

Tobiáš: mhm (HEZ.). protože (.) ehm (HEZ.) (..) tady je to lepší kvůli počasí

M: super (HOVOR.). máme popis za sebou a teď nás čeká doplňování

(6) Doplňování slovesných tvarů:

Příklad: *Kevine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra uvidíš (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty, ses (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. viděl si (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě by ses musel (začít učit)
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! musel si se (česat) dneska?

Pozn.:

Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(7) Rozhovor na vybrané téma:

M: teď tě čeká už jen povídání. jako (VÝPLŇ.) můžeme si povídat o čem chceš. a kdyby se ti něco nelíbilo tak mi to řekni a můžeme si povídat o něčem jiném (..) mě hlavně zaujalo to, jak to máš s tím Spider-Manem. tak (VÝPLŇ.) máš ho rád, koukáš na Spider-Mana, viděl jsi toho nového?

Tobiáš: ne toho jsem ještě neviděl. my si to musíme stáhnout protože v kině jsme nebyli.

M: a na jaké filmy ještě rád koukáš?

Tobiáš: ehm (HEZ.) (.) <nevím (ZKR.)>

M: třeba od Marvelu na něco?

Tobiáš: mhm (HEZ.) (.) třeba

M: a jaký jsi třeba naposled viděl film?

Tobiáš: e:hm (HEZ.) (...) <nepamatuju si> (.) asi Black Panter

M: aha. a o čem to bylo, kdo je ten Black Panter?

Tobiáš: ehm (HEZ.). to je (...) ehm (HEZ.) (...) ((nepamatuje si))

M: to nevadí. a hraješ nějaké hry?

Tobiáš: jo (HOVOR.)

M: a jaké?

Tobiáš: <Roblox>

M: co to je za hru, to je nějaká střílečka?

Tobiáš: <ne. ježiš (NESPIS.). jsou tam střílečky> to je něco jak (..) ehm (HEZ.). jako (VÝPLŇ.). třeba google play. (protože) když si rozklikneš Roblox tak tam je víc těch her.

M: <aha> já to neznám. Minecraft jsem slyšela možná

Tobiáš: =já vim (ZKR.). u Radka. ne (VÝPLŇ.)? protože ten hraje

M: no (HOVOR.). takže (VÝPLŇ.) ty si rozklikneš tuto ikonku na počítači a pak si vybereš hru jakou hraješ vlastně (..)

Tobiáš: no (HOVOR.). tam se ti to ukáže, a tam je (.) na začátku hry, který (PRON. F. -ý) jsi hrál naposledy, a pak tam jsou další hry a nějaký (PRON. F. -ý) random hry.

M: a jaké třeba, ten Minecraft možná?

Tobiáš: no (HOVOR.). tak ten mám taky. Minecraft.

M: a hraješ to?

Tobiáš: no (HOVOR.). moc ne.

M: a jakou hru hraješ nejčastěji?

Tobiáš: <Roblox> nebo () Brawl Stairs.

M: a co tam děláš?

Tobiáš: v Brawl Stairs. tam máš panáčky. máš tam boxerský z těch boxů ti padají ty panáčky a musíš a jsou tam nějaký (PRON. F. -ý), a jsou tam hry a v těch musíš vyhrát, a když vyhraješ tak dostaneš pohárky.

M: a tam jde i o čas?

Tobiáš: ehm (HEZ.). vím že v nějakých hrách jde i o čas

M: a může se stát že bys mohl hrát třeba proti Radkovi?

Tobiáš: ((smích)) no (HOVOR.). ona to je úplně malá šance: (.) když tam je víc her. a ona to je strašně (NESPIS.) malá šance, když a můžu hrát s Radkem, když bude. ehm (HEZ.) (.) třeba v YouTube a: invajtnu (NESPIS.) ho.

M: a koukáš na nějaké tutoriály na YouTube?

Tobiáš: <jo (HOVOR.)> no (VÝPLŇ.) v Robloxu potřebuju toho spoustu (HOVOR.) když něco potřebuju postavit.

M: mhm (HEZ.). dobře. na jakého youtubera koukáš

Tobiáš: <John () > ten natáčí Roblox.

M: aha. dobře, a když se posuneme od her ještě k prázdninám. těšíš se na prázdniny?

Tobiáš: <jo (HOVOR.)>

M: a pojedete někam? na výlet, na dovolenou?

Tobiáš: asi jo (HOVOR.).

M: a ještě nevíš asi kam (..)

Tobiáš: jo (HOVOR.).

M: a kde jste byli minulý rok o prázdninách?

Tobiáš: tam asi (.) asi, nikde? (...) byli doma ale ještě předtím jsme naposledy byli na: Špindlerově Mlýně.

M: a tam jste byli na horách nebo v létě?

Tobiáš: mhm (HEZ.). my jsme tam byli asi v létě

M: a co jste tam dělali?

Tobiáš: ehm (HEZ.) (..) byli doma a můj (PRON. F. -ý) sestře se stalo to že ona tam šla a: narazila do číšníka.

M: a jemu to spadlo?

Tobiáš: no (HOVOR.) (..)

M: a co pak?

Tobiáš: no (HOVOR.). pak. si to nepamatuju.

M: <pak jste už jeli radši domů>

Tobiáš: ne. ještě jsme zůstali

M: no (HOVOR.) jasně. za to nemůže. a kam by ses jednou chtěl podívat?

Tobiáš: nevím (ZKR.) (..) <a moje sestra chce na Ukrajinu až jí bude osmnáct>

M: a kolik je sestře?

Tobiáš: dvanáct

M: tak (VÝPLŇ.) za šest let to bude lepší a třeba pojedete na výlet spolu. tak jo (VÝPLŇ.). já ti moc děkuju a vezmu tě k paní učitelce.

Příloha 8 – přepis: Jan

Název: Přepis – JAN

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Jan = dotazovaný žák 3. třídy

Datum: 18. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Jan: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Jan: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Jan: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem:

Přepis hlasitého čtení:

Jan: zdravím tě milý pozemšťane. mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošem zachraňujem svět. a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodím do třetí třídy, ale český. česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali jsme za (.) úkol něco napsat o. o obrásku, ale když já moc nevím co psát. zatím sem vymyslel čtyři věty pomůžeš mi prosím? za to že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso.

Komentář:

- *Vysloveno dlouze: chodim > chodím*
- *Přeřeknutí: český česky*
- *Vysloveno dlouze: neumim > neumím*
- *Důraz na j: sme > jsme*
- *Přeřeknutí: o o*
- *Vysloveno dlouze: nevim > nevím*
- *Vysloveno správně: čtyry > čtyři*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: rozuměl jsi všemu?

Jan: jo (HOVOR.)

M: výborně. tak a teď tě poprosím aby sis vzal tužku, nebo nějaké pero, co máš zrovna v penálu (.) a podtrhni mi prosím ta slova, která bys napsal jinak. co se ti v tom textu nelíbí

Jan: ((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošem zachraňujem svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodím do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyry věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

M: hotovo?

Jan: jo (HOVOR.)

M: a řekl bys že jdeš ven s kámošema ((*slovo z textu*))?

Jan: ((*kýve hlavou*))

M: a proč jsi udělal čárky nad chodím ((*slovo z textu*)) neumím ((*slovo z textu*))

Jan: protože tam nebylo dlouhé í

M: super (HOVOR.). takže (VÝPLŇ.) ty třeba můžeš říci že. chodím ((*slovo z textu*)) do třetí třídy, ale do diktátu bys to napsal s čárkou (..) a proč jsi u obrásku ((*slovo z textu*)) napsal z?

Jan: protože je hodně obrázků

M: výborně. dobře. tak jo (VÝPLŇ.). a na konci máme napsáno že si zahrajeme pexeso. nebo teda, správně by sis ho měl zahrát s tím Kevinem ale <Kevin je ve škole>, tak si ho zahrajeme spolu.

M: máš rád pexeso?

Jan: mhm (HEZ.).

M: dobře. tak (VÝPLŇ.) si můžeme zahrát pexeso.

(2) Hraní pexesa:

((*hraní pexesa*))

M: hledáme vždycky dva stejné obrázky a některé jsou si hodně podobné. je tam něco hodně podobného?

Jan: ten pes. akorát (NESPIS.) že je malej (ADJ. M. A. -ej).

M: super (HOVOR.). a jakou mají barvu ti psi?

Jan: hnědou

M: a kolik tam je celkem pejsků?

Jan: čtyry (NESPIS.)

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.) pejsky jsme řekli. a tady máme kočky. je tam nějaký rozdíl?

Jan: mhm (HEZ.). že tadyta (PRON. NESPIS.) je bílá a tadyta (PRON. NESPIS.) je černá.

M: super (HOVOR.). a celkem jich máme zase kolik?

Jan: zase čtyry (NESPIS.). tady ale (tady) jablek jich je šest, akorát (NESPIS.) že tohle (PRON. HOVOR.) je žlutý (ADJ. N. -ý) a tady jsou dvě. ehm (HEZ.), na každým (ZKR.)

M: mhm (HEZ.). a třeba když jsi řekl že tyhle (PRON. HOVOR.) jsou žlutý (ADJ. N. -ý), tak tyhle (PRON. HOVOR.) jsou jaký (PRON. N. -ý)?

Jan: červený (ADJ. N. -ý)

M: super (HOVOR.). a celkem jich máme kolik?

Jan: šest

M. a když to řekneme celé. že máme čtyři jaká jablíčka (..)

Jan: čtyři máme červené (CHYB.) a dvě žluté (CHYB.).

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). tak jo (VÝPLŇ.). teď tě čeká popis.

(3) Popis obrázku:

M: víš co je to popis?

Jan: ehm (HEZ.). nevím (ZKR.).

M: nevádí. když se podíváš na ty čtyři obrázky, tak co asi s nimi budeme dělat. budeme je popisovat. tak (VÝPLŇ.) co znamená popisovat?

Jan: popisovat vlastně (VÝPLŇ.). jako (VÝPLŇ.) co na tom vidíme

M: ehm (HEZ.). výborně. tak (VÝPLŇ.) můžeš mi přečíst tento (PRON. HOVOR.) úryvek popisu

J: *((čtení textu))*

M: výborně. tento (PRON. HOVOR.) popis sedí k jakému z těch čtyř obrázků?

Jan: ehm (HEZ.) (.) k tomuhle (PRON. HOVOR.) *((ukazuje na obrázek))*

M: výborně. k tomu prvnímu. tak (VÝPLŇ.). a když se podíváš na ten druhý obrázek, tak je tam nějaký rozdíl oproti tomu prvnímu?

Jan: jo (HOVOR.). je tam jiný úhel toho obrázku a: a prší.

M: a pejsek je pořád na boudě?

Jan: jo (HOVOR.).

M: ehm (HEZ.). a jakou barvu má ten plot?

Jan: ten plot má hnědou barvu.

M: výborně. a co se změnilo na tom třetím?

Jan: ehm (HEZ.). třetí (.) že mu tam vlezly (S-P SHODA N.) kuřata. vlezli (S-P SHODA N.) mu vlastně přímo do tý (PRON. F. -ý) boudy. a on se naštvál a chtěl je asi vyhnat, a pak si tam lehl aby už mu tam nevlezly. (S-P SHODA N.)

M: výborně. a byla tam jenom kuřata?

Jan: a kuřata a jedna slepice.

M: ehm (HEZ.). a když se podíváš na ten poslední obrázek. jsou kuřátka na stejném místě?

Jan: ne. jedno je tady.

M: proč je pro pejska lepší když je v boudě?

Jan: protože. třeba když prší. tak (VÝPLŇ.) ono mu to moc neublíží. a vlastně (VÝPLŇ.), on si asi chtěl lehnout do tý (PRON. F. -ý) boudy protože tam přelo na něj.

M: výborně. a teď na tebe čeká psaní.

(4) Doplnování slovesných tvarů:

Příklad: *Kevine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra ^{přijít} ~~meš~~ (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty ^{jsi} ~~byl~~ (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. ^{viděl s ho} ~~viděl~~ (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě ^{by se začel} ~~učil~~ (začít/učit)
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! ^{učesal se} ~~učesal~~ (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(5) Rozhovor na vybrané téma:

M: a teď už tě čeká jenom povídání. tak (VÝPLŇ.), já se tě na něco budu ptát na nějaké věci. když si třeba o tom nebudeš chtít povídat, tak si můžeme povídat o něčem jiném. jo (VÝPLŇ.)?

Jan: mhm (HEZ.).

M: tak (VÝPLŇ.) třeba ohledně toho Spider-Mana. viděl jsi nového Spider-Mana?

Jan: jo (HOVOR.).

M: a líbilo se ti to?

Jan: mhm (HEZ.). ale jo (HOVOR.). potom, vlastně (VÝPLŇ.) na konci všechny ztratil protože si ho nikdo už nepamatoval.

M: a viděl jsi i jiné díly?

Jan: já jsem viděl snad všechny.

M: a jaký se ti nejvíce líbil?

Jan: asi. asi. asi se mi nejvíce líbil ten nejnovější.

M: a co se ti nejvíce líbilo v tom filmu?

Jan: hm (HEZ.). asi (.) jak tam jeden z nich byl už hodnej (ADJ. M. A. -ej) potom.

M: a jaký máš nejoblíbenější film?

Jan: ehm (HEZ.). můj nejoblíbenější film (...) asi (...) ty jo (VÝPLŇ.). to ani nevím (ZKR.), ale asi Rodina na baterky.

M: a o čem to je?

Jan: to je vlastně (VÝPLŇ.) o rodině. kerá (ELIZE -t-) (.) kerá (ELIZE -t-) vlastně (VÝPLŇ.) je normální rodina akorát (NESPIS.) že je trošku divná. a je to kreslený (ADJ. N. -ý), a je vlastně (VÝPLŇ.) divná v tom že: prostě (VÝPLŇ.) mají takovou zvláštní rodinu, kerá (ELIZE -t-) je vlastně (VÝPLŇ.) taková staromódní, vlastně (VÝPLŇ.) by se. a ona ta jedna holka, tý (PRON. F. -ý) je asi už 18. tam v tom filmě (NESPIS.). a ona vlastně (VÝPLŇ.) dělá svoje příběhy. jako (VÝPLŇ.) vlastně (VÝPLŇ.) chce být filmařka. a: chce na vysokou (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.) jí tam dovezou autem a: vlastně (VÝPLŇ.) ona začne apokalypsa. vlastně (VÝPLŇ.) robotů. a: vlastně (VÝPLŇ.) oni tam teda jedou a oni je přepadnou ty roboti (PRON. NOM. PL. M. A.). a: a vlastně (VÝPLŇ.) je přepadnou ty roboti (PRON. NOM. PL. M. A.). a: a pak musí všechny zachránit protože oni jsou už jediný (ADJ. NOM. PL. M. A.) lidi na světě kerý (ELIZE -t-) to dokážou jenom zachránit. a vlastně (VÝPLŇ.) a nemaj (ELIZE -i) wifi takže (VÝPLŇ.) oni vlastně jsou strašně (NESPIS.) jako (VÝPLŇ.) na wifi ty (PRON. NOM. PL. M. A.) všechny (CHYB.) lidi, jako (VÝPLŇ.) vlastně (VÝPLŇ.) na tý (PRON. F. -ý) planetě, by se dalo říct. a oni jsou strašně (NESPIS.) na wifi, a když jim vypnou wifi. tak a oni jim zapnou wifi jenom v takových (PRON. F. -ý), v takových (PRON. F. -ý) těch krabicích kde jsou vlastně (VÝPLŇ.) kde je zavírají ty (PRON. NOM. PL. M. A.) roboti a tam maj (ELIZE -í) vlastně (VÝPLŇ.) wifi a můžou tam furt (NESPIS.) na něco koukat (HOVOR.). a vlastně (VÝPLŇ.) oni se úplně zbláznili ty (PRON. NOM. PL. M. A.) lidi a začali běhat pračlověkové, ale jenom kromě nich jako (VÝPLŇ.) a vlastně (VÝPLŇ.) běželi. pak běželi do těch krabic a všichni se chytili vlastně (VÝPLŇ.) a ty (PRON. NOM. PL. M. A.) roboti měli v plánu, že vlastně (VÝPLŇ.) vystřelí do vesmíru. a že zabijou celé lidstvo a budou vládnout tý (PRON. F. -ý) planetě. a oni nakonec všechny zachránili.

M: a jak je zachránili?

Jan: no (VÝPLŇ.). vlastně (VÝPLŇ.). jakoby (VÝPLŇ.) se to dalo říct. asi: (...) oni dostali rozum protože on je ovládal telefon vlastně (VÝPLŇ.). a ono se to pak celý zvrhlo. a: začala ta apokalypsa vlastně (VÝPLŇ.) a takhle (HOVOR.) to vlastně (VÝPLŇ.) skočilo a zabili ten telefon. vlastně (VÝPLŇ.). a měli takovýho (PRON. M. A. -ý) zvláštního mopsíka,

kerýmu (ELIZE -t-) třeba hodili dortík a on se k tomu přilepil tady a tam a začal dělat kolečka. a je to von (PROT. V), je to vod (PROT. V) nejlepších kreslených tvůrců tadytoho (PRON. NESPIS.) roku.

M: a jak se jmenujou?

Jan: já teďka (HOVOR.) nevím jak se jmenujou ale vyrobili i Spider-Man: Miles Morales.

M: aha. to je zajímavé ale. a hraješ i nějaké hry?

Jan: mhm (HEZ.). my hrajeme třeba Caracks s tátou. a to je vlastně (VÝPLŇ.) taková hra, kde ste (ELIZE j-) v katakombách a vlastně (VÝPLŇ.) hledáte příšery. a když je zabijete tak třeba něco získáte. a pak třeba, je tam drak kerej (ELIZE -t-) má patnáct životů a vy ho musíte vlastně (VÝPLŇ.) zabít. když on vám vlastně (VÝPLŇ.) zabije jako (VÝPLŇ.). vlastně (VÝPLŇ.) když hodí ten míč číslo jedna, tak vám ubere srdíčko. ale nevyhrává kdo zabije draka jenom (.) jenom. kdo má nejvíc truhel s pokladem.

M: tak (VÝPLŇ.) to je fajn že se nikomu nemusí ubližovat

Jan: no (HOVOR.) jako (VÝPLŇ.) jenom třeba těm drakům nebo těm monstrem (CHYB.). a když třeba (.) když chcete. třeba když nemáte žádných těch pět životů potom už. tak vlastně (VÝPLŇ.) jste jakoby (VÝPLŇ.) vlastně (VÝPLŇ.) jako (VÝPLŇ.) v kómatu. by se dalo říct. a můžete po jednom políčku sjet k fontáně života se napít.

M: aha. tak (VÝPLŇ.) to zní hezky. tak (VÝPLŇ.) to tě asi baví. že jo (VÝPLŇ.)?

Jan: mhm (HEZ.). docela jo (HOVOR.). teď má vyjít na Vánoce rozšíření. a ještě MikroMakro. to je vlastně (VÝPLŇ.). MikroMakro, to je vlastně (VÝPLŇ.), že řešíte (PŘEŘEK.) vražedný (ADJ. M. I. -ý) případy. vlastně (VÝPLŇ.) je to taková vesnice. je to asi máte (..) je to vlastně (VÝPLŇ.) takovej (PRON. M. I. -ý), taková mapa. ta mapa má asi 120 centimetrů na délku (NESPIS.) a na výšku má asi. ehm (HEZ.) (..) na výšku má. teda na délku (NESPIS.) asi takhle (HOVOR.), a na šířku má 60 asi. a vlastně (VÝPLŇ.) tam řešíte třeba případy, že jednoho manžela. třeba manžela toho nějakýho (PRON. M. A. -ý.) medvěda vlastně (VÝPLŇ.) otrávil jeho manželka. tam vidíte zrovna nabouraný (ADJ. N. -ý) auto. vlastně (VÝPLŇ.) on umřel za volantem. a vlastně (VÝPLŇ.). když ještě vidíte jako (VÝPLŇ.) ten spače (PŘEŘEK.), čas zpátky vlastně (VÝPLŇ.) s tím autem. jak tam ještě nenaboural. tak (VÝPLŇ.) tam jsou ještě ty (PRON. NOM. PL. N.) auta. tamty (PRON. NESPIS.) jako (VÝPLŇ.), kerý (ELIZE -t-) ještě on jel, jako (VÝPLŇ.) zpátky jako v čase. a vlastně (VÝPLŇ.). ehm (HEZ.) (.) on teda tam šel a napil se ještě předtím (ZKR.) než jel vína. vlastně (VÝPLŇ.) manželka mu tam dala jed a on si toho nevšim (ELIZE -l) a jel a naboural. a vlastně (VÝPLŇ.). pak musíte najít tu manželku kde to koupila. a: a máte ještě takový kartičky k tomu, a to je vlastně (VÝPLŇ.) jakoby (VÝPLŇ.) co máte udělat. a vlastně (VÝPLŇ.). musíte najít potom tu manželku třeba, kde to koupila a už je to jako těžký (ADJ. N. -ý). třeba jeden případ na 30 minut a těch je tam třeba dvanáct těch případů. ale ono ty případy. těch případů vlastně (VÝPLŇ.) můžete jenom jeden třeba.

M: jasně. nemůžeš jich více rozehrát. tak (VÝPLŇ.) to je zajímavý (ADJ. N. -ý)

Jan: a teď vyšla dvojka, a ještě vyjde trojka. jsme měli jedničku teprve. teď jsme koupili dvojku. a ještě hraju Pokémony

M: sbíráš je?

Jan: já je sbírám a vlastně i hraju.

M: ona je nějaká hra?

Jan: ona je hra, to byla snad úplně první. a úplně ty první balíčky mají strašlivou hodnotu a jsou strašně (NESPIS.) vzácný (ADJ. M. I. -ý) vlastně (VÝPLŇ.). a třeba jeden balíček stojí sedm tisíc. a já už mám nějaký (PRON. F. -ý) kartičky, že maj (ELIZE -í) třeba hodnotu. nevím. třeba deseti tisíc.

M: tak (VÝPLŇ.) to je super tohle (PRON. HOVOR.) sbírat. to se ti bude hodit. tak jo (VÝPLŇ.). to je všechno. já ti moc děkuju a vezmu tě za paní učitelkou.

Příloha 9 – přepis: David

Název: Přepis – DAVID

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
David = dotazovaný žák 3. třídy

Datum: 18. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

David: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

David: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

David: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem:

Přepis hlasitého čtení:

zdravím tě, milý mipozemšťane. mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňujem svět. a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodim do třetí třídy ale česky moc neumim, protože: sem tak trošku mimoň. dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale (.) když já moc nevím co psát. zatím ses sem vymyslel čtyry věty. pomůžeš mi prosím? za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso.

Komentář:

- *Přeřeknutí: pozemšťane > mipozemšťane*
- *Přeřeknutí: ses sem*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: rozuměl jsi všemu?

David: jo (HOVOR.)

M: výborně. tak (VÝPLŇ.) a teď tě poprosím aby sis vzal tužku, nebo nějaké pero, co máš zrovna v penálu (.) a prosím. podívej se ještě jednou na ten text a podtrhni slovíčka která bys třeba řekl jinak

David: ((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňujem svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodim do třetí třídy, ale česky moc neumim, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyry věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

kyry

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

M: hotovo?

David: jo (HOVOR.)

M: tak (VÝPLŇ.). a proč jsi tady udělal to dělítko?

David: že tam chybí mezera

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). a řekl bys třeba mamce, že jdeš ven s kámošema ((slovo z textu)) nebo bys to řekl jinak?

David: že: du (ELIZE j-) s kamarádama (SUBST. M. A. -ma) ven

M: mhm (HEZ.). a co jsi ještě dále potrlh?

David: tady neumím chybí čárka. tady chybí j. chodím, tam taky chybí čárka. obrázku tady je z. (..) nevím, tam taky chybí čárka. čtyři, tam chybí háček.

M: dobře. zkus mi to čtyři napsat pod to jestli by tam byl nějaký rozdíl

David: ((píše))

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). takže (VÝPLŇ.) vlastně (VÝPLŇ.) jenom ten háček opravdu. ehm (HEZ.).

M: ta:k (VÝPLŇ.). a tady v posledním odstavci je, že si zahrajeme pexeso. hraješ rád pexeso?

David: <nevím (ZKR.)>

M: dobře. tak to můžeme zkusit

(2) Hraní pexesa:

M: dobře. tak (VÝPLŇ.) ti můžeme zkusit. hledáme vždycky dva stejné obrázky a některé jsou si hodně podobné.

((hraní pexesa))

M: tak (VÝPLŇ.). a když to dáme všechno k sobě, jsou tam nějaké podobnosti? že bys třeba nějaké čtyři kartičky dal k sobě?

David: tohleto (PRON. NESPIS.). a tohleto (PRON. NESPIS.) je zase v jiné barvě. tohle (PRON. NESPIS.) je v jiné velikosti. a tohle (PRON. NESPIS.) je v jiném počtu.

M: mhm (HEZ.). výborně. a můžeš mi popsat kolik je tam jablíček, a jakou mají barvu?

David: jsou tam čtyři jablíčka a mají červené víc a lístečky jsou zelené.

M: mhm (HEZ.). výborně. a když se podíváš na tyto dvě jablíčka?

David: jsou žluté (CHYB.) a listy mají zelené

M: mhm (HEZ.). a když je dáme vedle sebe, tak jaký je v tom hlavní rozdíl? ty už jsi to říkal

David: že: těchlech (PRON. NESPIS.) je víc a těchlech (PRON. NESPIS.) je míň (HOVOR.). a navíc tyhle (PRON. HOVOR.) jsou menší

M: super (HOVOR.). a: kolik, když říkáš že tady je jich víc

David: tady je (CHYB.) jich dvě a tady (je) jedno

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). co ty kočičky?

David: sou (ELIZE j-) úplně stejné velikosti ale tady (.) sou (ELIZE j-) černé (.) a mají bílý obojek jako tydle (PRON. NESPIS.). ale akorát (NESPIS.) tydle (PRON. NESPIS.) jsou bílé ale mají taky stejný obojek

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). a je tam ještě nějaký rozdíl?

David: že tadleta (PRON. NESPIS.) má jednu nožičku. ještě. tady tenhle (PRON. HOVOR.) ((*myšleno ocas*)) je tlustší a tadlety (PRON. NESPIS.) mají tenčí

M: výborně. takže (VÝPLŇ.) tady máme. vlastně (VÝPLŇ.). jaké kočičky?

David: dvě černé

M: a tady jsou (..)

David: dvě bílé. a ještě. černé mají o jedno ucho víc

M: výborně. ještě to ouško. tak (VÝPLŇ.). a co pejsci?

David: tydlety (PRON. NESPIS.) dva jsou menší a tydlety (PRON. NESPIS.) dva jsou větší

M: mhm (HEZ.). a jakou mají všichni barvu?

David: hnědou

M: a celkem tam máme kolik psů?

David: čtyři

M: super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.). a teď se podíváme na popis obrázku

(3) Popis obrázku:

M: víš co je to popis obrázku, co to znamená popisovat?

David: jo (HOVOR.). že jako (VÝPLŇ.) (.) když něco vidíme, tak třeba popisujeme jakou to má barvu jak je to velký (ADJ. N. -ý)

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). takže (VÝPLŇ.) tady máme čtyři obrázky na popis, a jeden z nich už je tady popsán. tak (VÝPLŇ.) tě poprosím abys mi to přečetl

David: ((*čtení textu*))

M: výborně. tak (VÝPLŇ.) jaký obrázek nám to popisuje?

David: tenhle (PRON. HOVOR.)

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). ten první. teď po tobě budu chtít abys mi popsal ještě zbývající obrázky. tak (VÝPLŇ.) můžeš klidně začít tím druhým. třeba co tam vidíš oproti tomu prvnímu

David: pejsek ležel na boudě a nespokojeně spal. a venku lilo (NESPIS.) jako z konve. a do misky s kostí mu přšelo.

M: super (HOVOR.). a co na tom třetím obrázku, co se tam změnilo?

David: pejsek byl na boudě a koukal (HOVOR.) na slepici s kuřaty. jak (.) kuřata vycházejí z jeho boudy.

M: mhm (HEZ.). a proč myslíš že mu tam vlezla?

David: ehm (HEZ.) (...) asi aby tam bylo teplo

M: třeba aby jim bylo teplo. mhm (HEZ.). a co ten poslední obrázek?

David: pejsek leží v boudě. a kost má před sebou, a spokojeně spí a: kuřata se slepicí jsou u plotu. a jedno kuřátko je za boudou

M: výborně. a proč se pejsek najednou rozhodl jít té do boudy, když tady byl na boudě i v dešti?

David: mhm (HEZ.) (..) protože asi tam byly ty slepice.

M. mhm (HEZ.). a slepice nebo kuřata?

David: kuřata a jedna slepice

M: výborně. takže (VÝPLŇ.). jemu se to asi nelíbilo, když tam viděl ta kuřátka. a potom se rozhodl se tam vrátit

David: a aby mu někdo neukradl kost.

M: mhm (HEZ.). výborně. a teď tě čeká předposlední část. psaní.

(4) Doplnování slovesných tvarů:

Příklad: *Kevine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra přijdeš (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty jsi (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. Viděl si (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě by ses učil (učit učít).
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! Česal ses (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(5) Rozhovor na vybrané téma:

M: a teď už to poslední co tě čeká. jenom povídání. tak (VÝPLŇ.), ještě na začátek ti řeknu že kdyby sis o něčem nechtěl povídat tak mi to řekni, a můžeme mluvit o něčem jiném. jo (VÝPLŇ.)?

David: jo (HOVOR.).

M: tak (VÝPLŇ.). já se tě zeptám. když v tom cvičení byl zmíněný Spider-Man, tak (VÝPLŇ.) viděl jsi ten film?

David: ee (HEZ.).

M: nekoukáš (HOVOR.) na filmy takhle?

David: no: (HOVOR.) koukám (HOVOR.) na filmy, ale neznám jako film Spider-Man.

M: dobře. a na jaké filmy teda koukáš (HOVOR.)?

David: no: (HOVOR.) na různé. třeba Kouzla králů.

M: aha. a o čem je ten film?

David: tam že je jako (VÝPLŇ.) (..) jsou dvě sestry. jedna vládyně ohně jedna vládyně vody. vládyně vody je hodná, ale vládyně ohně touží po moci. a tak chce získat ehm (HEZ.). srdce nedotknutelnosti od krále který je ehm (HEZ.). (za) jezerem který ještě nikdo nepřekonal. a je chráněno vlastním kouzlem.

M. mhm (HEZ.). dobře. a jak to tedy pokračovalo?

David: že (.) ten a jeden král se chtěl toho. toho království zmocnit. ten byl chamtivej (ADJ. M. A. -ej), a: tak (.) se převlíkl. ona, vládyně ohně mu pomohla. ona chtěla aby získal to srdce, a on ho dostal. a pak ho získala ta ohnivá, ale na konci pak zjistila, že to (.) jako (VÝPLŇ.) nefunguje na zlé lidi a nechrání je.

M: jo takhle (HOVOR.) a skončilo to teda dobře?

David: jo (HOVOR.).

M: mhm (HEZ.). takže to je tvůj oblíbený film?

David: no: (HOVOR.) (můj) hodně oblíbenej (ADJ. M. I. -ej). třeba V hlavě.

M: aha. a to bylo o čem?

David: o emocích, jak se smutek a radost ztratily a chtěly se dostat zpátky, a oni tam zatím ty zbývající emoce dělaly jako to co by udělala radost.

M: byl to animovaný film?

David: jo (HOVOR.). 3D animace

M: jo (HOVOR.) aha. na tom jste byli v kině?

David: ne to jsme. to moje máma našla. a to jsou základní emoce.

M: mhm (HEZ.). no tak (VÝPLŇ.) to je super (HOVOR.). a ještě se tě zeptám. jestli třeba víš kam pojedete na prázdniny?

David: no: (VÝPLŇ.) to ještě nevíme

M: a kde jste byli třeba minulý rok?

David: u dědy. u bazénu (.) on bydlí daleko.

M: a kde bydlí děda?

David: no: (VÝPLŇ.) jedna babička s dědou bydlí v Dubně. a jedna v Přestavlkách.

M: ehm (HEZ.). a kde je ten děda s tím bazénem?

David: ehm (HEZ.). to je (.) ten v Dubně.

M: jo takhle (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.) tam jste určitě chodili i na procházky (..)

David: ehm (HEZ.). skoro každěj (PRON. M. I. -ej) den. do lesa. on je myslivec. a taky jezdí taky na motorce.

M: a vzal tě na projížďku?

David: no: (HOVOR.) <jenom krátkou> (přijeli) jako před dům a pak zpátky. nebo ne. jeli jsme ještě dál. tak (VÝPLŇ.) asi 150 metrů. to bylo dobrý (ADJ. N. -ý).

M: takže (VÝPLŇ.) se ti to vlastně líbilo

David: jo (HOVOR.)

M: chtěl bys jezdit na motorce ještě někdy?

David: no: (HOVOR.) já nevím (ZKR.).

M: dobře. a ještě se zeptám. třeba jaký je tvůj oblíbený předmět ve škole?

David: předmět ve škole, matika.

M: mhm (HEZ.). tebe baví počítání?

David: jo (HOVOR.). a taky programování. doma se učím (ZKR.) ()

M: aha. a vytváříš sám už nějaké programy?

David: no: (VÝPLŇ.) zatím se jenom učím (ZKR.). no: (VÝPLŇ.) zatím jenom umím (ZKR.) jako (VÝPLŇ.) napsat něco do konzole.

M: a tím se zabýváš po škole?

David: no: (HOVOR.) každý den si udělám takovou lekci. buď opakování nebo novou. to opakování když každěj (PRON. M. I. -ej) den si udělám na jedno opakování čtyři opakování. tak (VÝPLŇ.) pak mám opakování s bleskem a ten nejde odstranit. to je jako

jedna nová lekce, to je to. nějaký (PRON. F. -ý) nový (ADJ. F. -ý) lekce jsou dlouhý (ADJ. F. -ý). třeba na pět minut. nějaký (PRON. F. -ý) na dvě.

M: jasně. a hraješ třeba i nějaké hry?

David: jo (HOVOR.).

M: a jaké?

David: no: (HOVOR.) většina je na učení. třeba Matemága. třeba: tabulka násobilky. to je anglická. to si procvičuju matiku. násobení.

M: aha. a hraješ třeba sudoku, tam jsou taky čísla. víš co to je sudoku?

David: jo (HOVOR.). zatím ale nevím (ZKR.) co to (...)

M: jak se to hraje

David: mhm (HEZ.).

M: jasně. to nevádí. tak (VÝPLŇ.), já ti moc děkuju a vezmu tě za paní učitelkou.

Příloha 10 – přepis: Viktorie

Název: Přepis – VIKTORIE

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Viktorie = dotazovaná žákyně 3. třídy

Datum: 18. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Viktorie: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Viktorie: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Viktorie: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem.

Přepis hlasitého čtení:

zdravím tě milý pozemšťane. mé jméno je Kevin. a příjem, příjmení Mimoň. možná si mě viděl v nějakém filmu kde (.) s kámošema zachraňuju svět. a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodím do třetí třídy ale česky moc nero- neumim, protože: ~~sem~~ tak trošku mimoň. dostali jsme za: úkol něco napsat o obrásku na obrázek, ale když já moc nevím co psát. zatím ssem vymyslel čtyry čtyři věty. pomůžeš mi prosím za to, že seš tak hodnej zachraň- zahrajem společně pexeso.

Komentář:

- *Přeřeknutí: příjem příjmení*
- *Vysloveno dlouze: chodim > chodím*
- *Důraz na j: sme > jsme*
- *Přehlednutí: o obrásku > na obrázek*
- *Správná výslovnost: čtyry > čtyři*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: ehm (HEZ.). dobře. tak (VÝPLŇ.) a teď tě poprosím aby sis vzala tužku, nebo nějaké pero, co zrovna máš (..) ehm (HEZ.). tak (VÝPLŇ.) a znovu se podívej na ten text a můžeš mi podtrhnout všechna slova, která bys třeba napsala jinak. co si myslíš že je zvláštní

Viktorie: ((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mim^{oň}. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňuju svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodím do třetí třídy, ale česky moc neumim, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyry věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

M: všechno?

Viktorie: mhm (HEZ.).

M: dobře. tak (VÝPLŇ.). a proč jsi podtrhla to Mimoň?

Viktorie: protože Mimoň jako mimozemšťan

M: mhm (HEZ.). dobře. takže (VÝPLŇ.) ty bys to napsala jinak, třeba s malým písmenem? nebo jsi to podtrhla proto, že je to jenom zvláštní slovo

Viktorie: no (HOVOR.) a ještě proto že je to jako jeho příjmení. jako: (VÝPLŇ.)

M: jasně. že víš že je to nějaký druh jenom. a ještě to dlouhé slovo kámošemazachraňjem ((slovo z textu)). co ti na tom přijde zvláštní?

Viktorie: no jako (VÝPLŇ.) že je to slepený (ADJ. N. -ý) k sobě

M: mhm (HEZ.). a jak bys řekla jinak to kámošema ((slovo z textu)), nebo řekla bys že jdeš ven s kámošema ((slovo z textu))?

Viktorie: kamarádama (SUBST. M. A. -ma)

M: super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.). a proč jsi podtrhla česky?

Viktorie: ehm (HEZ.). chodim ((slovo z textu)) do třetí třídy ale češtinu moc neumim ((slovo z textu)).

M: dobře. a proč jsi podtrhla ten obrázek?

Viktorie: () napadá mě jenom kresba.

M: aha: a když řekneme třeba obrázek, tak co by tam bylo jinak?

Viktorie: z

M: mhm (HEZ.). tak jo (VÝPLŇ.). a psát?

Viktorie: jako napsat. a tady to jsou jako nespisovný (ADJ. N. -ý).

M: ehm (HEZ.). výborně. a jak by to bylo spisovně?

Viktorie: hodný

M: dobře. tak jo (VÝPLŇ.). a na konci máme napsáno že si zahrajeme pexeso. nebo teda, správně by sis ho měla zahrát s tím Kevinem ale <Kevin je ve škole>, tak si ho zahrajeme spolu.

M: hraješ ráda pexeso?

Viktorie: asi jo (HOVOR.)

(2) Hraní pexesa:

M: dobře. tak (VÝPLŇ.) si můžeme zahrát pexeso. hledáme vždycky dva stejné obrázky a některé jsou si hodně podobné.

((hraní pexesa))

M: je tam nějaká dvojice, co bys třeba dala k sobě?

Viktorie: mhm (HEZ.). podobné jsou ty kočky. jedna je jako bílá a týhletý (PRON. F. -ý) nejde vidět druhý (NUM. N. -ý) ucho. a tahleta (PRON. HOVOR.) má ještě nohu navíc.

M: mhm (HEZ.). a celkem máme kolik koček?

Viktorie: čtyři

M: mhm (HEZ.). a dvě mají jakou barvu?

Viktorie: černou a dvě bílou

M: super (HOVOR.). a co třeba ti pejsci, jaký je rozdíl v těch pejscích?

Viktorie: no: (VÝPLŇ.) tyhlety (PRON. HOVOR.) jsou menší a tyhlety (PRON. HOVOR.) větší.

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). a mají všichni stejnou barvu?

Viktorie: no: (HOVOR.) jo (HOVOR.)

M: <a jakou?>

Viktorie: <hnědou>

M: a celkem jich je?

Viktorie: čtyři

M: a poslední máme jablíčka. jaký je v nich rozdíl?

Viktorie: tyhlety (PRON. HOVOR.) jsou dvě a jsou menší a tyhlety (PRON. HOVOR.) jsou na každým (PRON. N. -ý) jedno a tyhlety (PRON. HOVOR.) jsou červený (ADJ. N. -ý) a tohle (PRON. HOVOR.) žlutý (ADJ. N. -ý)

M: ehm (HEZ.). výborně. a kolik je jich celkem?

Viktorie: šest

M: super (HEZ.). tak (VÝPLŇ.), a teď nás čeká popis obrázku

(3) Popis obrázku:

M: co to znamená popis, víš to?

Viktorie: jako že prostě (VÝPLŇ.) jako (VÝPLŇ.) musím o tom něco říct, co jako tam vidím (ZKR.) a popsat to.

M: výborně. a chtěla bys raději psát. co vidíš na těch obrázcích nebo říkat?

Viktorie: no: (VÝPLŇ.) asi říkat

M: tak jo (VÝPLŇ.). nejdříve mi můžeš přečíst tady (HOVOR.) těch pár vět napsaných

Viktorie: ((čtení textu))

M: mhm (HEZ.). a tadyty (PRON. NESPIS.) věty popisují jaký obrázek?

Viktorie: tenhle ten (PRON. HOVOR.)

M: výborně. ta:k (VÝPLŇ.) první obrázek mámě popsáný. kdyby ses podívala na ten druhý, tak co bys mi o něm řekla

Viktorie: pejsek ležel na svý (PRON. F. -ý) boudě vedle toho. vedle boudy měl misku s kostí a začalo pršet.

M: mhm (HEZ.). výborně. a na tom třetím se stalo co?

Viktorie: pejsek <ležel> ve svý (PRON. F. -ý) boudě a v. do boudy se mu nastěhovala slepice s kuřatama. (SUBST. N. -ma)

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). ta:k (VÝPLŇ.) a na tom posledním?

Viktorie: pejsek vyhnal slepici s kuřatama (SUBST. N. -ma) vlezl do svý (PRON. F. -ý) boudy a přinesl si kost.

M: mhm (HEZ.). a: všechna kuřátka jsou na jednom místě u slepičky nebo ne?

Viktorie: jedno je tady. vedle za boudou

M: a: proč si pejsek najednou lehl do té boudy?

Viktorie: aby už jí tam prostě (VÝPLŇ.) nikdo nevlez (ELIZE -l)

M: ehm (HEZ.). super (HOVOR.). aby už mu tam nikdo nevlezl. a jakou barvu má plot?

Viktorie: hnědou

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). teď nastává předposlední část, a to doplňování sloves

(4) Doplnění slovesných tvarů:

Příklad: Kevine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra půjdeš (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty jsi (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. viděls (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě se začal učit (začít učit).
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! česals (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(5) Rozhovor na vybrané téma:

M: a teď už tě čeká jenom povídání. tak (VÝPLŇ.), a já se tě na něco budu ptát, kdyby sis chtěla povídat o něčem jiném klidně mi to řekni, jo (VÝPLŇ.)?

Viktorie: ehm (HEZ.).

M: ta:k (VÝPLŇ.) a já se tě zeptám jestli jsi viděla v poslední době nějaký film?

Viktorie: Děda postrach rodiny.

M: mhm (HEZ.). a o čem to bylo?

Viktorie: no že jako (VÝPLŇ.) (..) von (PROT. V). on ten děda jak už byl starej (ADJ. M. A. -ej) a (potřeboval) ale oni ho jako dali. on prostě (VÝPLŇ.) bydlel u: svý (PRON. F. -ý) rodiny. jinak bydlel sám. protože <kradl v obchodě> že nedokázal. prostě (VÝPLŇ.) to zaplatit na samoobslužný (ADJ. F. -ý) pokladně. tak prostě (VÝPLŇ.) on ho nějak (NESPIS.) kopnul. a tak (VÝPLŇ.), tak (VÝPLŇ.) nakonec, tak (VÝPLŇ.) () oni ho nakonec jako dali k sobě. aby nekradl v obchodě. a jak ho kopnul, tak prostě (VÝPLŇ.) ten prodavač. tak (VÝPLŇ.) tam prostě (VÝPLŇ.) se seběhli důchodci a začli po něm házet rajčata vajíčka a: třeba otevřeli jogurt a hodili to po něm. no: tak (VÝPLŇ.) on teda bydlel u nich ale. ehm (HEZ.). oni měli kluka a: dvě holky. a ty holky jako (VÝPLŇ.) jedna je. byla hrozně malá a druhá je jako zase velká. a ty měly jako společnej (ADJ. M. I. -ej) pokoj. a on ten kluk měl prostě (VÝPLŇ.) sám pro sebe pokoj. a: protože oni chtěli udělat z toho jeho pokoje pokoj pro dědu, a že on bude mít pokoj na půdě.

M: mhm. (HEZ.)

Viktorie: tak (VÝPLŇ.) mu ho tam teda udělali. a tak (VÝPLŇ.) udělal teda válku s tím dědou. že tam na něj dělali různý (ADJ. F. -ý) pasti. třeba (..) a. jako (VÝPLŇ.). třeba že

prostě. (VÝPLŇ.) ((*smích*)) že mu místo holící pěny tam dal prostě (VÝPLŇ.) jako sádru. že mu to potom takhle (PRON. HOVOR.) <zatvrdlo.>

M: ((*smích*)) no (HOVOR.) a co pak dělal?

Viktorie: já nevím (ZKR.) jestli to sundal. to tam nebylo. ale děda si zase vzal <vrtačku> a šrouboval mu postel a jako (VÝPLŇ.) vypadalo to jako (VÝPLŇ.) že to stojí tak si na ni chtěl sednout. pak jako chtěl sednout na židli. ta se s ním úplně takhle (PRON. HOVOR.) převrátila ((*smích*)). a: ještě se mu rozpadl <psací stůl>. no (VÝPLŇ.) a potom. to udělal jako ten děda tomu klukovi. no (VÝPLŇ.) a potom. teda jako ((*smích*)). voni (PROT. V) udělali si jako takovou válku. důchodci <proti> dětem. na trampolíně, že měli vybiku (NESPIS.) na trampolíně. a tak prostě (VÝPLŇ.). ale potom, jako (VÝPLŇ.) oni to ti důchodci skoro vyhráli. ale ()

M: a kdo to vyhrál?

Viktorie: no (HOVOR.) to nevím (ZKR.). asi ty děti. nebo já (.) jo (VÝPLŇ.). ty děti. a nakonec byla jako oslava tý (PRON. F. -ý) malý (ADJ. F. -ý) holky. tak voni (PROT. V) to chtěli (.) prostě (VÝPLŇ.). tam jako (VÝPLŇ.) měli hrozně velkou tu oslavu. (ono to) tam bylo prostě (VÝPLŇ.) plný (ADJ. N. -ý). oni tam měli i umělej (ADJ. M. I. -ej) sníh a: prostě (VÝPLŇ.) (.) že jim tam prostě (VÝPLŇ.) jezdil. prostě (VÝPLŇ.) tam měli sáňky se se Santa Clausem a: prostě (VÝPLŇ.) tam byl někdo převlečeněj (ADJ. M. A. -ej) za Santa Clause. jenže von (PRTO. V) tam měl takovou židli. a ta židle byla <podminovaná.> protože toho Santu měl dělat ten děda. a: nakonec ho nedělal. <dělal to někdo jinej (ADJ. M. A. -ej)>

M: a chtěla bys takovou oslavu?

Viktorie: < no: (HOVOR.)> já nevím (ZKR.) ale voni (PROT. V) tam nakonec všichni. pak tam nakonec zapálili ještě vánoční stromek a: já nevím (ZKR.), jo (VÝPLŇ.). pak tam spadl takovej (PRON. M. I. -ej) strom, že ho nechtěli pokácet. tak (VÝPLŇ.) jim tam spadl na dům měli díru v domě. no (VÝPLŇ.) ale pak se to ňák (NESPIS.). já nevím (ZKR.) co. prostě: (VÝPLŇ.) pak se nějak usmířili. to už nevím (ZKR.) jak. protože je to dlouho kdy jsem to naposledy viděla. ale bylo to hrozně srandovní. nakonec ten kluk ustoupil (.) a nakonec bydlel na půdě. no (VÝPLŇ.) nakonec prostě (VÝPLŇ.) řekl že tam prostě (VÝPLŇ.) bude bydlet. jo (VÝPLŇ.) a ten děda ještě byl jako (VÝPLŇ.) stavitel. a postavil ňáký (PRON. M. I. -ý) domy a vždycky se. jako (VÝPLŇ.) s tou svojí babičkou vyfotil před domem a někam to prostě (VÝPLŇ.) zazdil tu fotku. a: tak nakonec on mu to tam. prostě (VÝPLŇ.). on měl nějakýho (PRON. M. A. -ý) kamaráda nebo dvojče. já nevím (ZKR.) co to bylo. a pak šel nakonec na ryby ale ono se tam <nesmělo chytat> jako s tím (ZKR.) dědou.

M: tak to je potom vyhodili ne?

Viktorie: no prostě: (VÝPLŇ.) oni jim nějak <utekli>. a pak jako (VÝPLŇ.) se nějak prostě (VÝPLŇ.) našval. ten kuk nebo prostě (VÝPLŇ.) ten děda. a prostě (VÝPLŇ.) odjel do toho svýho (PRON. M. I. -ý) domu a řekl. u toho domu prostě (VÝPLŇ.). jakej

(PRON. M. I -ej) ten dům postavil. pak nakonec ten kluk věděl kam jel, a prostě (VÝPLŇ.) se tam usmířili.

M: tak (VÝPLŇ.) to je supe:r (HOVOR.). a ještě se tě třeba zeptám na nějakou hezkou dovolenou. kde jste třeba byli na výletě (..)

Viktorie: =tak (VÝPLŇ.) teď jsme byli naposledy v Dubaji. ale jako (VÝPLŇ.) letadlo přistálo v Dubaji ale my jsme jeli do Emirátnů Rais Al Khaimah.

M: teda: a to jste byli kdy?

Viktorie: nebyly to letní ale jarní taky ne (..)

M: podzimní?

Viktorie: jo (HOVOR.). podzimní ne. pod- jo (HOVOR.). asi podzimní. nevím (ZKR.).

M: to nevadí že si to nepamatuješ. a co jste tam dělali?

Viktorie: no: (VÝPLŇ.) spíš jsme byli u moře, v bazénu. a: ono se tam jako (VÝPLŇ.) někdy stane že tam hodně foukal vítr tak (VÝPLŇ.) to tam hrozně prostě (VÝPLŇ.) naplavěj (NESPIS.) medúzy. a já je mám i někde na fotce

M: viděla jsi je poprvé?

Viktorie: no (HOVOR.) ne úplně poprvé. já jsem je jednou v Itálii kam jezdíme každý (PRON. N. -ý) léto že tam babička má apartmán. a: tam jsem našla asi medúzu větší než tenhle (PRON. HOVOR.) hrnek. tak nějak takhle (PRON. HOVOR.) velkou. a von (PROT. V) na ni málem šáhnul jeden pán, kterej (PRON. M. A. -ej) neviděl že tam byla prostě (VÝPLŇ.) někde pod ním (ZKR.) pod vodou. tak ho mamka musela <strčit>.

M: <tak (VÝPLŇ.) to ho mamka zachránila vlastně (VÝPLŇ.)>

Viktorie: <jo (HOVOR.)> tam prostě (VÝPLŇ.), v Itálii je hodně medúz. tam jsou prostě (VÝPLŇ.) slepený (ADJ. F. -ý) takový (PRON. F. -ý) ty medúzy když jsou malý (ADJ. F. -ý) tak jsou úplně slepený (ADJ. F. -ý) k sobě. no: (VÝPLŇ.) ale už se tam hodně krát stálo že mě žahla.

M: a bolelo to?

Viktorie: no (HOVOR.) ono to tak dvacet minut pálí a pak to přestane

M: no: tak (VÝPLŇ.) to je dobře. takže (VÝPLŇ.) kde se ti líbilo víc, v těch Emirátech nebo třeba v té Itálii u babičky?

Viktorie: možná že v těch. jako (VÝPLŇ.) tam to bylo lepší protože (.) v Itálii už jsem byla jednou. pak jsme byli ještě na Zanzibaru. to bylo že jsem zameškala trochu školu. a: tam jsme jako (VÝPLŇ.) byli už podruhé (NUM. M. A. -ý), ale v trochu jiným (ADJ. M. A. -ý) hotelu. a prostě: (VÝPLŇ.) to bylo dobrý (ADJ. N. -ý). a to je asi hrozně malej (ADJ. M. I. -ej) ostrov a ten patří k Tanzánii, ale dřív to byla jako (VÝPLŇ.) země. jako

(VÝPLŇ.) jenom ten ostrov. a tam byla normálně (NESPIS.) voliéra s papouškama (SUBST. M. A. -ma) jako je tady. že tam byli papouškové žako.

M: jo takhle (HOVOR.). a mohla sis je třeba dát na ruku?

Viktorie: ee (HEZ.). to ne. byli hodně velký (ADJ. NOM. PL. M. A.). ale když prostě (VÝPLŇ.). jsem si vzpomněla. že když tady mamka jednou krmila a psala protože ona tady dělá asistentku. tak (VÝPLŇ.) krmila ještě papoušky. my tady máme amadiny, korely a ty andulky. a ta amadina je hrozná cestovnice. ona jim prostě (VÝPLŇ.) jako (VÝPLŇ.) ulítla. tak (VÝPLŇ.) jsme teda jako (VÝPLŇ.) nevěděli jak <ji chytit>. a nakonec jsme ji tam nechali že ona se třeba vrátí. no (VÝPLŇ.) protože všechno má jinak v kleci.

M: a vrátila se potom?

Viktorie: no (VÝPLŇ.) ono to bylo jako tak (VÝPLŇ.) že ona vlastně (VÝPLŇ.) vylítla v tý (PRON. F. -ý) místnosti. kde chvíli lítala.

M: tak (VÝPLŇ.) hlavně že neulítla někam ven. to by bylo už horší

Viktorie: to jo (HOVOR.)

M: tak (VÝPLŇ.) já ti moc děkuju. máš to za sebou a já tě vezmu do třídy.

Příloha 11 – přepis: Simona

Název: Přepis – SIMONA

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Simona = dotazovaná žákyně 3. třídy

Datum: 18. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Simona: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Simona: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Simona: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(6) Práce s textem:

Přepis hlasitého čtení.

zdravíme tě milý mome, mozemšťane ~~pozemšťane~~. mé jméno je Kevin a příjemný ~~příjmení~~ Mímoň. možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňujeme svět. a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodím do ~~třetí~~ třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím co psát. zatím sem vymyslel čtyři, čtyry věty. pomůžeš mi prosím. za to, že seš tak hodnej si zahrajem společně pexeso

Komentář:

- Přidání -e: zdravím > zdravíme
- Přeřeknutí: mome mozemšťane
- Přeřeknutí: příjmení > příjemný
- Dlouze vysloveno: chodim > chodím
- Dlouze vysloveno: neumim > neumím
- Správná výslovnost: čtyry > čtyři

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: rozuměla jsi všemu?

Simona: jo (HOVOR.)

M: výborně. tak (VÝPLŇ.) a teď tě poprosím aby sis vzal tužku, nebo nějaké pero, co máš zrovna v penálu (.) a zkus podtrhnout slova, která se ti třeba nelíbí. buďto jsou zvláště napsaná nebo je tam nějaká chyba

Simona: ((hledání slov v textu))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

Mé jméno je Kevin a příjmení Mímoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňujeme svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodim do třetí třídy, ale česky moc neumím, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyry věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

čtyři

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Simona: už to mám

M: ty jsi šikovná. tak (VÝPLŇ.) super (HOVOR.). ta:k (VÝPLŇ.) co se ti tady nelíbilo?

Simona: že je to moc dohromady

M: mhm (HEZ.). výborně. a co je tam dalšího (.) neumím ((slovo z textu)) jsi podtrhla. proč?

Simona: mhm (HEZ.). neumím ((slovo z textu)) (protože) je lepší, když je tam napsáno neumím

M: přesně tak. a co ještě, obrázek (..)

Simona: to s. místo toho tam má být z

M: a proč sem?

Simona: protože tam má být předtím ještě j

M: výborně. my třeba říkáme. sem ve škole. ale víme že se tam píše j na začátku (.) a co ty čtyry ((slovo z textu))?

Simona: čtyři. tam zapomněli dát háček

M: mhm (HEZ.). tak to zkus pod to napsat

Simona: ((píše))

M: výborně. a v posledním odstavci máme že si můžeš s Kevinem zahrát pexeso. Kevin samozřejmě tady není, je to jenom vymyšlená postavička ale pexeso tady mám. takže (VÝPLŇ.) si můžeme společně zahrát

M: hraješ ráda pexeso?

Simona. mhm (HEZ.). s bráchou (NESPIS.) když chce

(7) Hraní pexesa:

((hraní pexesa))

M: tak (VÝPLŇ.). a když to dám takhle (HOVOR.) k sobě, jsou tam nějaké obrázky které mají něco společného?

Simona: ty kočky. psi a jablka

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). a jaký je v tom rozdíl, třeba mezi těmi kočkami

Simona: tadyta (PRON. NESPIS.) je bílá a tadyta (PRON. NESPIS.) černá

M: výborně. a celkem máme kolik koček?

Simona: čtyři

M: mhm (HEZ.). a jaký je rozdíl mezi těmi pejsky?

Simona: tadyten (PRON. NESPIS.) je velkej (ADJ. M. A. -ej) a tadyten (PRON. NESPIS.) malej (ADJ. M. A. -ej)

M: super (HOVOR.). a jakou mají barvu ti pejsci?

Simona: hnědou

M: a jak je to s těmi jablíčky?

Simona: ehm (HEZ.). tadyty (PRON. NESPIS.) jsou dvě. tadyto (PRON. NESPIS..) je jedno velký (ADJ. N. -ý). a tadyto (PRON. NESPIS.) je trochu červený (ADJ. N. -ý)

M. mhm (HEZ.). výborně. a kolik máme celkem jablíček?

Simona: šest

M: výborně. tak (VÝPLŇ.). a teď tě čeká popis

(8) Popis obrázku:

M: víš co je to popis?

Simona: to že popisujeme nějaký (PRON. M. I -ej) obrázek

M: mhm (HEZ.). výborně. a můžeš popisovat třeba ústně, že o tom budeš povídat nebo to můžeš psát na papír. tak (VÝPLŇ.) co by bylo pro tebe lepší?

Simona: povídat

M: dobře. tak jo (VÝPLŇ.). tak (VÝPLŇ.) já ti dám tady obrázek. tady je k tomu už něco napsané, nějaký popis. tak mi to můžeš přečíst

Simona: ((čtení textu))

M: a jaký obrázek to popisuje?

Simona: tenhle (PRON. HOVOR.)

M: výborně. ten první. a když se podíváš na ten druhý, tak (VÝPLŇ.) jaký je v tom rozdíl?

Simona: že tady prší a leží jinak. a nemá vidět ocas.

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). tak (VÝPLŇ.), a co třeba ten třetí obrázek?

Simona: tam vidí že tam je nějaká slepice s kuřaty

M. mhm (HEZ.). dobře. a co udělala ta kuřátka?

Simona: vlezly (S-P SHODA N.) mu do boudy

M: mhm (HEZ.). tak (VÝPLŇ.). a na tom posledním obrázku?

Simona: si lehl sám do tý (PRON. F. -ý) boudy. a: ty (PRON. NOM. PL. N.) kuřata se slepicí jsou za boudou

M: mhm (HEZ.). super (HOVOR.). a co ta kost v té misce, posunula se nějak?

Simona: tu má u sebe. předtím byla v misce

M: a proč se asi ten pejsek vrátil do boudy?

Simona: protože se tam chce vyspat

M: mhm (HEZ.). a proč mu ta kuřátka vlezla do té boudy?

Simona: protože na ně přšelo a chtěly (S-P SHODA N.) se taky schovat

M: mhm (HEZ.). výborně. tak jo (VÝPLŇ.). teď se podíváme na to doplňování sloves

(9) Doplňování slovesných tvarů:

Příklad: *Kevine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra přijdeš (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty jsi (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. viděl jsi (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě se začal učit (začít učit). si se začal učit
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! česal si se (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(10) Rozhovor na vybrané téma:

M: a teď už jenom poslední část. už jenom povídání. tak (VÝPLŇ.), a já se tě na něco budu ptát, kdyby sis chtěla povídat o něčem jiném klidně mi to řekni, jo (VÝPLŇ.)?

Simona: ehm (HEZ.).

M: a já se tě třeba zeptám, jestli máš nějaký oblíbený film?

Simona: ehm (HEZ.). Elzu a Annu.

M: a to je Ledové království, že jo (VÝPLŇ.)?

Simona: mhm (HEZ.).

M: tak (VÝPLŇ.) mi můžeš říct co se v tom filmu stalo

Simona: ehm (HEZ.). no že: (VÝPLŇ.) oni (CHYB.) jsou sestry a oni (CHYB.) si jako malé hrály. a ta Elza, ona vlastně takovou ledovou magii. a oni si spolu hrály. a ona ona najednou ta Elza něco udělala tý (PRON. F. -ý) Anně. a pak jako šla do pokoje a zamknula se tam ta Elza a už nechtěla jít za Annou. a pak vyrostly, o on byl nějaký (PRON. M. I. -

ej) ples, a oni se zase setkaly. a: Anna šla si zatančit a Elze pak ukázala nějakýho (PRON. M. A. -ý) chla- muže. a Elza nechtěla, aby byla jakoby (VÝPLŇ.) s ním. a tak se naštvála a ona ještě nevěděla jak ovládat tu svoji magii. takže (VÝPLŇ.) ona vlastně udělala nějaký (PRON. M. I. -ý) ostny ledový (ADJ. M. I. -ý) a všichni se vyděsili takže (VÝPLŇ.) utekla někam do přírody. a tam si udělala vlastně (VÝPLŇ.) ledový (ADJ. N. -ý) království a Anna pak za ní přišla a zase se skamarádily.

M: takže (VÝPLŇ.) to vlastně (VÝPLŇ.) dopadlo dobře. a kdo zachránil tu Elzu?

Simona: ehm (HEZ.) (..) Elzu (..) v tý (PRON. F. -ý) přírodě jakoby (VÝPLŇ.) (..)

M: on tam byl i nějaký princ. to byla hodná nebo zlá postava?

Simona: no (HOVOR.) chvíli hodná a pak zase zlá na tu Elzu

M: jasně. a byl tam i nějaký sněhulák?

Simona: ehm (HEZ.) (..) Olaf kterýho (PRON. M. A. -ý) Elza vykouznila. a přitom poznala, že když je veselá tak svoji magii umí ovládat. a že když je třeba naštvaná tak tolik ne.

M. mhm (HEZ.). a chodíte do kina na podobné pohádky?

Simona: ehm (HEZ.). někdy jo (HOVOR.). ale ne tak často.

M: a jak probíhaly tvé jarní prázdniny, jezdila jsi někde po výletech?

Simona: ehm (HEZ.). jarní prázdniny. my jsme byli, jezdili jsme do Polska. a tam jsme různě byli a cestovali.

M: mhm (HEZ.). a to jste někdy byli třeba i ubytovaní?

Simona: ubytovaní jsme byli. kde si už nepamatuju

M: a tam jste chodili jako po památkách, na procházky?

Simona: my jsme tam spíš chodili na procházky jen tak

M: mhm (HEZ.). a líbilo se ti tam?

Simona: líbilo.

M: a jak dlouho jste tam byli?

Simona: ehm (HEZ.). tak (VÝPLŇ.) my jsme tam vlastně (VÝPLŇ.) byli do konce jarních prázdnin.

M: aha. a chcete se tam někdy vrátit třeba?

Simona: asi jo (HOVOR.). my jezdíme často do Polska. někdy tam i nakupujeme, když jsme tam dýl (NESPIS.).

M: ehm (HEZ.). a kam třeba pojedete o prázdninách?

Simona: o prázdninách mamka má v plánu že někam poletíme. ale ještě neví kam. mamka má v plánu jet, nebo nevím teď jistě jestli letět nebo jet do Kanady.

M: mhm (HEZ.). jako (VÝPLŇ.) do té přírody se tam podívat?

Simona: to ještě neví.

M: to by byl hezký výlet. ty už máš vlastně (VÝPLŇ.) i angličtinu, že jo (VÝPLŇ.)? tak (VÝPLŇ.) by ses třeba i domluvila s nimi

Simona: jenomže když jsme třeba na nějakým výletě, tak já si to tam musím domlouvat sama. třeba zmrzlinu.

M: mamka ti říká že ti ji jinak nekopí, vid' (VÝPLŇ.)? ((*smích*))

Simona: <jo (HOVOR.)>

M: tak (VÝPLŇ.), já ti moc děkuju a vezmu tě za paní učitelkou.

Příloha 12 – přepis: Ondřej

Název: Přepis – ONDŘEJ

Účastníci: M = Markéta, pisatelka bakalářské práce
Ondřej = dotazovaný žák 3. třídy

Datum: 18. 6. 2022

Stopáž: 30 min

Prostor:

Nahrávky vznikaly v prostoru školy, konkrétně v kabinetu a měly přibližně stejnou délku. Respondent během nahrávání seděl u stolu, který měl k dispozici na psaní. Během rozhovoru byl otočen k tazatelce, aby mohl reagovat na položené dotazy.

Začátek přepisu:

Přepis úvodu:

M: ta:k (VÝPLŇ.). říkali ti doma, jak to bude probíhat?

Ondřej: ne

M: dobře. my nejdříve budeme něco málo číst, potom si zahrajeme jednu známou hru. čeká nás i krátké psaní, a nakonec povídání. ničeho se neboj, můžeš se samozřejmě v průběhu kdykoliv ptát. jo (VÝPLŇ.)?

Ondřej: jo (HOVOR.)

M: a jak říkala i paní učitelka, já tady nejsem od toho, abych vás známkovala. já budu známkována za to, co tady spolu vytvoříme. ((*smích*)) tak (VÝPLŇ.). tady (HOVOR.) ti dám text o mimoních. znáš mimoně?

Ondřej: jo (HOVOR.)

M: super (HOVOR.). tak mi to prosím přečti nahlas a pak si povíme, jak budeme pracovat dál

(1) Práce s textem.

Přepis hlasitého čtení:

zdravím tě, milý pozemšťane. mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. možná si mě viděl v nějakém filmu, kde se s kámošema zachraňujem svět. a dneska budu potřebovat pomoc od tebe. chodim do třetí třídy. ale česky moc neumim, protože sem tak trošku mimoň. dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím co psát. zatím sem vymyslel čtyry věty. pomůžeš mi prosím? za to že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso.

Komentář:

- *Přeřeknutí: se s*

Přepis diskuse nad vybranými jevy:

M: rozuměl jsi všemu?

Ondřej: mhm (HEZ.)

M: výborně. tak (VÝPLŇ.) a teď tě poprosím aby sis vzal tužku, nebo nějaké pero, co máš zrovna v penálu (.) a v tom textu podtrhni všechna slova, která bys napsal jinak

Ondřej: ((hledání slov))

Zdravím tě, milý pozemšťane!

^{moje} Mé jméno je Kevin a příjmení Mimoň. Možná si mě viděl v nějakém filmu, kde s kámošema zachraňujem svět. A dneska budu potřebovat pomoc od tebe.

Chodim do třetí třídy, ale česky moc neumim, protože sem tak trošku mimoň. Dostali sme za úkol něco napsat o obrásku, ale když já moc nevím, co psát.

Zatím sem vymyslel čtyry věty. Pomůžeš mi, prosím? Za to, že seš tak hodnej, si zahrajem společně pexeso!

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

M: hotovo?

Ondřej: ((kýve hlavou))

M: super (HOVOR.). tak proč jsi podrhl kámošemazachraňujem ((slovo v textu))?

Ondřej: protože (.) je to jedno dlouhatánský (ADJ. N. -ý) slovo

M: a používáš to slovo kámoši ((slovo z textu)) nebo spíše kamarádi (HOVOR.)?

Ondřej: kamarádi

M: mhm (HEZ.). dobře. a tady sme ((slovo z textu)), proč jsi tam dopsal to j?

Ondřej: protože se mi to sme ((slovo z textu)) zdálo jako nespisovné

M: výborně. a obrásek bys napsal se z protože je hodně obrázků

Ondřej: a ne obrásků

M: výborně. tak (VÝPLŇ.). v tom posledním odstavci se píše o pexesu. takže (VÝPLŇ.) teď si můžeme společně zahrát pexeso. máš rád pexeso?

Ondřej: mhm (HEZ.).

M: super (HOVOR.).

(2) Hraní pexesa:

((hraní pexesa))

M: tak jo (VÝPLŇ.). a co třeba z těch obrázků bys dal k sobě? jaké jsou třeba podobné

Ondřej: ((dává je k sobě))

M: super (HOVOR.). a jaký je rozdíl mezi těmi kočičkami?

Ondřej: že: jedna je bílá. a jedna je černá. a jedna má <tenkej (ADJ. M. I. -ej) ocas> a jedna má tlustej (ADJ. M. I. -ej)

M: a celkem máme kolik koček?

Ondřej: celkem máme čtyry (NESPIS.)

M: výborně. a co ta jablíčka, jaký je mezi nimi rozdíl?

Ondřej: že na prvním obrázku jsou dvě a (.) a jsou malý (ADJ. N. -ý). a na druhym (ZKR.) je velký (ADJ. N. -ý) jedno a: a je žlutý (ADJ. N. -ý)

M: super (HOVOR.). takže (VÝPLŇ.) vlevo máme žluté jablíčko a vpravo máme (..)

Ondřej: a vlevo máme dvě červený (ADJ. N. -ý) jablíčka

M: a celkem jich máme kolik?

Ondřej: taky čtyry (NESPIS.)

M: a co ti pejsci, je mezi nimi nějaký rozdíl?

Ondřej: že jeden je větší a jeden je menší

M. mhm (HEZ.). výborně. a mají stejnou barvu?

Ondřej: ne. že jedna je trošku zrzavá. a jedna je normální hnědá

M: a celkem máme kolik pejsků?

Ondřej: celkem čtyry (NESPIS.)

M: tak jo (VÝPLŇ.). a teď na nás čeká popis

(3) Popis obrázku:

M: víš co je to popis?

Ondřej: to že popisujem obrázky. co tam je nebo (..)

M: výborně. a ten popis můžeš jak psát a nebo mi říkat co na těch obrázcích vidíš. co by pro tebe bylo lepší?

Ondřej: tak (VÝPLŇ.) třeba že bysem (KONJ. 1. os. sg.) to říkal

M: dobře. tak (VÝPLŇ.) a tady je začátek nějakého popisu. tak (VÝPLŇ.) mi to můžeš zase přečíst

Ondřej: *((čtení textu))*

M: výborně. a tento (PRON. HOVOR.) popis odpovídá jakému obrázku?

Ondřej: tento (PRON. HOVOR.) popis odpovídá (..) *((ukazuje na obrázek))*

M: výborně. tomu prvnímu. takže (VÝPLŇ.) už máme popsany jeden obrázek. a co ten druhý, jaký je tam rozdíl oproti tomu prvnímu?

Ondřej: že na tom obrázku prší a: tady svítí sluníčko

M. mhm (HEZ.). a jakou barvu má třeba ten plot?

Ondřej: plot má. tady má tmavě. tmavou takovou a tady má trošku světlejší

M: výborně. a co třeba na tom třetím obrázku, je tam nějaký rozdíl, přibylo tam něco?

Ondřej: kuřátka a slepice

M. mhm (HEZ.). a kde jsou kuřátka?

Ondřej: kuřátka jsou v boudě

M: a kolik je tam kuřátek?

Ondřej: šest

M: super. a co ten čtvrtý obrázek?

Ondřej: ehm (HEZ.). že: slepice a kuřátka jsou vedle boudy. a kost je před boudou a (.) pejsek leží v boudě

M: výborně. a jedno kuřátko je kde?

Ondřej: a jedno kuřátko je za boudou

M: super (HOVOR.). a proč ten pejsek šel najednou do boudy?

Ondřej: kdyby začalo pršet

M: mhm (HEZ.). výborně. tak a teď se přesouváme k doplňování sloves

(4) Doplňování slovesných tvarů:

Příklad: *Kevine, zítra je oslava. _____ (ty- těšit se) na ni? → Těšíš se na ni?*

1. Už jsi se uzdravil, a tak zítra přijdeš (přijít) do školy!
2. Jen se podívej, máš tričko celé od čokolády! Ty ješ (být) ale špinavý.
3. V kině včera dávali nového Spider-Mana. Viděl jsi (vidět) ho taky?
4. Dostal jsi jedničku. Určitě ses naučil učít (začít učit).
5. Ty jsi ale rozdrbaný jako vrabčák! Česal jsi se (česat) dneska?

Pozn.: Naskenovaný dokument zobrazující práci respondenta.

Komentář: Každý žák si nejdříve zopakoval mluvnické kategorie sloves, následně pracoval na doplňování správných tvarů.

(5) Rozhovor na vybrané téma:

M: a teď už tě čeká jenom povídání. tak (VÝPLŇ.), a já se tě na něco budu ptát, kdyby sis chtěl povídat o něčem jiném klidně mi to řekni, jo (VÝPLŇ.)?

Ondřej: mhm (HEZ.).

M: když máš penál se Spider-Manem tak se tě na něj zeptám. viděl jsi už toho nového Spider-Mana?

Ondřej: nne. no: jako (VÝPLŇ.). já jsem byl dycky (NESPIS.) na těch normálních, ale najednou mě to. když jsem byl malej (ADJ. M. A. -ej) pak mě to přestalo bavit a. a: takže (VÝPLŇ.) už jsme nechodili. a mým (PRON. M. I. -ý) oblíbeným (ZKR.). nebo víc oblíbeným (ZKR.) filmem byl Sonic.

M: mhm (HEZ.). a to bylo o čem?

Ondřej: to bylo že (.) ehm (HEZ.). dokáže běžet třeba tři sta kilometrů v hodině. no a: (VÝPLŇ.) dvojka. na tý (PRON. M. I. -ý) jsme byli. a: ta dvojka. že tam. tam se stane z toho modrýho (ADJ. M. A. -ý) takovým (ZKR.) zlatým (ZKR.). a najednou se. a najednou se mu rozbije takovej (PRON. M. I. -ej) zelenej (ADJ. M. I. -ej) anti smaragd. a: a z toho vypadnou (.) malý (ADJ. M. I. -ý) diamantíky. a: a pak normálně (NESPIS.). ehm (HEZ.). <si kvůli tomu přivolal (hot dog)>. a pak řekne ať si to vychutnaj (ELIZE -i) taky. no (VÝPLŇ.). a pak je tam ještě ten druhý (NUM. M. A. -ej) a tomu to spadne <do očí>. takže (VÝPLŇ.) se to <trošku nevyvedlo>

M: ((smích)) a jak to skončilo?

Ondřej: ehm (HEZ.). to bude eště (ELIZE j-) Sonic 3. no (VÝPLŇ.). že tam už nebudou bojovat s takovým (ZKR.) doktorem Robotnikem. ale: tam budou bojovat s nějakým. už jsou tři. a tam budou bojovat s nějakým modro-červeným (ZKR.) velkým (ZKR.) elektrickým(ZKR.).

M: a to jsou jako roboti?

Ondřej: to je takovej (PRON. M. A. -ej) robot. ten velkej (ADJ. M. A. -ej). ale jenom. ale: ehm (HEZ.). tamto jsou normální. ten Sonic a ten červenej (ADJ. M. A. -ej). a ještě je tam taková liška s dvěma (NESPIS.) ocasama. (SUMST. M. I. -ma.) a ta dokáže kvůli těma dvěma (NESPIS.) ocasům lítat.

M: a kdy má vyjít teda ten další díl?

Ondřej: trojka by měla vyjít dva tisíce dvacet čtyry (NESPIS.). nebo nák (NESPIS.) tak.

M: mhm (HEZ.). a co jsi dělal třeba o prázdninách?

Ondřej: o prázdninách jsem jel do Chorvatska a do Rakouska. v létě a. a: někdy jsme byli taky doma. a koupal jsem se v bazénu u dědy, u táty. anebo jsme si zašli sem s mamkou do plaveckýho (ADJ. M. I. -ý).

M: mhm (HEZ.). a co jste dělali v tom Chorvatsku?

Ondřej: ehm (HEZ.). my jsme. my jsme byli u moře (.) a dycky (NESPIS.) ráno jsme si dobíhali pro nějaký (ADJ. N. -ý) pečivo. takže (VÝPLŇ.) jsme si. moje nejoblíbenější pečivo byl takovej (PRON. M. I. -ej) croissant s vanilkovou náplní. protože naši sousedi tam maj (ELIZE -i) barák. jako chatu.

M: takže (VÝPLŇ.) jste je jeli navštívit?

Ondřej: jako (VÝPLŇ.) oni byli na chatě, takže (VÝPLŇ.) my jsme jeli za nima (PRON. HOVOR.). a oni teď jsou naši sousedi v Thajsku.

M: tak (VÝPLŇ.) to asi rádi cestují, co?

Ondřej: mhm (HEZ.). spíš jsou rádi <u moře>. by se dalo říct.

M: a vy tam jezdíte pravidelně?

Ondřej: ehm (HEZ.). ne. jenom někdy. na čtrnáct dní jsme tam byli

M: dobře. a jaký je tvůj oblíbený předmět?

Ondřej: můj je čtení. což je teď

M: a čteš i své knížky?

Ondřej: jo (HOVOR.)

M: a jaké třeba?

Ondřej: třeba Český špalíček nebo. nebo Jakub a hvězdy.

M: a píšete si už nějaký čtenářský deník?

Ondřej: ehm (HEZ.). ne, jenom že jsme v druhý třídě četli Kuba nechce číst a teď čteme Děti z Bullerbynu. a jinak máme normální čítanku.

M: a co tě baví číst více. něco z čítanky nebo Děti z Bullerbynu?

Ondřej: no: (VÝPLŇ.) víc teda Děti z Bullerbynu, protože v tý (PRON. F. -ý) čítance jsou menší úryvky. jenom na dvě stránky. ehm. (HEZ.). když jsem si v knihovně půjčil Malého (ADJ. M. A. -ý) miliardáře. no tak (VÝPLŇ.). to bylo. to byly strašně (NESPIS.) dlouhý (ADJ.M. I. -ý) díly a <mě to bavilo číst> protože to bylo vtipný (ADJ. N. -ý). to mělo asi pět set deset stránek.

M: a to jsi celé přečetl?

Ondřej: mhm (HEZ.). ale až za několik dní.

M: tak (VÝPLŇ.) to jsi šikovnej (ADJ. M. A. -ej). a to jako přijdeš domů a hned si čteš?

Ondřej: ehm (HEZ.). když mě to napadne, tak si čtu. a vlastně (VÝPLŇ.) si. vlastně (VÝPLŇ.). před spaním. takže (VÝPLŇ.) si vlastně udělám úkoly. pak si zahraju na klavír. a zrovna dneska mám hodinu klavíru. a včera jsem měl koncert.

M: tak (VÝPLŇ.) to se mamka musela přijít podívat

Ondřej: no (HOVOR.). <skoro celá rodina>.

M: a co jsi hrál za skladbu?

Ondřej: Divoký tanec.

M: a odkdy se učíš hrát na klavír?

Ondřej: od první třídy

M: mhm (HEZ.). tak to je skvělý (ADJ. N. -ý). tak (VÝPLŇ.), já ti moc děkuju a vezmu tě za paní učitelkou.

